sabitfikir

71

OCAK 2017 /// GÜNCEL EDEBİYAT
idefix.com /// sabitfikir.com
FİYATI: 3,00 TL

AYSU ÖNEN

RESİMLER, RESSAMLAR VE ROMANLAR

ISSN 2146-2127
9 772146 212005 >

hep sanat sevenler,
her biri birer sanat eseri olan
"İşte" serisine bayılıyor...

Raflarda

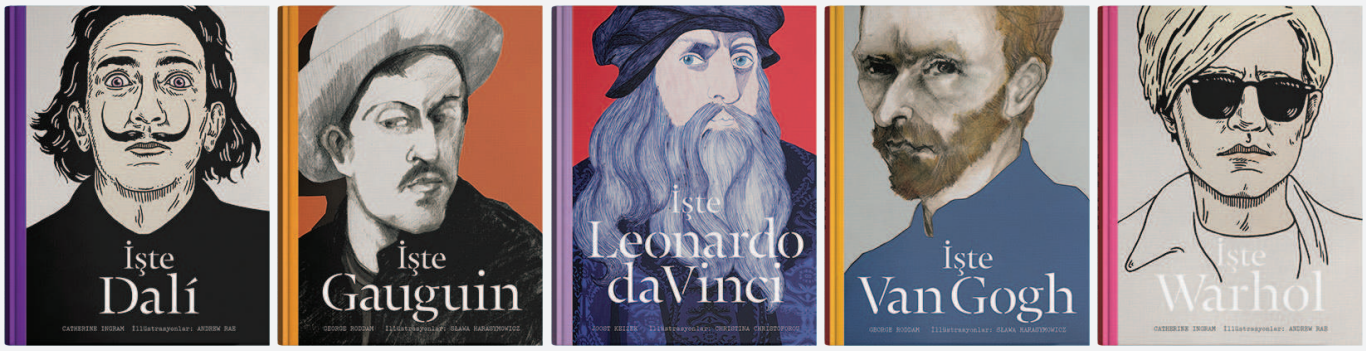

Yeni Çıkanlar

Yakında...

hep kitap

Genel Dağıtım PUNTO

www.hepkitap.com.tr

hepkitapp hep_kitap hep_kitap

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 71-Ocak 2017
ISSN: 2146-2127

İmtiyaz sahibi: Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. adına
Ceyhan Usanmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ceyhan Usanmaz

Yazı İşleri
Ece Karaağaç

Düzelti
İrem Ertuğrul

Kapak Tasarımı
Eren Erkalkan, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı
Myra (Deniz Kurşunlu)

Sayfa Uygulama
Cansu Ortanç
Gülçin Şen

Kapak İllüstrasyonu
Fatih Öztürk

Reklam
Nalan Demircioğlu Yavuz
(0212) 997 00 00
ndemircioglu@dr.com.tr

Basım Yeri
GD Ofset Matbaacılık A.Ş.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi A5 Blok K: 4 No: 405
İkitelli OSB / Başakşehir / İSTANBUL
Tel: (0212) 671 91 00
Faks: (0212) 671 91 90
Matbaa Sertifika No.:16269

SabitFikir, İdefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.
Trump Towers Kule 2 Mecidiyeköy Yolu Caddesi No: 12 K: 32
Şişli / İstanbul
Telefon : (0212) 997 00 00 - Faks : (0212) 997 01 91-93-94

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Basılı isterseniz:
Tüm D&R'lardan 3 TL karşılığında
Tüm İdefix siparişlerinizden ücretsiz olarak

Dijital isterseniz:
Turkcell Dergilik'ten ücretsiz olarak
İdefix'ten 2 TL'ye satın alarak

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

KİTAPLARA BİR DE BU ÇERÇEVEDEN BAKMAK...

2016'nın son çeyreğinde Ahmet Karcılılar'ın yeni bir romanı yayımlandı; *Mavinin Reddi*. Kitabın tanıtımında, "uzun bir sessizliğin ardından gelen derin, akıntılı, sert bir polisiye" olarak nitelendirilmişti, ki, gerçekten de uzun bir sessizliğin ardından gelen bir romandı *Mavinin Reddi*; Karcılılar'ın daha önceki son romanı 2004'te yayımlanmıştı. On yılı aşkın bu sessizliği daha da etkili kılan ise, romanın ilk sayfalarında şu cümlelerle karşılaşmaktı: "Artık bu sırrın benimle yitip gitmesini göze alamam. (...) On yıl oluyor, kimseye anlatmadım, ölene dek anlatmamaya da kararlıydım. (...) Dün, telafisi mümkün olmayan bir yanılgı içinde olduğumu anladım," diyor ve anlatmaya başlıyordu kahramanımız; diğer bir deyişle de Ahmet Karcılılar... Bu "oyuncul" kurguyu, aslında, Karcılılar'ın önceki metinlerine aşina olanlar manalı bir gülümsemeyle karşılamışlardır eminim. Aynı şey, romanın merkezinde bir tablonun yer alması için de geçerli. Ne de olsa sanatın diğer dallarına yapılan göndermeler de Karcılılar'ın metinlerinde sıklıkla rastlanıyor. Bu sefer kapağa da taşınmış; söz konusu sanat eseri, 1793 tarihli *Marat'nın Ölümü* tablosu...

Mavinin Reddi'nden birkaç ay önce de, Donna Tartt'ın Pulitzer Ödüllü romanı *Saka Kuşu* yayımlandı Türkçede. Onun da kapağında bilindik bir resmin ayrıntısı yer alıyordu; Carel Fabritius'un 1654 tarihli *Saka Kuşu* tablosu. 2016'nın son günlerine ise, İngilizcede, yine dikkat çekici bir başka kitap daha yetişti; Türkçede de kısa zaman içerisinde yayımlanmasını umduğumuz bu derlemede –Lawrence Block editörlüğünde, aralarında Stephen King, Joyce Carol Oates, Michael Connelly gibi isimlerin de bulunduğu– bir grup yazarın Edward Hopper'ın meşhur tablolarından yola çıkarak kaleme aldıkları öyküler yer alıyor: *In Sunlight or In Shadow: Stories Inspired by the Paintings of Edward Hopper*.

Tabloların etkisindeki bu kitaplar elbette ne ilk ne de son. Ancak bu kadar yakın tarihlerde yayımlanmış olmalarını bahane ederek, yeni yılın bu ilk sayısında kitaplara, ünlü resimlerin çerçevelerinden bakalım istedik. Aysu Önen, dosya yazısında bir anlamda resimlerin, ressamların ve müzelerde flanörlük yapan karakterlere sahip romanların peşine düşüyor.

Ceyhan Usanmaz
editor@sabitfikir.com

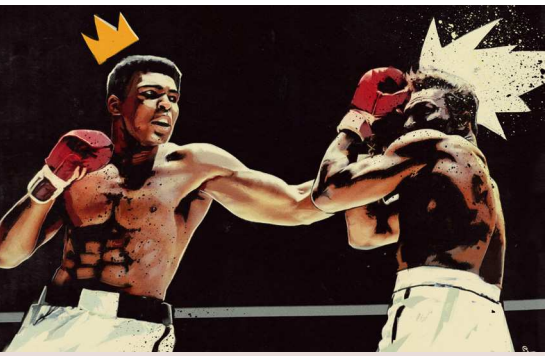

ELEŞTİRİ 36

Asrın dövüşü

A. Ömer Türkeş

ELEŞTİRİ 40

Kıpkırmızı, mütevazı bir karanfil

Aydın Baran Gürpınar

DÜNYADAN 56

Huzursuz dünyamızdan Kuzey'in ıssızlığına

Mert Tanaydın

HABERLER **04**

GÜNCEL **10**
Edebi mimari *Zeynep Şen*

ÇİZGİROMAN **12**
Sistemde sıkıntı var *Levent Cantek*

SİNEMA **14**
2017'nin merakla beklenen uyarlamaları *Abbas Bozkurt*

TELEVİZYON **18**
Westworld ya da "yaratıcı" yazarlık öyküsü *Hikmet Hükümenoğlu*

NESNEKİTAP **20**
İşte yepyeni bir sanat kitapları serisi *H. Burak Kuyaş*

DOSYA **22**
Ekphrasis: Bir resim sergisinden romanlar *Aysu Önen*

SÖYLEŞİ **28**
Ömer Durmaz ile söyleşi: "Tasarım ve yaratıcılık artık herkesin ihtiyacı" *Ece Karaağaç*

KARARSIZOKUR **30**
Resimlere ilham olan edebi eserler ve resim sanatını anlamak *Murat Can Aşlak, Onur Atay*

ELEŞTİRİ **32**
Avcı avını anlamaya çalışmaz *Gökçe Gündüç*

ELEŞTİRİ **38**
Çocuk bakışlı anlatıcı *Burcu Bayer*

ELEŞTİRİ **42**
Murakami'nin tavşan deliği *Melisa Kesmez*

DEĞİNİ **44**
İlişkiler için bibliyoterapi desteği *Tuğçe Isıyel*

ELEŞTİRİ **46**
Hollanda havası *Ali Bulunmaz*

BAŞKADÜNYALAR **48**
"Öteki"nin tercümesi *Yankı Enki*

ELEŞTİRİ **50**
Siz de başka bir yerinden okuyun *Irmak Zileli*

ELEŞTİRİ **54**
Hatıra sarayda oturmaz *küçük İskender*

ELEŞTİRİ **58**
Doğumda ve ölümde şiirsel yaratıcılık *Can Semercioğlu*

KUŞBAKIŞI **60**
Can Göknil'in masasından

Kitap hayattır...

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yanlış teşhis sonucu akıl hastanesinde geçirilen yıllar, yazıyla kurtulan bir hayat...

Janet Frame'in üç ciltlik otobiyografisi tek kitapta: Çocukluk ve ilkgençlik yıllarını anlattığı *Şimdiki-Zaman-Ülkesine*, üniversite yıllarını, ardından yaşadığı olumsuz hastane deneyimini ve yazarlığa adım atışını ele aldığı *Soframda Bir Melek* ve Avrupa'da geçirdiği yedi yılı özetlediği *Şehrin Yansımasından Gelen Elçi*.

Frame kendi gerçekliğini keşfettiği derin yolculuğunu anlatırken, yazarlığa adım atışının yanı sıra bir kadın olarak tüm zorluklara rağmen ayakta kalışını da benzersiz bir samimiyetle aktarıyor.

Soframda Bir Melek
Janet Frame
Çeviren: Ayça Çınaroğlu
Roman, 560 s.

YAZARIN YKY'DEKİ KİTAPLARI...

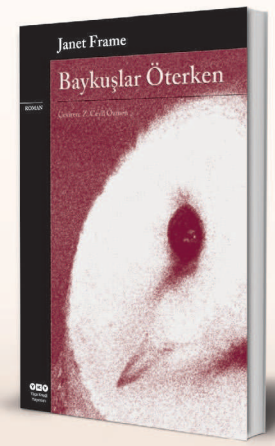

Baykuşlar Öterken
Janet Frame
Çeviren: Z. Ceyil Özmen
Roman, 200 s.

Bir Başka Yaza Doğru
Janet Frame
Çeviren: Z. Ceyil Özmen
Roman, 212 s.

Sudaki Yüzler
Janet Frame
Çeviren: Ayça Çınaroğlu
Roman, 252 s.

YapıKredi
Kültür Sanat Yayıncılık

www.ykykultur.com.tr YapiKrediKulturSanatYayincilik YKYHaber

Almanya Thomas Mann'ın evini satın aldı

Alman hükümeti, ünlü Alman yazar Thomas Mann'ın 1942-1952 yılları arasında yaşadığı Los Angeles'taki evini satın aldı. Almanya Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier yaklaşık 13 milyon dolara satın alınan evin kültürel bir merkeze dönüştürüleceğini, ayrıca sanatçılar ve entelektüeller için bir konaklama yeni olarak düzenleneceğini açıkladı.

Thomas Mann, 1930'larda Hitler'in güç kazanmaya başlamasıyla Almanya'yı terk etmişti. Yazar tekrar Avrupa'ya taşınmasına kadar geçen on yıl boyunca da Los Angeles'taki söz konusu evde yaşamıştı. Yazarın ayrıca *Doktor Faustus* romanını da bu evde kaleme aldığı biliniyor. Thomas Mann, Los Angeles'ta geçirdiği on yılın ardından da İsviçre'ye taşınmış ve 1955 yılında İsviçre'de hayatını kaybetmişti.

Foto. AP

H. G. Wells'in kayıp öyküsü

Görünmez Adam ve *Zaman Makinesi* gibi bilimkurgu klasiği romanlarıyla tanıdığımız H. G Wells'in daha önce yayımlanmamış yeni bir öyküsü bulundu. "The Haunted Ceiling" adını taşıyan hikayenin 1980'li yılların ortasında, yazar 30'lu yaşlarındayken yazıldığı tahmin ediliyor. Yazıldığı dönemde gözlerden uzak tutulan ve yazarın yakın çevresiyle dahi paylaşmadığı öykü *The Strand* dergisi tarafından geçtiğimiz günlerde yayımlandı.

Hayalet yazarlık kavramının oldukça popüler olduğu bir dönemde kaleme alınan hikayenin, yazar tarafından başka biri adına yahut satılmak amacıyla yazıldığı tahmin ediliyor. Ancak bu konuda

Türkçe edebiyatın klasikleri İngilizcede

Yusuf Atılgan'ın 1986 yılında Ömer Kavur tarafından sinemaya da uyarlanan romanı *Anayurt Oteli* artık İngilizcede. City Lights tarafından *Motherland Hotel* adıyla yayımlanan romanın İngilizce çevirisi Fred Stark'a ait. İngilizce baskının kapak yazısında ise, Arjantinli yazar ve çevirmen Alberto Manguel'in imzası var.

Benzer bir diğer haber de Oğuz Atay ve *Tutunamayanlar* romanı cephesinden geldi. Son iki yıldır Man Booker Ödülü kazanan kitapların da yayıncısı olan Oneworld, *Tutunamayanlar*'ın İngiltere'deki yayıncısı olacak. Oneworld'ün kurucusu Juliet Mabey, *Tutunamayanlar* gibi önemli bir eseri yayımlayacak olmaktan gurur duyduklarını ifade etti. Bugüne dek Yunanistan, Hollanda ve Almanya'da da hakları satılan *Tutunamayanlar* İngilizceyle birlikte –şimdilik– 4 dile çevrilmiş oldu.

Murakami'den "çok tuhaf bir öykü"

Japon yayıncı Shinchosha Publishing, geçtiğimiz günlerde Haruki Murakami hayranları için sevindirici bir haber verdi: Murakami'nin yeni kitabı şubat ayında raflarda olacakmış. Ancak kitabın kesin yayın tarihi, adı ve konusu henüz duyurulmadı. Hans Christian Andersen Ödülü törenine katılan Murakami yeni romanını kısaca "çok tuhaf bir öykü," olarak tanımlıyor...

Trendeki Kız'ın yazarından yeni kitap...

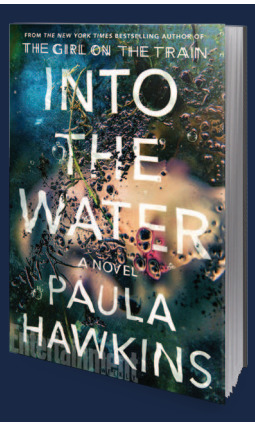

Kalp ağrısı, alkolizm ve duygusal sömürü altında ezilen Rachel adlı bir kadının hikayesini anlatan *Trendeki Kız* romanıyla tanıdığımız Paula Hawkins, okurlarına yeni romanının yolda olduğu müjdesini verdi. Mayıs 2017'de yayımlanacak olan roman *Into the Water* adını taşıyor ve *Trendeki Kız*'la benzer temalar içeriyormuş. Henüz ergenlik çağlarında bekar bir anne olan karakterin, küçük bir kasabada, öldürülmüş bir halde bir nehir kenarında bulunmasıyla başlayan roman, *Trendeki Kız*'ın da yayıncısı olan Penguin Random House tarafından basılacak.

Hawkins ilk romanı olan *Trendeki Kız*'la satış rekorları kırmış ve uzun bir müddet çoksatanlar listesinden inmemişti. *Into the Water*'ın da aynı başarıyı yakalayıp yakalayamayacağı şimdiden merak konusu.

"Ozan Beedle'ın Hikayeleri"nin el yazması versiyonu satıldı

J. K. Rowling'in el yazısıyla yazdığı ve mücevherlerle süslenmiş olan "Ozan Beedle'ın Hikayeleri" yaklaşık 350 bin sterline satıldı. *Harry Potter* evrenindeki peri masallarının bir koleksiyonu olan eserin el yazması bu versiyonundan toplam yedi adet bulunuyor. Bu özel baskılardan altı tanesi Rowling tarafından yayıncılarına hediye olarak hazırlanmış. Yedinci kitap ise yazarın yürüttüğü Lumos adlı derneğe gelir sağlamak için 2007 yılında yine bir açık artırmada satılmıştı. Yakın bir zaman önce satılan kopya ise yayıncı Barry Cunningham'a ait olan kopya. Cunningham aynı zamanda Bloomsbury'de çalışırken ilk *Harry Potter* kitabının basılmasına da karar veren kişi. Rowling'in menajeri *Harry Potter ve Felsefe Taşı*'nın taslağını Bloomsbury'den evvel on iki yayıncıya daha göndermiş, ancak olumlu bir dönüş alamamış. Bu bağlamda Barry Cunningham'ın *Harry Potter*'ın okurla buluşmasını sağlayan isimlerden biri olduğunu söylememiz mümkün. El yazması kopyanın önünde Rowling'in Cunningham'a yazdığı bir de not bulunuyor: "Barry'ye... Gözlüklü küçük bir büyücü çocuk hakkında epeyce uzun bir romanın satma ihtimali olacağına inanan adama..."

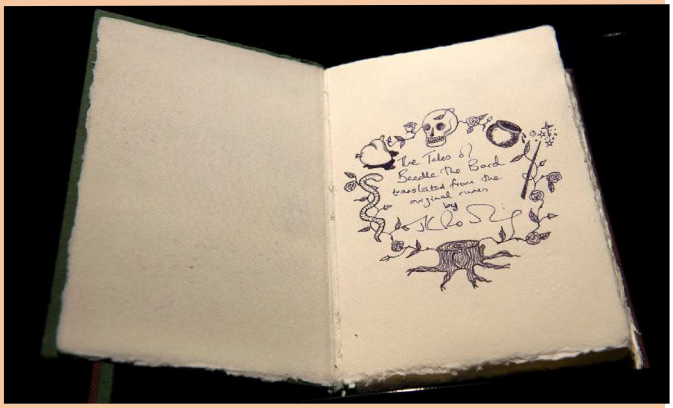

CerEdebiyat söyleşileri yeni yılda da devam ediyor...

Yazarlarla yapılan etkinlikler konusunda, diğer şehirlerde ikamet edenlere göre en şanslı olanlar kuşkusuz İstanbullular. Hemen hemen her hafta bir yazarın imza gününe ya da bir söyleşisine denk gelmek mümkün. Ancak diğer bazı şehirlerden gelen ve gün geçtikçe sayısı artan haberler, İstanbulluları bir süre sonra kıskandırabilir! Örneğin Bursa Nilüfer Belediyesi'nin düzenlediği edebiyat etkinlikleri gibi. Ya da Ankara'da, CerModern kapsamında düzenlenen CerEdebiyat söyleşileri gibi. Üstelik, geçtiğimiz yıl her ay bir yazarı konuk eden CerEdebiyat söyleşileri, anlaşılan o ki yeni yılda biraz daha hızlanıyor... Yeni yılın ilk ayında iki edebiyatçı konuk oluyor...

İlk olarak, 14 Ocak'ta, Tolga Yüksel moderatörlüğünde Cemil Kavukçu söyleşisi gerçekleştiriliyor CerModern'de. Ay sonuna doğru da, 28 Ocak'ta yine Tolga Yüksel moderatörlüğünde Yekta Kopan konuk olacak.

Episode, 1. sezon 1. bölüm!

Geçtiğimiz aylarda haberi gelmişti; beyazcamın edebiyat uyarlamalarına bol bol göz kırptığı ve edebiyat okurlarının kimi dizilerde kitaplardan aldıkları hazza yakın bir haz yakaladığı şu günlerde, bünyesinde *Pulbiber* ve *221B* gibi dergileri de barındıran Mylos Yayın Grubu'nun, konsept dergiciliğe gösterilen ilgiyi bir dizi dergisiyle zenginleştirmek amacıyla yola çıktığı ve yeni dizi kültür dergisi *Episode* için kolları sıvadığı... Şimdilerde ise derginin kendisi geldi! Öncelikle web sitesini aktif hale getiren *Episode*'un Aralık 2016-Ocak 2017 tarihli ilk sayısı yayımlandı.

"Episode" ve "EpisodeYerli" olarak ön ve arka yüzünde çift kapaklı hazırlanan dergi, 70 sayfadan fazla yabancı ve 40 sayfadan fazla yerli dizi içeriğiyle iki aylık sürelerle çıkacak.

Episode derginin "Bize Dizi İzlemeyi Sevdiren Unutulmaz Karakterler" başlıklı ilk sayı dosyası, 10 sayfada, dizi tarihine ve hafızalara kazınmış en önemli karakterleri bir araya getiriyor.

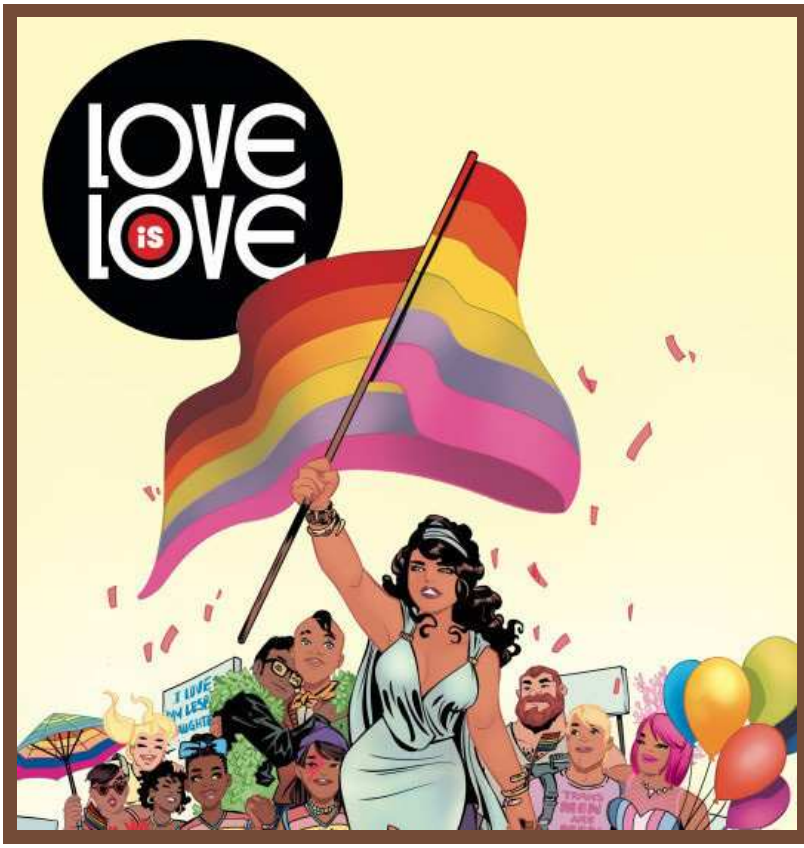

Orlando katliamında ölenlere adanan bir çizgi roman: Love is Love

Bilindiği üzere 12 Haziran 2016'da Amerikan tarihinin en kanlı saldırılarından biri yaşanmış ve Orlando'da bir gece kulübüne düzenlenen saldırıda 50 kişi hayatını kaybetmişti. Çizgi roman sanatçısı ve senarist Marc Andreyko, Facebook üzerinden, saldırıda hayatını kaybedenleri anmak üzere bir çizgi roman projesi önermişti. Sanatçının bu teklifi karşılığını buldu ve kısa sürede ortaya 144 sayfalık bir antoloji çıktı: *Love is Love.*

Çizgi romanın içindeki en ilginç işlerden biri de *Harry Potter*'la ilgili. Harry, Ron, Hermione ve Dumbledore'un bir gökkuşağı altında resmedildiği illüstrasyon, DC Comics'in de yayıncılarından biri olan Jim Lee'ye ait. Çizgi roman 9,90 dolardan satışa çıkacak ve geliri saldırıda hayatını kaybedenlere destek olan Equality Florida adlı kuruluşa aktarılacak.

YALNIZ DEĞİLSİNİZ, DESTEK VAR!
yayınları

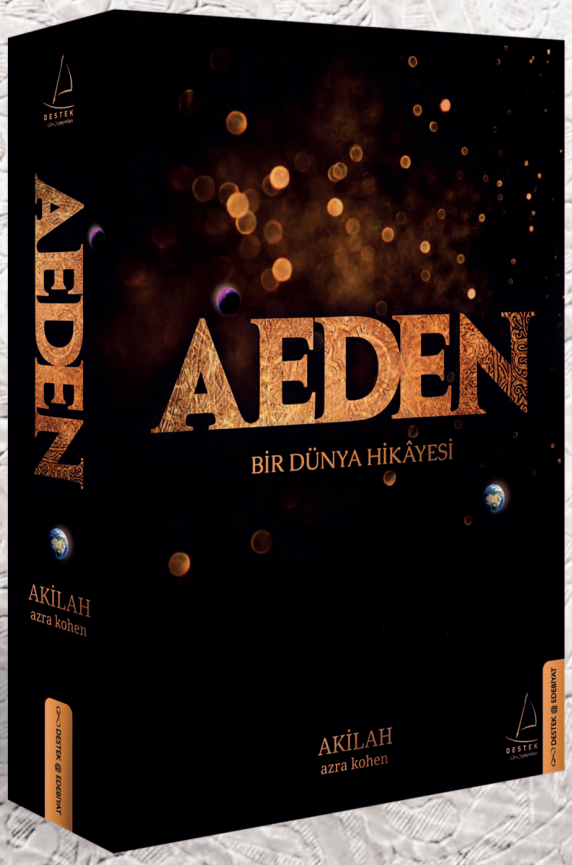

GERÇEĞİN MASALIDIR AEDEN

Geri dönmüyorlardı!
Artık niye Dünya'da olduklarını biliyorlardı.
Yaşam enerjisinin bu şekilde yağmalanmasına izin vermeyeceklerdi, ne pahasına olursa olsun ona sahip çıkacaklardı.
Evrende hata yoktu, tesadüf yoktu!
Nihayet anlamışlardı.
İnsan doğulmaz, insan olunurdu.

ħ

Masalla gerçeği ayırt edebilecek okurlara...

DESTEK yayınları

İki kayıp kızın hikâyesi...

Siz geçmişi ararken o sizin peşinize çoktan düşmüştür bile.

Hindistan 1986: Annesi, on yaşındaki Mukta'yı kötü kaderinden korumak için Bombay'daki bir ailenin yanına evlatlık olarak verir ve ona yepyeni bir dünyanın kapıları açılır. Ancak bir gece Mukta kaçırılır. Bu olaydan yıllar sonra onun kaçırılmasından kendini sorumlu tutan Tara küçük kızı bulmak için yola koyulur. Ancak o yol çok uzun bir yoldur.

Amita Trasi şiirsel diliyle sizi hiç bilmediğiniz bir dünyaya davet ediyor...

BEYAZ BAYKUŞ
www.destekdukkan.com
%40 indirimli kitap satış sitesi

www.destekyayinlari.com facebook.com/DestekYayinevi twitter.com/destekyayinlari instagram.com/destekyayinlari

Fransız edebiyatının en önemli silahı!

Ünlü Fransız yazar Arthur Rimbaud'nun ölümün kıyısına gelmesine sebep olan silah, Paris'te düzenlenen bir açık artırma ile yaklaşık 450 bin euroya satıldı. Silah Paul Varleine'in sevgilisi ve dostu Arthur Rimbaud'yu öldürmeye çalıştığı sırada kullanılmıştı.

Arthur Rimbaud ile birlikte olmak için karısını ve çocuğunu terk eden Paul Varleine'in, silahı, şair ile iki yıl süren aşk ilişkisine bir son vermek üzere 10 Temmuz 1873'te Brüksel'de aldığı biliniyor. Londra'da alkol ve uyuşturucu ile geçen ve Rimbaud'ya *Cehennemde Bir Mevsim*'i yazmasında ilham olan günlerin ardından Varleine karısına geri dönmek istemiş ve Rimbaud'dan uzaklaşmak için Brüksel'e gelmişti. Fakat genç şair onu yine de takip etmişti. İkili arasında geçen bir tartışma sırasında Varleine satın aldığı silahı Rimbaud'ya doğrultmuş ve iki kez ateş etmişti. Kurşunlardan biri duvara saplanırken diğeri de Rimbaud'yu bileğinden yaralamıştı. Fakat bu saldırı da Rimbaud'yu durdurmaya yetmemiş ve şair Varleine'inden ayrılmayı reddetmişti. Varleine bu kez sokak ortasında Rimbaud'ya silah doğrultunca önce gözaltına alınmış, ardından da iki yıl hapse mahkum edilmişti.

2016 nasıl geçti?

Yılın son günlerinde ya da şimdilerde olduğu gibi yeni yılın ilk zamanlarında, ister istemez, geride bıraktığımız yılda yaşananları hatırlamaya çalışıyoruz. Giderek genişleterek söylersek; hem özel yaşantımızda neler yaşadığımızın, hem yakın çevremizdeki değişikliklerin hem de ilgilendiğimiz alanlardaki gelişmelerin bir muhasebesi denebilir... Çeşitli mecralarda ve yayınlarda oluşturulan listeler, derlemeler, değerlendirme yazıları bu konuda yol gösterici... Bir tarafta da geçen yıl ilkini okuduğumuz *Can Almanak* var.

Yekta Kopan öncülüğünde Mehmet İren, Zeynep Miraç ve Sibel Oral'dan oluşan ekibin hazırladığı *Can Almanak 2016*, 1 Aralık 2015-30 Kasım 2016 tarihlerini kapsıyor. Kültür sanat alanında elbette dünyada olup bitenlere de bakıyor ama temelde Türkiye'de yaşananlar ele aldığını söyleyebiliriz. "Sanatın sesi hafızamızdan silinmesin" mottosuyla yayımlanan *Can Almanak 2016*, hiç kuşkusuz, kültür sanata ilgi duyan herkesin, şöyle bir karıştırmak için bile olsa görmezden gelemeyeceği bir çalışma.

238 CAN ALMANAK 2016

EKİM 2016 239

HALT TICKET OFFICE

AUST FERRY TICKET OFFICE

340 CYN

13 EKİM

KIŞKANANLAR ÇATLASIN!

METİN SOLMAZ

Bob Dylan bu sefer ağzını bile açmadan çarşıyı karıştırdı. Konu, elli kimse yıldır işi, şairliği. Meşhur "Like a Rolling Stone", esasında 22 sayfalık bir epik. Şiir sayılır mı? Olmaz. Bir kısmını bestelemiş ve bütün dünya duymuş. Ayıp olmuş. Edebiyatı elli yıldır üniversitelerde derslere konu oluyor. Muteber yayınlarda uzun uzun inceleniyor. Hayatı boyunca yazmış. Yine yarısınamış. Şiirleri Best Kuşağı antolojilerine girmiş. Çok çalışkan. Ve çok açık ki şarkı, resim, yemek, bahçe, yelken, ne yapsa şiir gibi yapıyor. Greil Marcus'un pek güzel söylediği gibi "adaletsiz bir şekilde yetenekli".

Bob Dylan, bu seneki Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Bunda şaşıracak bir şey arasam bulurdum. Misal, savaşın babalarına "umarım ölürsünüz" diye seslenen Bob Dylan, bir silah tüccarının oğlu olan, arkasından, "Ölümün taciri öldü," diye manşet atılmış bir adamın onuruna verilen bir ödüle layık görüldü. Çok saçma.

Neyse. En nazik tanımıyla olay şu: 100 yıldır İskandinav ellerinde birileri bütün hepimiz için en iyi olan edebiyatı seçiyorlar. Bu sene de Bob Dylan üzerinde anlaştılar.

Ve insanlar çok öfkelendi. Bu yüzden Dylan'ı itibarsızlaştırmaya çalışıyor, "onun yaptıkları zaten..." diye başlayan cümleler kuruyorlar. "Haybeye taltif edilmiş bir şarkıcı parçası" muamelesi yapıyorlar. Akıl alır şey değil.

Bu tuhaf öfkenin bir tek açıklaması olabilir gibi geliyor bana. İlk defa Nobel çalışmadıkları yerden geldi. İlk defa 12 kere evden kaçmış baylaz, alaycı ve bu kadar ünlü bir sokak çocuğu Nobel almış oldu. İlk defa insanlar Nobel'i yanı başlarında hissettiler. Hayatı yazmakla geçmiş Dylan bütün bunları Tristan da Cunha Adası'nda yapıyor olsaydı alkışlarla karşılanacaktı. Öyle yarım yüzyıldır ortalıkta olan, ettiği lafı anladıkları birisine Nobel vermek olacak iş miydi?

Şair kelimesini sevmediği için kendine şair demediğini söylemesi alaycılığından. "Kendimi önce şair sonra müzisyen olarak görüyorum, şair gibi yaşadım, şair gibi öleceğim," diyen birisine "Yok, senin yuhdakların şiir değil," diyenin bir de ikna edici açıklaması olması gerekmez mi?

"Obama'dan madalya almış, Chrysler ve IBM reklamlarına çıkmış"çılar var bir de. Konu buymuş gibi.

Dylan'ın yazıp yönettiği bir film var, *Renaldo and Clara*. Onunla da Oscar alsın. Resimleri Louvre'da sergilensin. Yemekleri James Beard ödülü alsın.

Kıskananlar çatlasın.

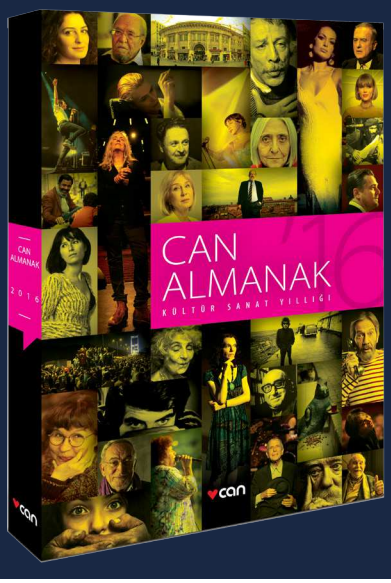

Hiçbir yerde olmayan,
kokulu ve keçe ayraçlı özel baskısıyla

SHERLOCK HOLMES SERİSİ

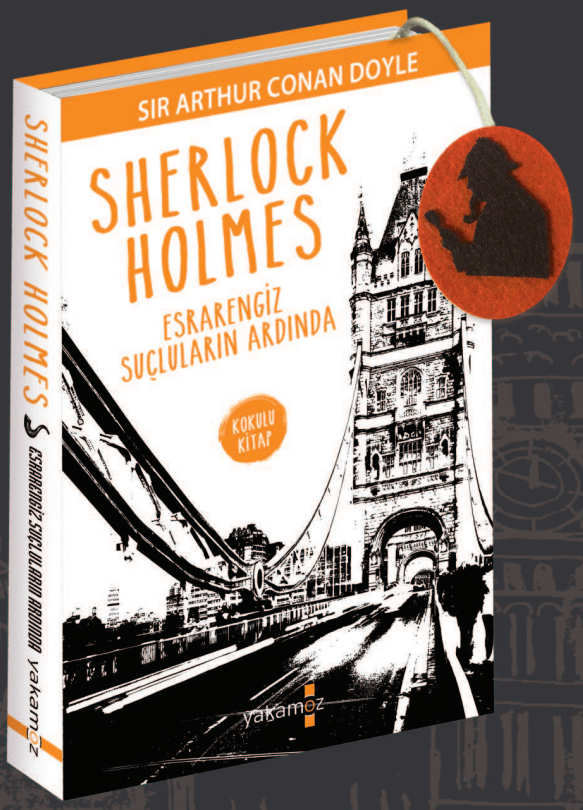

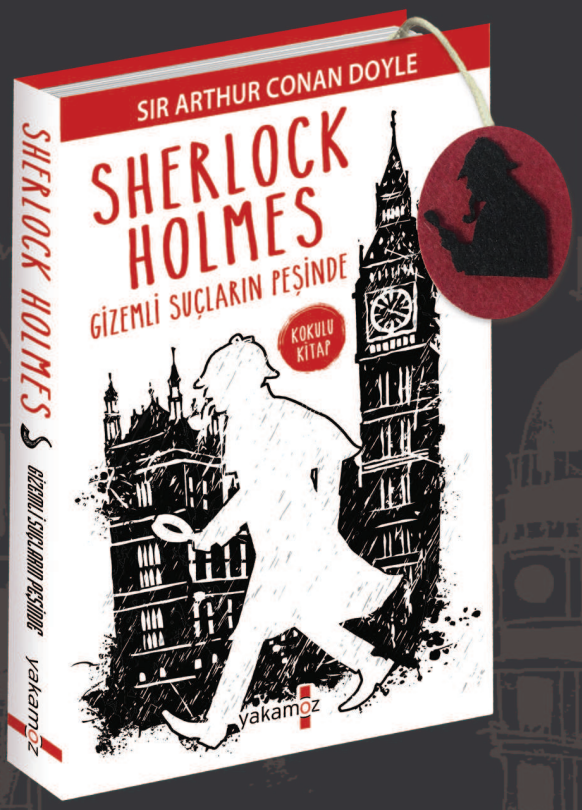

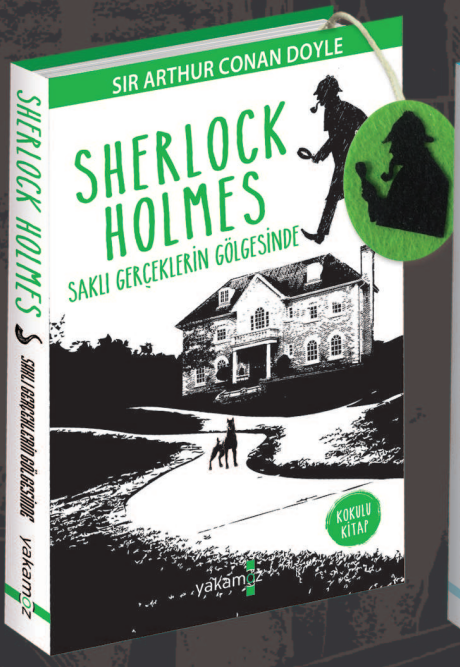

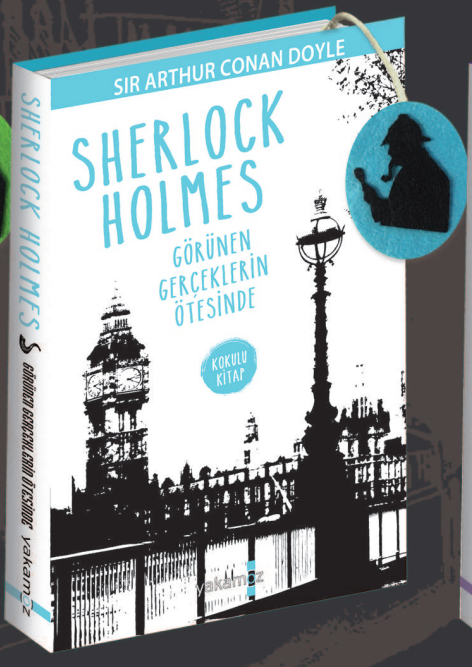

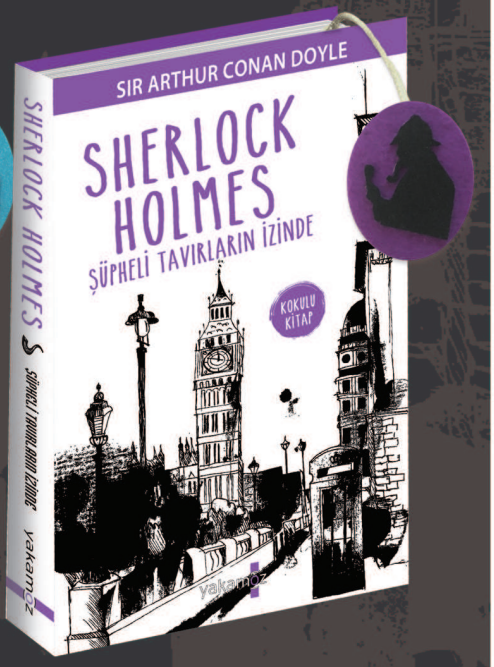

www.facebook.com/yakamozkitap www.instagram.com/yakamozkitap www.twitter.com/yakamozkitap

yakamoz
www.yakamoz.com.tr

Zeynep Şen zeynep20sen@gmail.com

EDEBİ MİMARİ

Geçtiğimiz sene boyunca, edebiyat ve mimari arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli etkinlikler gerçekleştirildi. Edebiyat ve mimarinin birbirlerini nasıl beslediklerinin ve insan ruhunu nasıl etkilediklerinin en taze örneği ise, Lab Lit Arch...

"Bir hikâye takip edilecek bir yol değildir... Daha ziyade bir ev gibidir. İçine girer, bir süre kalırsınız, oradan oraya gezinir, beğendiğiniz yere yerleşip odalarla koridorların birbirlerine nasıl bağlandıklarını keşfedersiniz," demiş Alice Munro. Hakkı da var. Zira roman yazmak, kurgulamak aslında bir ev ya da bina tasarlayıp inşa etmeye, yani mimariye benziyor hiç kuşkusuz. Kurgu, aslında "edebi mimaridir" diyebiliriz. Mimaride nasıl tasarlanması gereken fikirler, destekleyici bir yapı (yani iskelet) ve uzaysal-işlevsel hiyerarşiler varsa, edebiyatta da vardır. Bu iki sanat dalının sözel, düşünsel, kurgusal ve estetik anlamda şaşırtıcı benzerliklerinin olmasının, aralarında ilginç bir ilişki kurulmasının sebebi de budur. Teknolojinin gelişimiyle gitgide artan okuma platformlarının olduğunu ve hızla kentselleşen bir dünyada yaşadığımızı düşününce, insanların, edebiyat ile mimari arasındaki ilişkiyi daha yakından incelemeye çalışmalarına şaşmamak gerekiyor. Dünyanın dört bir yanında bu konu üzerine eğilen projeler, atölyeler, konuşmalar ve paneller doğmaya başladı. Böyle etkinliklerin sıklıkla boy gösterdiği şehirlerden biri de, daimi bir dönüşüm içinde olan İstanbul...

Geçtiğimiz sene boyunca İstanbul'da edebiyat ve mimari arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli etkinlikler gerçekleştirildi. Bu etkinliklerden bir tanesinin merkezinde YEM Kitabevi'nden Ekim 2016'nın son haftasında çıkan *Edebiyatta Mimarlık* kitabı yer alıyordu. 55 mimarın, sanatçının, filozofun ve akademisyenin katkısıyla oluşturulmuş, yazar ve mimar Hikmet Temel Akarsu ve Nevnihal Erdoğan tarafından hazırlanan *Edebiyatta Mimarlık*, adı üstünde, iki sanat dalının ortak noktalarını ön plana çıkarıyor ve edebi yapıtlarda oluşturulan mekanların içselleştirilebildiğini, böylece yazarların emsalsiz imge dünyaları yaratabildiğini ortaya koyuyor.

Merkezinde *Edebiyatta Mimarlık* kitabının yer aldığı ve 25 Ekim 2016'da gerçekleştirilen "Edebiyatta Mimarlığı Konuşalım" etkinliğine Celal Abdi Güzer, Sema Sandalcı, Yücel Gürsel ve Hikmet Temel Akarsu katıldı. İstanbul'da, Yapı ve Endüstri Merkezi'nde gerçekleştirilen konuşmada katılımcılar edebiyatın, mimariyi besleyebilecek bir dal olduğunu savundular. Örneğin Celal Güzer edebiyatın, mimariye dahil edilmesinin önemini vurgularken; Hikmet Temel Akarsu, "İstanbul'u anlatan şairler okunmadan bu şehre bir çivinin bile çakılmaması" gerektiğini

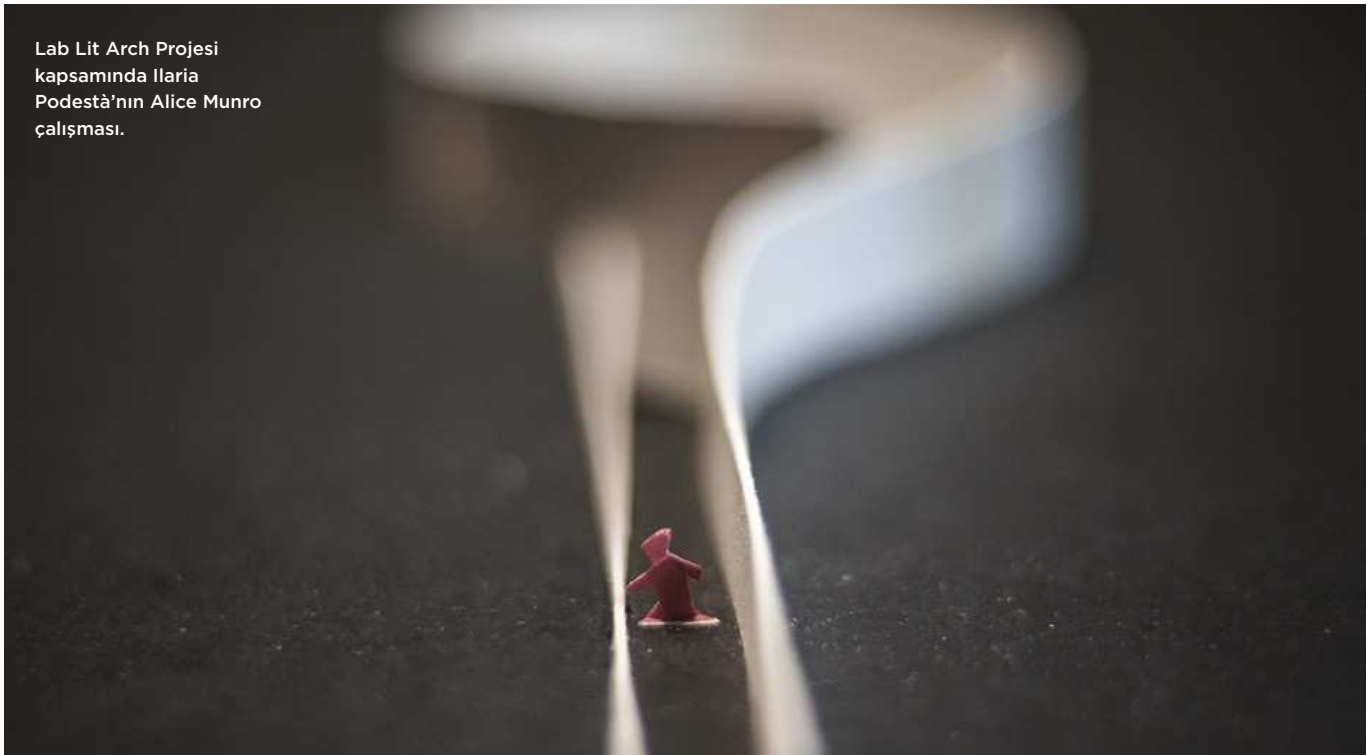

Lab Lit Arch Projesi kapsamında Ilaria Podestà'nın Alice Munro çalışması.

Lab Lit Arch Projesi kapsamında Joss Lake'in W.G. Sebald (*Satürn'ün Halkaları*) çalışması.

dile getirdi. Bu "projenin" Açık Radyo'da bir radyo programına dönüştüğünü de ekleyelim. (Bu arada "Edebiyatta Mimarlığı Konuşalım" etkinliği, 24 Aralık 2016'da Ankara'da CerModern Sanatlar Merkezi'nde de tekrarlandı.)

İstanbul'da bu konuda düzenlenen bir diğer etkinlik de "Mimarlık ve... Edebiyat" söyleşisiydi. İstanbul Serbest Mimarlar Derneği ve Salt Galata'nın düzenlediği söyleşi, 31 Ekim 2016'da gerçekleştirildi. Ahmet Ümit ve Cem Erciyes'in konuşmacı olarak katıldığı etkinlikte mimarlıkla edebiyatın kent, mekan ve bellek üstünde bıraktıkları ortak izler, edebiyatta mekan kurgularının kentsel mimariyle bağı ve İstanbul'un mekansal algısının edebiyata katkıları tartışıldı. Örneğin Ahmet Ümit, insanların kentleri şekillendirdikleri gibi kentlerin de insanları şekillendirdiğini ve kentlerin, edebiyata insan ruhunu ortaya çıkarmakta yardım ettiğini dile getirdi. Ayrıca kentsel dönüşümün kaçınılmaz olduğunu söyleyen Ahmet Ümit, şehirlerin, bilhassa İstanbul gibi tarihi şehirlerin, özgün eserlerini kaybetmemeleri gerektiğinin de altını çizdi.

EDEBİYATA VE MİMARİYE YENİ BİR BAKIŞ: LAB LİT ARCH PROJESİ

İnsanları böylesine etkileyen disiplinlerin yeni yaratılara imkan vermesi kaçınılmaz elbette. Henüz Türkiye'ye ulaşmamış olan ama dünyanın çeşitli yerlerinde atölyeler düzenleyen Lab Lit Arch Projesi de böyle ortaya çıkmış diyebiliriz. 2010'da mimar ve yazar Matteo Pericoli'nin kurduğu Lab Lit Arch, edebiyata ve mimariye yeni bir bakış açısı getirmeye çalışan eğitimsel bir proje. Projeye katılan öğrenciler, çeşitli edebiyat eserlerini yeniden yorumlayıp bunları nasıl mimari projelere, yani çeşitli bina ve yapılara dönüştürebileceklerini öğreniyorlar. Lab Lit Arch, mimarların yeni yaratılar üzerinde çalışırken, aslında yazarlarla aynı zorluklarla yüzleştiklerini de kanıtlıyor bir kez daha.

Lab Lit Arch bugüne dek Amerika, İtalya, İsviçre ve Dubai gibi pek çok ülkede atölyeler düzenlemiş durumda. Aynı zamanda Columbia Üniversitesi'nde bir yüksek lisans kursuna da dönüştürülmüş ve Turin Uluslararası Mimari Festivali'ne davet edilmiş. Proje kapsamında öğrenciler J. M. Coetzee'nin *Utanç*'ını, Virgina Woolf'un *Deniz Feneri*'ni ve J. D. Salinger'ın *Çavdar Tarlasında Çocuklar*'ını önce tasarımsal çizimlere, sonra da bina maketlerine dönüştürmüşler. Kısacası Lab Lit Arch, edebiyat ve mimarinin birbirlerini nasıl beslediklerinin ve insan ruhunu nasıl etkilediklerinin en taze örneği...

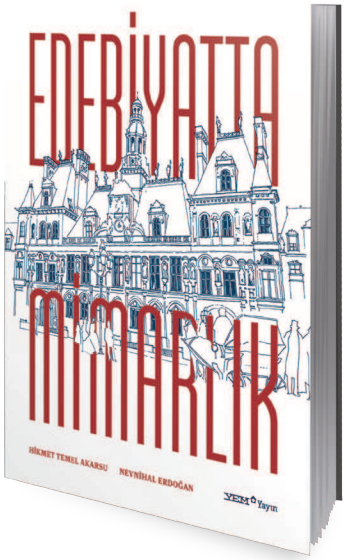

EDEBİYATTA MİMARLIK
haz. Hikmet Temel Akarsu, Nevnihal Erdoğan
YEM Yayın

Levent Cantek leventcantek@gmail.com

SİSTEMDE SIKINTI VAR

Ve Sinem, ilginç ve başarılı bir çizgi roman, yarın da hatırlanacak. Orta sınıflara, metropole, şimdiki zamana bu kadar yakından bakan yerli bir çalışma konuşulmayı hak ediyor.

Ve Sinem, yakın dönemin popüler çizgi romanlarından biri. Mizah dergiciliği küçüldüğü ve kadrolar daraldığı için yeni üretimler eskisi kadar çıkmıyor. Cihan Kılıç, *Uykusuz* dergisinde daracık bir alanda başladığı çizgi romanının ilk albümünü iki yıl önce yayımlamıştı. Yeni albüm yine dergide çıkmış işlerin derlemesi olmuş.

Cihan Kılıç, 1987 doğumlu; ilk albümü *Ama Arkadaşlar İyidir,* 2012'de çıkmıştı. Aşağı yukarı on yıldır dergilerde çalışıyor. Tarzı ve mizah anlayışı, bir ucu Tuncay Akgün'e bir diğeri Umut Sarıkaya'ya benzetilebilecek bir ayrıntıcılığa dayalı. Onlara kıyasla görsel dile, kareler arası akışkanlığa daha fazla önem veriyor. Çizgileri, frankofon havasında, mekanları fotoğraf ayrıntısında gerçekçi. En çok ilgi gören çalışmasına adını veren Sinem, orta üst sınıf diyebileceğimiz bir aileden gelen, Edinim (!) isimli bir vakıf üniversitesinde okuyan, biraz masum, biraz fettan, güzel bir zamane kızı. Hikaye, merkezinde Sinem'in olduğu ekseriyeti ona arzu duyan erkeklerden oluşan bir karakter kadrosuna sahip. *Ve Sinem*'in Amerikan sitkomlarından aşina olduğumuz yumuşak bir kötücüllüğü, espri yapmıyorum diyen bir espritüelliği var. Tiplemeler komik ve karikatürizeler, fonda gerçekçi İstanbul ayrıntıları resmediliyor. Aktüel siyasetle sınırlı bir ilgisi olmakla birlikte bu ilgi, orta sınıf mesafesi ve konuşkanlığını göstermesi bakımından ilginç.

Hikayenin ana ekseni, Sinem'in ablası Ebru'nun nişanlısı olan Engin'in Sinem'e duyduğu saplantılı cinsel arzu üzerine kurulu. Engin, tutkusunu hem nişanlısından gizlemek hem de görmüş geçirmiş, güvenilir bir abi, sır tutan bir akraba rolünü oynamak zorunda. Üstelik Sinem'in Kral dediği sevgilisi Alper'le çaktırmadan rekabet etmek hiç kolay değil. Bazen Sinem olmasa Ebru'yla devam edemeyeceğini hissediyor Engin, sonra o konfordan vazgeçemiyor, sonra yine kafası karışıyor, Sinem'in etrafında dolaşmaya, bir ümidi kovalamaya devam ediyor vs. Engin'in gerginliği pek çok bölümün temelini oluşturuyor. Burada bir parantez açalım. Mizah dergilerinde ve bant karikatürlerimizde, enişte-baldız esprisine dayanan hayli hikaye anlatılmıştır. Suavi Süalp'in elma yanaklı enişteleri, Altan Erbulak'ın

kıvırcık saçlı bıcırık baldızları, Bedri Koraman'ın *Milliyet*'in pazar sayfalarında uzun uzun anlattığı ilişki ve kaçamak dersleri bir çırpıda sayılabilir. Kılıç'ın farklılığı, aynı meseleyi daha yavaş ve derinleştirerek anlatması. Engin, kadın görünce dili dışarıya çıkan, gözleri büyüyen, renk değiştiren, eli ayağı birbirine dolanan karikatürlerin aptal erkeklerine benzemiyor diyemem ama fırsat kollayan psikolojisi, dolambaçlı ciddiyeti onu geçmişteki örneklerden ayırıyor. Harareti var eden unsur, onun başarıya ulaşma ihtimali değil, o ihtimalin etrafında dolaşması. Kılıç, kamerasını taraflara çevirdiği için meseleyi sadece Engin'in gözünden de izlemiyoruz. Herkese daha içerden, daha yakından bakılıyor. Sinem, ablasıyla didişirken, başka kızları kıskanırken, ödevlerini çalışkan birilerine yaptırırken, babasıyla kavga ederken, Alper'i aldatırken, toplu taşıma araçlarından ve sokaklardaki insanlardan iğrenirken, baldız karikatürünün dışına çıkıyor. Kılıç, karakter katmayı, hikayeyi öne değil yana doğru genişletmeyi sevdiğinden enişte-baldız ekseninin dışına çıkmak istiyor. Bir bölümde Engin'in kardeşi Utku'nun hayatı, bir diğerinde Alper'in babasının hatıraları veya Sinem'i üniversitedeki hocasının cool'luğunu anlatabiliyor.

> Cihan Kılıç'ın tarzı ve mizah anlayışı, bir ucu Tuncay Akgün'e bir diğeri Umut Sarıkaya'ya benzetilebilecek bir ayrıntıcılığa dayalı.

BİR HAYALET GİBİ GEZİNEN MUTSUZLUK

Çizgi romanlarımızda çok değil on yıl önce sadece kahramanın eylemlerinde odaklanan anlatım biçimi, epey bir zamandır farklılaşmış durumda. Bu da hikayeden çok karakterlerin, olaydan çok karakter özelliklerinin ve akıldan-güçten çok duygusal çatışmaların konuşulduğu başka bir anlatım evresine geçtiğimizi gösteriyor. Kılıç'ın çoğulcu anlatımı da bu sayede soap opera tahkiyesinden çıkarak, şimdiki zaman karakterlerinin panoramasına dönüşüyor. Kılıç karakterlerinin temel özelliği, kendilerini sakınmaları, asıl niyetlerini gizlemeleri, komik bir pozculukla büyüklenmeleri. Bir meseleye sinirleniyor gibi görünüyorlar ama o konuda öyle adamakıllı ısrarcı değiller, ısrarcı görünmek onlara bir hava katacaksa onun pozunu yapıyor ve o nedenle ısrarcılığı sahipleniyorlar. Hemen herkes birbirine akıl veriyor, tecrübe hikayeleri anlatıyor. Eylemler ve konuşmalar, görünür olma tutkusunu önceliyor, dinleyen değil dinleten olmak istiyorlar, hepsi beğenilmek ve hayran yaratmak için yaşıyor gibiler. Küçük yalanlar, iddialar, jestler, ezberler hep bunun için dolaşımdalar. Duygular

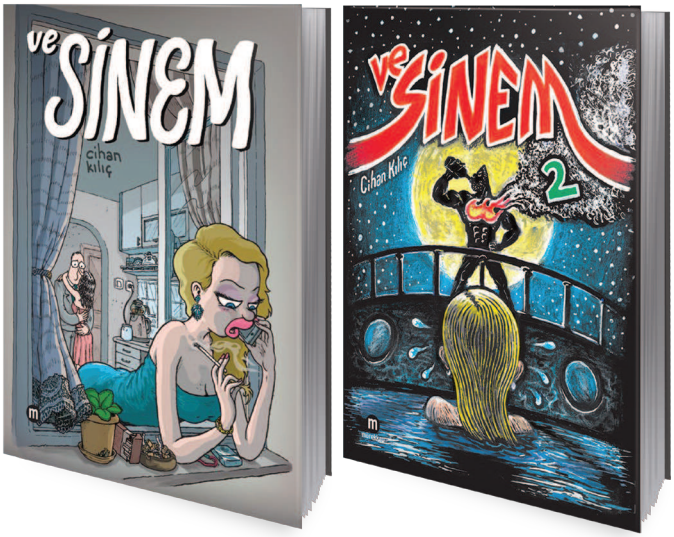

VE SİNEM ve VE SİNEM 2
Cihan Kılıç
Mürekkep Basım Yayın

ve akıl yürütmeler, sahicilikle veya kullanılabilir olmasıyla değil medya romantizmiyle yapılandırılıyor. Çevrelerine sahte bir farkındalıkla bakıyor, asıl olarak nasıl göründüklerini umursuyorlar. Aşırı rekabetçi bir toplumun içindeler, kaygı ve depresyon onları bütünüyle etkiliyor; gözyaşı döküyor, anksiyete yaşıyor, gevezeleşiyor, savruluyorlar.

Köşeye sıkışmalarının nedeni, arzunun sürekli kışkırtıldığı bir hayatı yaşıyor olmaları. Yetinemiyor, kabullenemiyorlar. Biliyorlar ki o kadar da ilgi çekici değiller; eksikler, önemsizler, çalışmak, rekabet etmek zorundalar. Vasatlıkları konuşmalarından, cahilce kestirimlerinden, özentiliklerinden anlaşılabiliyor. Bir hayalet gibi gezinen mutsuzluk, belki de en çok buralarda kendini gösteriyor. Kendini yetersiz hissetmek, sürekli artan rakipler, harcayacak kadar para kazanamamak ve güvensizlik, mıh gibi akıllarda duruyor. Baba otoritesi karşısında özgüvenli Alper bile titrekleşebiliyor; alt sınıflarla, yoksullarla, travesti ve tinercilerle karşılaşıldığında korku ve tedirginliğe kapılıyor, bir an evvel kaçmak, evlere ve birbirlerine sığınmak istiyorlar. Sığınakta sesler farklı yankılanıyor elbette, öfke patlamaları ve delikanlılık gösterileri, dönüp dolaşıp cinsel ilişkiye ve cinsel yeterliliğe indirgenen erkeklik halleri yaşanıyor. Kadınların bildiği, kullandığı, evirip çevirdiği hallenmeler bunlar. Alper, sırf Sinem rahatsız oldu diye göğüs kıllarını bir gösteriyle alev alev yakıyor. Utku, arkadaşı Özcan'a Sinem'i kastederek "kardeşin böyle manitalarla takılıyo..." diye yalan dolan böbürlenebiliyor. Sinem, eniştesinin tuhaf fotoğraflarını çekip ona karşı koz olarak kullanabiliyor.

Ve Sinem, ilginç ve başarılı bir çizgi roman, yarın da hatırlanacak. Orta sınıflara, metropole, şimdiki zamana bu kadar yakından bakan yerli bir çalışma konuşulmayı hak ediyor. ■

Abbas Bozkurt abbasbozkurt@gmail.com

2017'NİN MERAKLA BEKLENEN UYARLAMALARI

"2017'nin gözde beyazperde uyarlamaları, 20. yüzyıl klasiklerinden grafik romanlara, çağdaş Amerikan edebiyatından yarım kalmış bir romana hayli geniş bir yelpazeye sahip.

2017 yılında salonlara konuk olacak uyarlamaların listesine bakınca, tüm yıl zihinleri en çok meşgul edecek filmlerin önemli bir kısmını burada bulmak mümkün. Bu yılın gözde beyazperde uyarlamaları, 20. yüzyıl klasiklerinden grafik romanlara, çağdaş Amerikan edebiyatından yarım kalmış bir romana hayli geniş bir yelpazeye sahip. *Ghost in the Shell* gibi iddialı bir filmi bir manga uyarlamasından ziyade bir "yeniden çevrim" olarak gördüğümüzden dahil etmediğimiz 10 filmlik listeyi zaman ilerledikçe genişletmek mümkün elbette.

SILENCE

Martin Scorsese yeni bir film çektiğinde heyecanlanmamak mümkün mü? Scorsese son yıllardaki en iddialı projesiyle seyirci karşısına çıkmaya hazırlanıyor. Shusaku Endo imzalı aynı adlı tarihi romandan uyarlanan *Silence*, 17. yüzyılda bir görev için Japonya'ya gönderilen iki Cizvit misyonerinin epik öyküsünü anlatıyor. Filme kaynaklık eden metnin 20. yüzyıl Japon edebiyatının klasiklerinden biri olduğunu ve başrollerden birinin son olarak Jim Jarmusch'un *Paterson*'ında (2016) izlediğimiz Adam Driver'a ait olduğunu düşününce, beklentileri yükseltmek için neden çok. *Silence*'tan düşen ilk görüntüler de,

Scorsese'ye yaraşır kusursuz bir zanaatkarlığa ve Akira Kurosawa'yı hatırlatan mizansenlere hazır olmamızı söylüyor.

ÇEMBER / THE CIRCLE

Çağdaş Amerikan edebiyatının gözde ismi Dave Eggers'ın romanları, beyazperdenin devlerinin ilgisine mazhar olmaya devam ediyor. Tom Tykwer'in Tom Hanks'li iddialı bir kadroyla uyarladığı *Kral İçin Hologram* (2016) ne yazık ki vasatı aşamamıştı. Yine başrolde Tom Hanks'i izleyeceğimiz *Çember* ise daha vaatkar gözüküyor. *The End of the Tour*'da (2015) David Foster Wallace ile yapılan bir röportajın öyküsünü gösterişsiz ama içe dokunan bir şekilde anlatmayı başaran James Ponsoldt'a güvenmek için yeterli sebebimiz var. Eggers'ın bizi günümüzün tekelleşen ve hayatın her alanını gözetleyebilecek güce erişen teknoloji devlerinden birinin içine daldırdığı *Çember*, teknoloji ile mahremiyet arasındaki etik dengeyi sorgularken günümüzün can alıcı pek çok meselesine daha bakıyor. Filmin popüler televizyon dizisi *Black Mirror*'dan esintiler taşıdığını da söyleyebiliriz.

BLADE RUNNER 2049

Bilimkurgu tutkunlarına tek bir film seçme hakkı verseniz, herhalde çoğu *Blade Runner*'ın adını

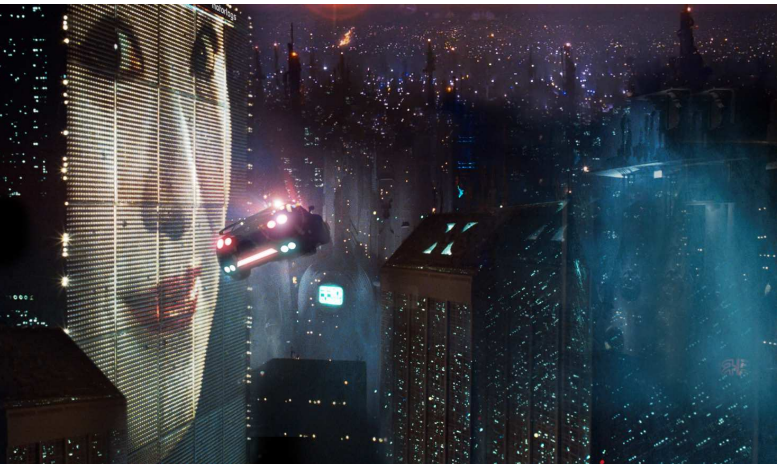

zikrecektir. Ridley Scott'ın Philip K. Dick'in katman katman açılan sorgulamalarını muhteşem bir sinematografiyle birleştirdiği bu başyapıtın devamının çekileceği yıllardır bir söylenti konusuydu. Son olarak *Geliş* (2016) ile dikkatleri çeken Denis Villeneuve, bu zorlu projenin hakkını verebilecek gibi gözüküyor. Karakterlerini ve atmosferini yine Philip K. Dick'in *Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?* romanından ödünç alan filmde, Deckard'ı bir kez daha Harrison Ford canlandırırken, yanına Ryan Gosling ve Jared Leto gibi isimler de ekleniyor. Senenin en çok merak uyandıran devam filminin tanıtım görüntüleri, Villeneuve'ün orijinal filmin cyberpunk atmosferine yaraşır güçlü bir görsellik kurduğu izlenimini veriyor.

T2 TRAINSPOTTING

Danny Boyle 1996 yapımı kült filmi *Trainspotting*'den sonra hiçbir şey yapmasaydı da kalbimizdeki yerini korurdu herhalde. Irvine Welsh'in yeraltı edebiyatının yıldızlarından biri haline gelmesinde de kuşkusuz Boyle'un filminin payı büyük. Yaklaşık yirmi yıl sonra, Britanya'nın varoş mahallelerinde bıraktığımız müptezellerin hayatına yeniden bakacak olmak karışık hisler yaratabilirdi. Filmin ilk tanıtım videosu düştüğünden beri ise kaygıların çoğu dindi. Welsh'in *Trainspotting*'in devamı niteliğinde yazdığı *Porno*'ya dayanan öyküyü izlerken, *Trainspotting*'le büyümüş bir jenerasyon da salonda kendi hayat muhasebesini yapacak muhtemelen.

KARA KULE / THE DARK TOWER

Stephen King'in fantazya, bilimkurgu, western ve korku gibi pek çok türü harmanladığı sekiz kitaplık muazzam ölçekteki serisi *Kara Kule*, 2007'den bu yana süren çetrefil bir beyazperde serüvenine sahip. Yapımcıların, çekim tarihlerinin, ekibin sürekli değiştiği bu macera nihayet sona yaklaşıyor. Yönetmen koltuğunda Danimarkalı Nikolaj Arcel'in oturduğu film, 2004'te sona eren seriyi kaldığı yerden devam ettiren yeni bir öykü olarak kurgulanmış. Roland Deschain rolünde Idris Elba'yı izleyeceğimiz filmde, Stephen King romanlarının vazgeçilmez karakteri, pek çok farklı isimle anılan meşum Randall Flagg'i ise Matthew McConaughey canlandıracak.

MURDER ON THE ORIENT EXPRESS

Klasik bir polisiye öyküyü sağlam bir uyarlamayla perdede izlemenin keyfiyle çok az şey yarışabilir. C. Auguste Dupin, Sherlock Holmes ve Arsène Lupin ile birlikte tüm zamanların en meşhur dedektifi Hercule Poirot'yu Britanya tiyatrosunun devlerinden Kenneth Branagh'ın canlandıracak olması da cabası.

Branagh'ın yönetmen olarak da performansını konuşturacağı bu taze Agatha Christie uyarlaması Johnny Depp, Penélope Cruz, Judi Dench, Michelle Pfeiffer gibi isimleri de bir araya getirmiş. Film Sidney Lumet'in 1974 yapımı aynı isimli uyarlamasıyla boy ölçüşebilecek mi göreceğiz.

I AM NOT YOUR NEGRO

Uyarlamalar listesinde bir belgesel görmek çok da alışık olduğumuz bir şey değil. Ne var ki James Baldwin'in yarım kalmış romanı *Remember This House*, Raoul Peck'in *I Am Not Your Negro* adlı belgeselineine tüm ruhunu veriyor. Siyah ve gey bir yazar olarak ABD'de varolmanın her türlü tezahürünü metinlerine dahil eden Baldwin'in cümlelerinin edebi gücü, bu özgün belgeselin dayanak noktası. Dar bir biyografik çalışma olmayı aşıp kimlik politikalarına dair çokça söz söyleyen *I Am Not Your Negro*'nun ismini şimdiden bir kenara not edin.

THE SENSE OF AN ENDING

Çağdaş İngiliz edebiyatının en önemli isimlerinden Julian Barnes'ın Man Booker Ödüllü romanı *Bir Son*

Duygusu, *The Lunchbox* (2013) ile ödüle boğulan Mumbai doğumlu yönetmen Ritesh Batra'ya emanet. Hafıza, pişmanlıklar, ilerleyen yaşla birlikte biriken düş kırıklıklarına dair bol nüanslı bir anlatı tutturan roman, emekliliği gelmiş bir adamın geçmişte yaşanan bir trajediyi hatırlamaya çalışırken kendine ve çevresindekilerin hayatına sorgulayıcı bir bakış kazanmasını anlatıyor. Kilit rollerden birinde Charlotte Rampling'in olduğunu da ekleyelim.

THE SNOWMAN

İskandinav polisiyesinin en önemli yazarlarından Jo Nesbø ile *Gir Kanıma* (2008) adlı revizyonist vampir filmiyle benzer bir damarı sinemada yakalayan Tomas Alfredson'un işbirliği şimdiden bizi heyecanlandırıyor. Kuzey Kara'sına düşkün olanlar, Jo Nesbø imzalı Harry Hole serisini muhakkak duymuştur. Klasik kara filmlerin "hard-boiled" dedektifleriyle benzer bir mizaca sahip Oslolu polis Harry Hole'u perdede Michael Fassbender'in bedenine bürünmüş olarak görmek da pek çoklarını mest edecektir. Charlotte Gainsbourg'dan Val Kilmer'a geniş kadrosuyla da sezonun en iddialı polisiyesi var karşımızda.

VALERİAN AND THE CITY OF A THOUSAND PLANETS

İlk kez 60'ların sonlarında yayımlanan çizgi roman serisi *Valérian and Laureline*, o dönemin çizgi roman dünyasındaki güçlü Fransa-Belçika ekolünün temsilcilerinden biri. Özgün yaratık

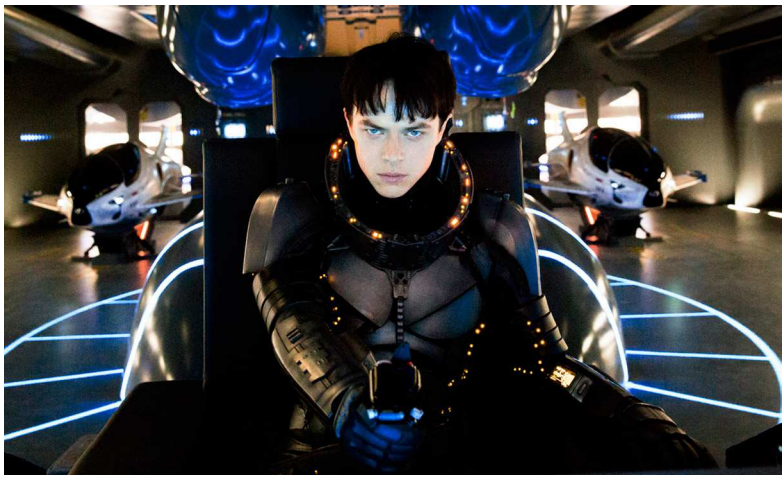

çizimleri ve kaotik şehir atmosferiyle hayal gücünün sınırlarını zorlayan bu aykırı bilimkurgu öyküsü, *Star Wars* serisi için George Lucas'ın ilham kaynaklarından biri. Luc Besson, *Beşinci Element*'te de (1997) selam çaktığı bu çizgi roman evreniyle işini bitirmemiş olacak ki, bu kez doğrudan bir uyarlamayla çıkageliyor. Besson'un ismine yaraşır, yıldızlarla dolu, şaşaalı bir "space opera" izlemeye hazır olun!

Bulut Atlası *'nın yazarı David Mitchell'dan yaratıcılık ve zekâyla dopdolu, büyüleyici bir öykü.*

"Her canlı doğar, büyür, ölür; değil mi? Hayatın sözleşmesinde yazar bu. Ama ben buraya, bazı ender durumlarda bu değiştirilmesi teklif dahi edilemez maddenin... tadil edilebileceğini söylemeye geldim."

DK DOĞAN KİTAP

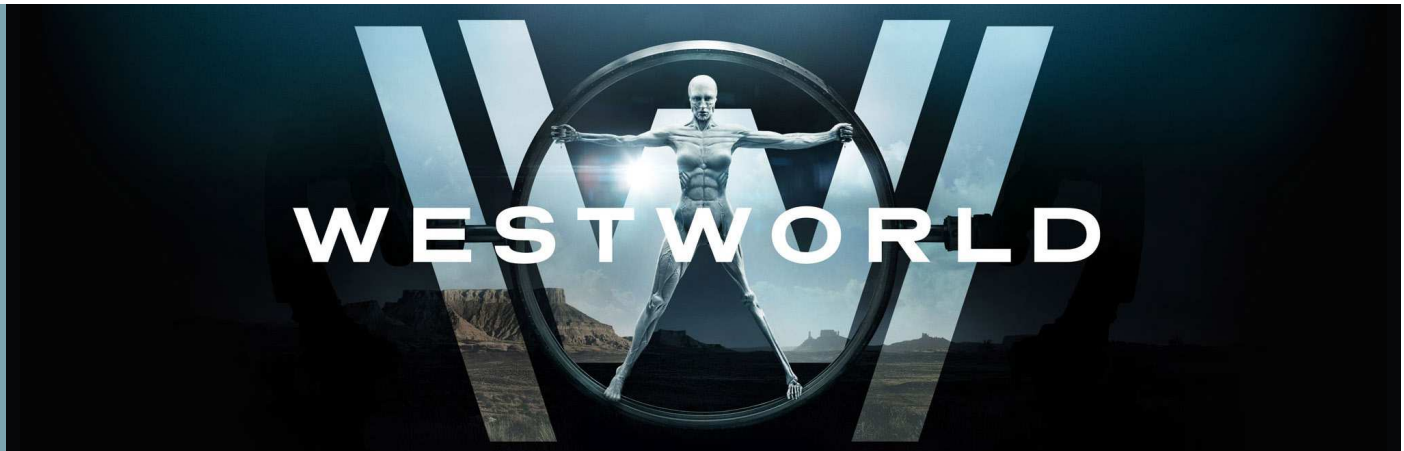

YA DA BİR "YARATICI" YAZARLIK ÖYKÜSÜ

"Eline kalem alıp öyküler kurmaya çalışan, karakter yaratan, ya da yazmaya ilgisi olmasa da meraklı bir okur olarak bu konuları kurcalamayı seven herkesi heyecanlandıracak güzel bir dizi...

Geçenlerde dünyanın en iyi şefleri hakkında bir belgesel seyrediyordum. Bir süre sonra dikkatim mi dağıldı ne oldu bilmiyorum, ekrandaki adam edebiyat hakkında konuşuyormuş hissine kapıldım. Sanki yemek yapmanın inceliklerinden değil de roman yazmaktan bahsediyordu. "Seninki de bir tür mesleki deformasyon," diyeceksiniz, haklısınız. İnsan bir konuya kafayı takınca bütün dünya o konunun etrafında dönüyor yanılgısına kapılabiliyor. Ya da biraz daha olumlu bir yönden yorumlayacak olursak, başta birbiriyle ilgisiz gibi görünen konuların arasındaki bağlantıların farkına varıyor.

Tecrübeyle sabittir ki kendimi biraz zorlarsam, içinde sabır, disiplin ve yaratıcılık barındıran her türlü süreci yazarlıkla ilişkilendirip uzun kompozisyonlar yazabiliyorum. Ancak geçtiğimiz sonbaharın en dikkat çekici yabancı dizisi *Westworld*'ü yazarlıkla ilişkilendirmek için kendimi hiç de zorlamam gerekmedi. Dizinin yaratıcıları, o ilişkiyi gözden kaçırmayalım diye ne lazımsa yapmışlar zaten. Eline kalem alıp öyküler kurmaya çalışan, karakter yaratan, ya da yazmaya ilgisi olmasa da meraklı bir okur olarak bu konuları kurcalamayı seven herkesi heyecanlandıracak güzel bir dizi ortaya çıkmış. İyi yönlerinin yanında kusurları da var, ancak o kusurlar bile doğrudan yazarlıkla ilgili olduğu için üzerinde uzun uzun konuşabileceğimiz bir "metin" duruyor önümüzde.

Önce biraz başa saralım ve takip etmemiş olanlar için *Westworld*'ün ne olduğundan bahsedelim. "Spoiler" vermemeye çalışacağım ama eğer bu hususta hassassanız, yazıyı ilk sezonu izledikten sonra okumanızı öneririm.

Westworld, çocukluğumda seyredip çok etkilendiğim ve yıllarca unutamadığım bir Michael Crichton filminden uyarlanmış. Başrolde "Westworld" adındaki mekan var. Burası kovboy kasabası temalı bir tür tatil köyü. Fiziksel olarak insandan ayırt edilemeyen robotlar, tatile gelen zengin misafirlere hizmet ediyor. Ev sahipleri denen bu robotlarla sevişmek, onlara eziyet etmek, tecavüz etmek, hatta düello yapmak ve "öldürmek" bile serbest. Geceleri misafirler mışıl mışıl uyurken hasar görmüş robotlar bakıma alınıyor, yaraları onarılıyor, hafızaları temizleniyor ve ertesi gün hizmet etmeye kaldıkları yerden devam ediyorlar.

Dizi bir yandan misafirlerle ev sahiplerinin maceralarını anlatırken bir yandan da izleyiciyi işin mutfağına sokuyor. Yeraltına gizlenmiş uçsuz bucaksız tesislerde muazzam bir ekip çalışması var: güvenlik, teknik servis, kostümcüler, eğitmenler... Tabii hepsinden önemlisi, robotların konuklara yaşatacağı maceraları kurgulayan ve onları daha sahici hale sokan yazar kadrosu. Zira bu robot-karakterleri özel yapan sadece fiziksel olarak insana tıpatıp benzemeleri değil. Gerçek insan gibi

davranmaları, tepkiler vermeleri, birtakım duygulara sahip olmaları – ya da en azından misafirleri buna inandırmaları, işin en önemli kısmı.

Bu süreci dizinin mükemmel jeneriğinde izlemeye başlıyoruz. Üçboyutlu dev yazıcılar, beyaz koyu bir sıvıyı ince ince işleyerek, katmanlar halinde robotları üretiyor. Leonardo da Vinci'nin anatomi çizimlerindeki figürlere benzeyen duruşları, kemikleri, kasları ve dokularıyla kusursuz birer heykeli andırıyor bu robotlar. Ancak henüz cansız, hareketsiz, içi boş bedenler. Yazarlık atölyelerinde "karton" diye tarif ettiğimiz türden karakterler. Fonda, mekanik bir piyano, ilkel bilgisayar kodlarını andıran notaları tarayarak dizinin tema müziğini çalıyor.

Daha sonra ekibin en tepesinde adeta bir tanrı-anlatıcı gibi tüm karakterlere ve öykülere hâkim olan, Westworld'ün kurucusu Ford'la (becerikli Bay Anthony Hopkins) tanışıyoruz. O heykel gibi duran cansız bedenleri, yaşayan, nefes alan, "sahici" birer karakter haline sokmak için Ford'un yönetimindeki yazarlar ne yapıyorlar dersiniz? Yazarlık atölyelerinde, karakter konusunu işlerken ilk anlattığımız şeyi uyguluyorlar. Robotlara birer geçmiş yaratıyorlar. Çünkü edebiyatta sahici karakterlerin geçmişi vardır. Biz okurlar (ya da misafirler) belki arka plandaki o öyküyü hiçbir zaman öğrenemeyiz, belki sadece içinden ufak tefek detayları öğreniriz. Önemli olan bizim öğrenmemiz değildir. Arka plandaki o öykü, karakteri ayakta tutan temeldir. Metnin bize sunulan kısmında, karakterin davranışları, tepkileri, kararları o temel üzerinde ayakta durur. (Şefleri anlatan belgeselden bahsetmiştim ya, Fransız mutfağında yemeğin temelini "mirepoix" denen, yağda pembeleşmiş soğan, kereviz ve havuçtan yapılan bir karışım oluştururmuş. Mirepoix ne kadar iyi hazırlanırsa yemek de o kadar lezzetli olurmuş. Sahiden de yemeği yerken soğanın pek farkına varmayız ama yokluğunu hemen hissederiz.)

Elbette Westworld'ün yazarlarının işi bu kadar değil. Karakterlerin sahici olmaları için öykünün evreninde tutarlı olmaları gerekir ancak kendi içlerinde ufak tefek çelişkileri vardır, arzuları vardır. En basite indirgenmiş haliyle de o arzuların karşısına birtakım engeller çıktığında öykünün olay örgüsünü kurmaya başlarız. Dizide Ford'un da en çok ilgisini çeken detay, karakterlerin arzuları ve çelişkileri. Bütün sezon boyunca onların ne kadar "sahici" olduğunu anlamaya çalışıyor.

YAPAY ZEKA

Genellikle okurların gözden kaçırdığı bir ayrıntı vardır. Tüm o şahane romanların ve öykülerin bir oturuşta yazıldığını hayal ederler. Yazar daktilosunun başına geçer, günler geceler süren hummalı bir çalışmanın ardından metne son noktayı koyup gururla arkasına yaslanır... Masanın üzerinde yükselen kağıt yığını, ertesi sabah zarfa konacak ve yayınevine postalanacaktır. Ne yazık ki bu romantik hayalin gerçekle uzaktan yakından alakası yoktur. Yaratıcı

Ekibin en tepesinde, adeta bir tanrı-anlatıcı gibi tüm karakterlere ve öykülere hâkim olan, Westworld'ün kurucusu Ford'la (becerikli Bay Anthony Hopkins) tanışıyoruz.

sürecin yarısı yazmaksa, diğer yarısı da düzeltmektir. Yazar metnin üstünden defalarca geçer ve her seferinde ufak tefek düzeltmelerle daha iyi bir hale getirmeye çalışır. Olayların temposunu, karakterlerin tepkisini, diyaloglarını adam eder.

Westworld dizisinde sık sık karşımıza çıkan laboratuvar sahneleri bunu gayet güzel tarif ediyor. Ford, neredeyse her bölümde karşısındaki taburede çırılçıplak oturan robot karakter üzerinde ince ayar yapıyor. Diyelim kasabanın barında çıkan kavga sahnesinde misafirler (okurlar) yeteri kadar heyecanlanmıyor mu? Bir sonraki tekrarda sahneyi daha vurdulu kırdılı bir hale getiriyor. Genelevdeki kadın, misafirlere yeteri kadar çekici gelmiyor mu? Belki de ona acıklı bir öykü verip misafirlerin şefkat duygusunu okşamak gerekiyor.

Bazen üzerinde ne kadar çalışırsak çalışalım, karakter bir türlü öykünün içinde hayat bulamaz. Westworld'de de sunulan maceraya bir türlü uyum gösteremeyen robotlar devre dışı bırakılıyor. Çekmecede bekleyen eski öykü taslakları misali karanlık bir depoda bekleyen eski robotlar görüyoruz. Artık işe yaramayan ama bir türlü atmaya kıyamadığımız eski metinler.

Yazarlık paralelini takip etmeye devam edersek *Westworld* evreninde başka ilginç konulara da rastlayabiliriz. Örneğin karakterin yazara başkaldırmasından söz açıp postmodern edebiyata sıçrayabiliriz. Ya da cinsel şiddetin metindeki işlevine bakıp yazarın ahlaki duruşunu tartışabiliriz. Ancak bunların hepsini bir yazıya sığdırmak imkansız olduğundan bu sefer sadece karakter ve olay örgüsü kurgulama aşamasında odaklanmayı tercih ettim. Sırf bu bağlamda bile, okurun tepkileriyle şekillenen interaktif roman/tiyatro/oyun gibi 21. yüzyılın en ilginç konularının yörüngesine girdiğimizi fark etmişsinizdir. İzlediğimiz öyle bir sistem ki okurun tepkisine göre metin kendi hatalarını düzeltsin, açıklarını yamasın, her yeni okumada yeni bir şeyler öğrenerek kendi kendini geliştirsin.

Aslına bakarsanız yapay zeka denen şeyi tarif ediyoruz. Ancak bunun edebiyatta nasıl bir yer edineceğini henüz bilmiyoruz.

H. Burak Kuyaş burakkuyas@gmail.com

İŞTE YEPYENİ BİR SANAT KİTAPLARI SERİSİ

"Yayın hayatına yeni başlayan Hep Kitap'tan, Türkçedeki sanat kitaplığına bir katkı: "İşte" serisi...

Sanat kitapları, yayınevleri açısından öncelikle "maliyetli" kitaplar demek. Ön planda görselliğin yer aldığı kitaplar oldukları için, ister istemez, diğer kitaplara göre kullanılan kağıt, kapak, boyut ve genel olarak tasarım gibi özellikleri farklılık gösteriyor ve bu farklılıkların hepsi de belli bir maliyeti peşinden sürüklüyor. Ancak bir taraftan da, her zaman için prestijli kitaplar olarak değerlendirilir sanat kitapları. Herhangi bir yayınevinin portföyünde görünmelerinin etkisi önemlidir.

Sanat akımlarının ya da doğrudan ünlü ressamların ismiyle yayımlanan böylesi kitapların Türkçede birçok örneğini okumak mümkün. Mesela zamanında Literatür Yayıncılık tarafından yayımlanan "Mini Sanat Dizisi", Taschen ile Remzi Kitabevi'nin ortaklaşa yayımladığı "Taschen Temel Sanat Dizisi" ya da daha yakın bir zamanda yine Remzi Kitabevi tarafından yayımlanmaya başlayan "Sanatçılar-Akımlar-Yapıtlar" dizisi ilk akla gelenlerden... Yapı Kredi Yayınları da ressamların isimlerini taşıyan kitapların yer aldığı benzer bir diziyi, "Batı resminin usta sanatçılarına ilgi duyanlar kadar sanatla yeni tanışanlar için özenle hazırlanan bu kitaplar ayrıntılı metinleri ve yüksek kaliteli baskılarıyla kütüphanelerin baş köşesinde yer alacak," şeklinde tanıtıyordu örneğin. (Hatta, Yapı Kredi Yayınları'nın "Güncel Kültür Dizisi" kapsamındaki bazı kitaplarını da buraya dahil edebiliriz.) Çok daha yakın bir tarihte ise, yayın hayatına yeni başlayan Hep Kitap'tan bir "katkı" geldi Türkçedeki sanat kitaplığına: "İşte" serisi...

İlk etapta Hep Kitap'tan İşte *Dalí*, İşte *Gauguin*, İşte *Leonardo da Vinci*, İşte *Van Gogh* ve İşte *Warhol* kitapları yayımlanmış durumda; dizinin İşte *Caravaggio*, İşte *Goya*, İşte *Magritte*, İşte *Bacon*, İşte *Cézanne*, İşte *Kandinsky*, İşte *Matisse*, İşte

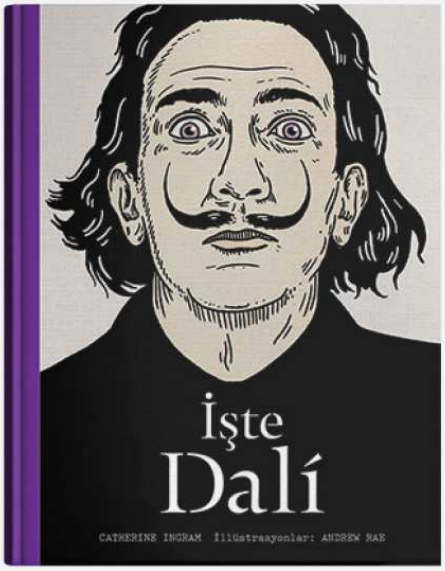

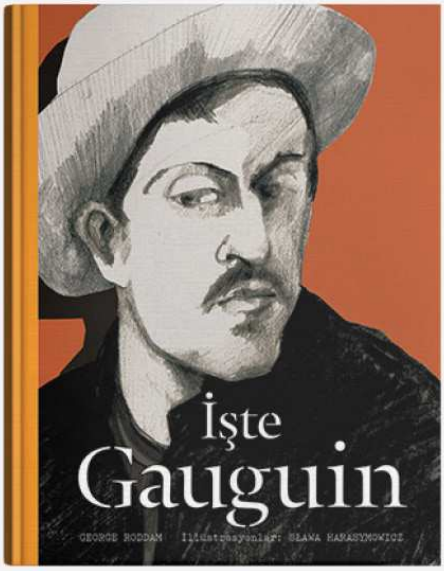

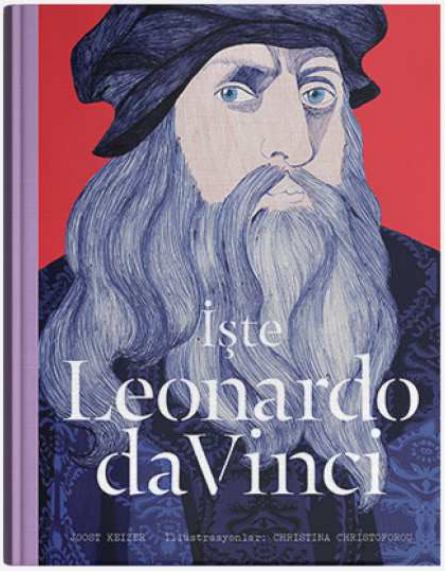

> Kapak çiziminden başlayarak, her bir kitap için farklı bir ismin, farklı tekniklerle yaptığı illüstrasyonlar "hoş" bir farklılık katmış "İşte" serisine.

Monet, İşte *Pollock* ve İşte *Rembrandt* kitaplarıyla da devam edeceğini şimdiden biliyoruz... Yayımlanan ve yayımlanması planlanan bu kitaplardan anlaşılacağı gibi ünlü sanatçıları merkeze alarak ilerleyen bir seri ile karşı karşıyayız, diğer bir deyişle, önceki örneklerden aşina olduğumuz bir yapısı var kitapların. Ancak önceki örneklerden ayrılan önemli bir yanı da var; evet söz konusu sanatçıların fotoğraflarına, onların elinden çıkmış tablolara da göz gezdiriyoruz sayfalar arasında ama ek olarak, illüstrasyonlar da eşlik ediyor bize. Kapak çiziminden başlayarak, her bir kitap için farklı bir ismin, farklı tekniklerle yaptığı illüstrasyonlar "hoş" bir farklılık katmış "İşte" serisine. (Catherine Ingram'ın kaleme aldığı İşte *Dalí* kitabının illüstrasyonları Andrew Rae'ye, George Roddam'ın kaleme aldığı İşte *Gauguin* kitabının illüstrasyonları Slawa Harasymowicz'e, Joost Keizer'in kaleme aldığı İşte *Leonardo da Vinci* kitabının illüstrasyonları Christina Christoforou'ya ait mesela...)

Dokulu bir kağıdın kullanılmış olması ve kapak yapısı da, her bir kitabın nesne kitap niteliklerini bir adım ileriye taşımış diyebiliriz rahatlıkla. Kitapçılarda fark edildiği anda, en azından uzunca bir süre göz gezdirileceklerdir...

"OKUMANIZ İKİ SAAT SÜRSE DE UNUTMANIZ BİR ÖMÜR ALACAK."
GRAHAM ROBB

Kendini yalnızlığıyla kuşatarak içindeki gerçeğe sığınan bir adamın hikâyesi bu.
Basit olduğu kadar çarpıcı ve etkileyici, gücünü yalınlığından alan bir ömür...

Almanya'da 500.000 okunan, 2016 yılında *Man Booker International Ödülü* finalistleri arasına giren ***Bütün Bir Ömür***, Feza Şişman'ın çevirisiyle...

"Her ayrıntı, her kelime, her cümle - her şey tam anlamıyla yerli yerinde. Böyle kısa bir romanda bunu başarmak, büyük bir yeteneğin göstergesi." - ***Die Welt***

"***Bütün Bir Ömür*** - bu kısa ama ihtişamla kurgulanmış romana bayıldım." - **Margaret Atwood**

"***Bütün Bir Ömür***, uzak bir vadideki yalıtılmış bir hayatı ve onu yavaş yavaş kuşatan modernizmi ustalıkla işleyen muhteşem bir roman." - **Ian McEwan**

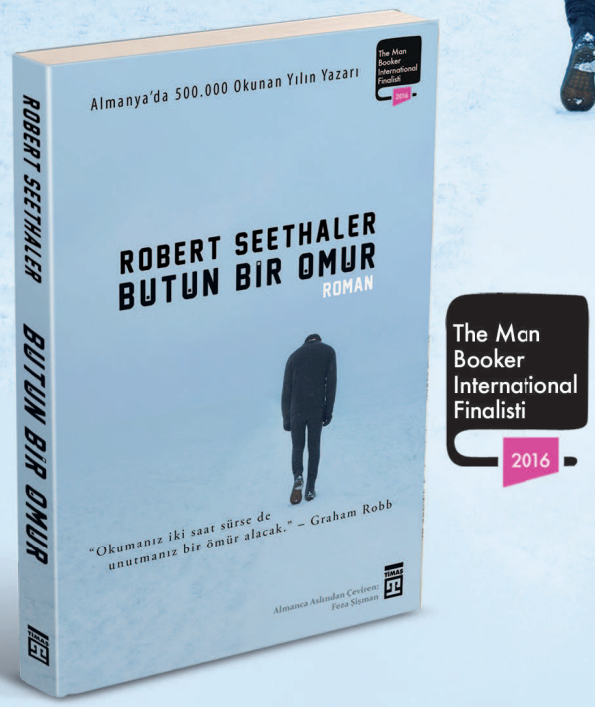

The Man Booker International Finalisti 2016

timas.com.tr timasyayingrubu iyi ki kitaplar var...
TİMAŞ

EKPHRASİS: BİR RESİM SERGİSİNDEN ROMANLAR

Ben Lerner'ın Atocha'dan Ayrılış romanı, bütün entelektüel varoluşu "poz yapmak" olan Adam karakteri ile sanatın otoritesine sataşıyor. Prado müzesinde, tablolardan biri karşısında gözyaşlarına boğulan birini gördüğünde, gözlerinin altına ışıkta belli olacak kadar tükürük sürüp üzgün rolü yapacak kadar yapmacık biri Adam. Sanat karşısında hissizleşen, hissetmeyi başardığı tek duygu kocaman bir anlamsızlık olan günümüz insanının en gerçek örneği. Edebiyatın resimlerden etkilenmemizi, onların yüceliği karşısında ezilmemizi talep eden buyurganlığı sonunda büyük bir soğumaya sebep oluyor. Resim ve romanın birbirinin metaforu olması zorunluluğu karşılıklı rehin alışa dönüşüyor. Edebiyat buradan nereye ilerleyebilir? Sanat karşısındaki hissizlik, sözün sonunu mu hazırlıyor?

AYSU ÖNEN
aysuonen@gmail.com

Roman resimle rekabet edebilir. Her şey, yazarın ressama karşı hissettiği içgüdüsel kıskançlıkla ve yetersizlik duygusuyla yüzleşmesine bağlı. Bu yüzleşme, bu gerilimli diyalektik, tesadüfi bir karşılaşmadan ziyade bir düello davetidir; onurunu koruma amaçlı bütün meydan okumalar gibi. Yazar, eğer iyi bir "görücü" olursa, ressamla rekabetinde üstün gelebilir. Nadir güzellikte bir resim bakanı susturur. İşte bu suskunluk yazarda açıklama, anlama, resmi ressamın hikayesinden kurtarma isteği uyandırır. Yazar, sözcükleri yetersiz ve ikinci sınıf bulursa, sanata dair laf etmenin kibrinden utanırsa yenilen taraf olacaktır.

"Saf ve düşünceli" Orhan Pamuk, sözcükleriyle resim yapma arzusunu ve bunu başaramama pişmanlığını, ressama karşı hissettiği gizli eksikliği ve kıskançlığı en açık itiraf eden yazarlardan. Bu kıskançlıkla barışmış, yazma eylemini söz ve imge arasındaki bitmeyen gerilim üzerine kurmuş: "Roman yazmak kelimelerle resim yapmak, roman okumak da başkalarının kelimeleriyle kafamızda resimler canlandırmaktır. Romanlar görsel edebi kurmacalardır."

Henry James, "Kurmaca Sanatı" adlı makalesinde, resim gerçek hayata meydan okumayı sürdürdükçe, roman da aynı mücadeleyi sürdürmelidir fikrini savunuyor. İyi yazarlar, büyük ressamlardır James'e

İyi yazarlar, büyük ressamlardır Henry James'e göre. İlham kaynakları ve yaratıcı süreçleri aynı olduğu için birbirlerinden beslenirler. Bir sanat eseri karşısında hissedilenleri yazıya dökmek, resmin nesnesinin toplumsal özne olarak hayat bulmasına olanak verir.

göre. İlham kaynakları ve yaratıcı süreçleri aynı olduğu için birbirlerinden beslenirler. Bir sanat eseri karşısında hissedilenleri yazıya dökmek, resmin nesnesinin toplumsal özne olarak hayat bulmasına olanak verir.

Yazarı öldürerek başlayalım. Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*'de yazar kahramanı Bergotte'u, Vermeer'in *Delft Manzarası* resmi önünde öldürmesini hatırlayın. Bergotte, gazetede, Vermeer'in duvardaki sarı renkli fırça darbelerinin Çin sanatına benzetildiğini okur. Ezbere bildiğini sandığı bir resimde, böyle bir detayı nasıl kaçırmıştır? Hasta haliyle derhal resmi görmeye gider. Vermeer'in duvarındaki küçük sarı lekeyi ilk fark ettiğinde başı dönmeye başlar. Pişmanlıkla sayıklar: "Kitaplarımın üzerine kat kat renk sürmem, cümlelerime duvardaki bu küçük sarı leke gibi değer katmam gerekirdi." Oracıktaki bir koltuğa yığılır ve ölür. Sanki Bergotte'un ölümü, her yazarın benliğinde defalarca tekrarlansın diye, yaratıcı yazı alıştırması olarak yazar adayının önüne genellikle bir resim konur.

Proust'un kendini pek önemseyen *homo literatus* karakterlerinin 21. yüzyıl gölgeleri Ben Lerner'ın *Atocha'dan Ayrılış* romanında var. Roman, aynı zamanda, çağdaş edebiyatın, kurmaca ve edebiyat eleştirisi ile kurmayı pek sevdiği metinlerarasılık adına bir örnek. *Atocha'dan Ayrılış*, bütün entelektüel varoluşu "poz yapmak" olan Adam karakteri ile sanatın otoritesine sataşıyor. Prado müzesinde, tablolardan biri karşısında gözyaşlarına boğulan birini gördüğünde, gözlerinin altına ışıkta belli olacak kadar tükürük sürüp üzgün rolü yapacak kadar yapmacık biri Adam. Sanat karşısında hissizleşen, hissetmeyi başardığı tek duygu kocaman bir anlamsızlık olan günümüz insanının en gerçek örneği. Edebiyatın resimlerden etkilenmemizi, onların yüceliği karşısında ezilmemizi talep eden buyurganlığı sonunda büyük bir soğumaya sebep oluyor. Resim ve romanın birbirinin metaforu olması zorunluluğu, karşılıklı rehin alışa dönüşüyor. Edebiyat buradan nereye ilerleyebilir? Sanat karşısındaki hissizlik, sözün sonunu mu hazırlıyor?

EKPHRASIS

Ekphrasis, bir sanat eserini görsel detayları, duygu ve manasıyla söze aktararak zihnin gözünde tekrar yaratma sanatıdır. Eğer tasvirlenen sanat eseri gerçekte varolmayan bir hayal ürünüyse, yazarın kaleminin gücünü gösterir. Buna daima Homeros'un Aşil'in kalkanını betimlemesi örnek verilir. Horatius'un "ut pictura poesis-resim neyse şiir odur" önermesi ekphrasisi bütün çağların edebiyatlarına taşıyacaktır. John Keats'in "Bir Yunan Vazosuna Övgü" şiiri, şairin öznel deneyiminin, sanat eserinin betimlenmesine katıldığı bir ekphrasis örneği olarak yeni bir dönemi başlatır. Bireysel seyahat, insanların dünyayı algılamasında önem kazanmaya başladıkça, ekphrasis güncellik kazanır. Sanat eserlerini ve ünlü resimleri sergilendikleri yerde görme şansını Viktoryen dönemde fırsata çeviren William Hazlitt ve John Ruskin, abartılı bir betimleme geleneğini başlatırlar. Amaç, okuyanın görmediği bir resmi görmüş gibi hissetmesidir. Ancak, anlamını bile tam anlayamadığı sözcükler altında kalır okur.

Değişmeyen bir gerçek var: bir şeyi sanat eseri yapan hakkında yazılan eleştiri yazısıdır. Bu nedenle çağdaş ekphrasis bu yöne doğru evrilecektir. Walter Benjamin'e göre her resim kendisine ad verilmesini talep edermiş. Resmi adlandırarak görsel ve sözel arasındaki mesafeyi kaldırabiliriz belki. René Magritte'in, "Eğer bu bir pipodur yazsaydım resmimin üzerine, size yalan söylemiş olacaktım," dediğini akılda tutmak gerek, ileride hakemliğine başvurmak için.

Romanın gittikçe edebiyat eleştirisi olduğu kadar sanat eleştirisi aracına dönüşeceğini öngörebiliriz. Bir nesne olarak da çağdaş sanat objesi olmayı arzuluyor. Karakterleri ve resimleri karşı karşıya getirip bir laboratuvar hijyenliğinde, tepkilerden ve duygulardan performans seyirliği çıkaran, yazarın ressamdan ziyade küratör olmaya heves ettiği bu yeni bir romana hazır mıyız?

Söz ve imge birlikteliğini medya teorisi bağlamında düşündüğümüzde ekphrasis, edebiyata olan aidiyetinden sıyrılıp daha araçsal görevler üstleniyor. Dilin sloganvari kullanımına indirgeniyor, herkesin kullanabileceği bir resimaltı. Hatta tüketim endüstrisinin bir parçası haline gelmiş sanat eseri, önceleri bir edebi söz sanatı olarak kendisini var eden, otoritesiyle resimle yarışan ekphrasisi bir satış vaadine dönüştürüyor. Ülkemizde de sergilenen Yasmina Reza'nın *Sanat* adlı oyunu, çağdaş sanatın palavra olduğuna inanan şehir entelektüelinin kendini iyi hissetmesi için yazılmış. Sanat karşısında insanın gülünçleştirilmesi epey alkış alıyor. Beyaza boyalı boş bir kanvası çağdaş sanat tablosu diye sahnenin ve oyunun merkezine koyuyor oyun. Üç arkadaşın tablo hakkındaki farklı yorumları ve tartışmaları, epkhrasisin modern insan ilişkilerini yöneten bir manipülator olabileceğini anlatıyor.

Daha yazının başında karanlık bir tablo çizdim. Bu yazı, milyonlarca insanın değil tablo asacak, sığınacak dört duvarı kalmamışken yazıldı. Sergilenen sanatı bir gecede galeriden kaldırtan öfkeli irade, beğeni ve eleştiri hakkını halk adına kullanırken, bir çağdaş sanat galerisi suikast mahaline dönüşmüşken, kulaklarımın içi sözün bittiği yerde olduğumuz haykırışlarıyla doluydu. Bugün Walter Benjamin'in dediği gibi teknik araçlarla yeniden üretim çağındayız. Dünyanın bütün müzeleri ve sanat galerilerinde sergilenen resimleri dijital ortamda "yakından" görmemiz mümkün. Hiçbir şey, başyapıt bir resim ile aynı mekanda olup yüz yüze bakma deneyiminin yerine geçemez. Bu deneyim genelde aşırı güvenlik tedbirleri altında, oldukça loş bir ışıkta, aynı resme bakmaya çalışan onlarca kafanın önünüzden çekilmesini bekleyerek gerçekleşir. Bunun üzerine ne söylenebilir ki? Ben Lerner, Tom McCarthy gibi çağdaş yazarların "değersizleşmenin

ve hissizleşmenin" edebiyatı peşinde oldukları doğru. McCarthy'nin romanı *Men in Space*, sanattaki yabancılaşma, başarısızlık, sahtelik ve anlam aramanın anlamsızlığı üzerine şahane bir kitap. Tıpkı *Atocha'dan Ayrılış* gibi dünyanın şu anki katastrofik gidişatı karşısında bir işe yaramayacağının farkında olarak yazılmış. Ama ekphrasisin dönüştürücü gücüne inanan yazarların elinde, bir zamanlar tablolar, edebiyatın, insan denen evrene açtığı pencereydiler.

GOTİK EDEBİYAT VE BÜYÜLÜ PORTRELER

Viktoryen öyküde erkek ressam, genç ve güzel ilham perisinin resmini yapar. Bu süreç hem ressamın hem modelin felaketi olur. Model fedakarca ressamı günaha ve mükemmeliğe kışkırtır, sonunda canını verir. Bu şablonla yüzlerce öykü yazılmış, bazıları unutulmuş yazarlar tarafından. "Büyülü portre öyküleri," içerdiği gotik korku temalarının yanı sıra estetik idealler karşısında cinsiyet rolleriyle de ilgilenir. Böylece felsefe ve kurmaca, avangard ve popüler arasında bir yerlerde durur. Edgar Allan Poe'nun 1842'de yazdığı "Oval Portre" öyküsü tüyler ürpertir. Anlatıcı bir kitabın içinde bir portreyle karşılaşır. Portredeki genç kız, anlatıcının gözleri önünde serpilip genç bir kadına dönüşen canlı bir resimdir. Portrenin ressamıyla evlidir. Portresi yapılsın diye yıllarca kocasına modellik yapmış, zaman içinde geçirdiği her değişiklik bir fırça darbesiyle resme eklenmiştir. Ta ki ölene kadar. Hayatı bedeninden çıkıp tuvale yerleşmiştir. Sonraları, kadın karakterler bu kadar kolayca resme hapsedilemez olurlar. Çerçeve içindeki kadın, eril bakışın dondurulmuş nesnesi olmayı bırakıp bir ekphrastik numarayla tablolardan taşan hareketli, ressamın üzerinde otorite kuran bir super kahramana dönüşür.

Geciktirmeden, lafı, *Dorian Gray'in Portresi*'ne getirelim. Oscar Wilde bu romanda sanat ve gerçek arasındaki ilişkiyi, estetik ve etik ilişkisiyle anlatır. Portre, bir kurmaca oyuncaktır romanın akışında, aynı zamanda edebiyat kanonunun en unutulmaz metaforlarından biridir. Dorian'ın etik dejenerasyonu portreyi çürütürken, estetik idealler açısından da büyük bir günah işlenir: Bir sanat eseri yok olur.

KENDİNE AİT BİR ATÖLYE

Kadın ressam roman karakterleri üzerinden feminist bir edebiyat eleştirisi oluşturmak için epey malzeme var. 18. yüzyıldan itibaren romanlarda kadın karakterlerin resim yapması bir "kabiliyet", bir "oturma odası boş zaman faaliyeti", "evlilik pazarlaması" olarak anlatılır. Jane Austen, *Emma*'da Harriet Smith'in resminin yapılmasına ne çok sayfa ayırır. Virginia Woolf'un *Deniz Feneri*'nde, kadın ressam karakter Lily Briscoe'ya ve roman boyunca yapmakta olduğu resme verdiği misyon ilk defa zamana karşı bir zafer kazanır. Zamanı burada hem akıp giden, resimde yakalanamayan gerçeklik hem de zamanın toplumsal kurallarının kadınlardan domestik ve sanatsal beklentileri anlamında kullanıyorum. Margaret Atwood,

Yazarı öldürerek başlayalım. Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*'de yazar kahramanı Bergotte'u, *Vermeer'in Delft Manzarası* resmi önünde öldürmesini hatırlayın. (*Vermeer, Delft Manzarası*, 1660-61)

Kedi Gözü'nde Woolf'a hayli borçludur.

Siri Hustvedt, günümüz New York sanat piyasasında kadın sanatçıların yerinin bir Woolf karakterinden çok bir Jane Austen karakterine yakın olduğunu kanıtlıyor *Blazing World* adlı romanında. Galeri sahibinin karısı, muhteşem kokteyllerin ve akşam yemeklerinin ev sahibesi, iki çocuk annesi ressam Harriet, kültürel cinsiyet ayrımcılığına daha fazla dayanamaz. Resimlerini üç erkek ressamın resimleriymiş gibi sergiler ve New York sanat sosyetesinin gördüğü en başarılı sergilerden biri olur. Hustvedt'in üslubu kurmacadan çok sanat eleştirisine yakın.

Kürk Mantolu Madonna'da Maria Puder, genellikle Raif Efendi'nin gözünden incelenir. Bir kişi olmadan, portredeki suret olarak girer hikayeye, edilgendir. Oysa, Raif Efendi'nin âşık olduğu portredeki suretin sahibi olduğu kadar, o portrenin faili olması da çok önemlidir. Maria Puder'le karşılaştığında, Raif'in onun resimdeki kadın olduğunu fark etmemesi, Sabahattin Ali'nin sanat eserinin "baştan çıkarma" etkisini kadınınkinden daha üstün görmesidir. *Kürk Mantolu Madonna*, Maria Puder'in bildungsromanıdır, bir kendini inşa etme hikayesi: "Düşünmeyi öğrenmiş, hayat hakkındaki hükümlerini vermis ve dünyayı istihfaf etmeye başlamış bir kadın." Bir kadının yaratıcı olması, ona Meryem Ana'ya has bir dokunulamazlık ve yanlızlık getirir. Kaderidir bu.

"Kendine ait bir atölye" arayışı, edebiyattaki erkek ressam karakterlere de pek mutluluk getirmiyor. Toplumdan uzaklaşmak zorunda hisseden, evcimen hayata ve sorumluluklara karşı gelen, kabalaşan, şiddete kayan karakter, anlaşılmamış sanatsal deha olarak romantikleştirilir. Seyahat etme, evi terk etme, doğanın parçası olma yabanıl sanatçı mitini besler. Bu romanların mesele ettiği, empati uyandıran mükemmel bir resim, ressamın kalpsizliğini ve kabalığını affettirir mi sorusudur. César Aira'dan *Seyyah Ressamın*

Yaşamından Bir Kesit, Hermann Hesse'den *Rosshalde* ve Sommerset Maugham'ın Gaugin'in hayatı üzerine kurduğu *The Moon and Sixpence* bu sorunun yanıtını arar.

GELECEĞİ GÖRMEK

Ressamın bakışı tanrısaldır. Geleceği görür. 19. yüzyıl Fransa'sında Salon'larda sergilenen resimlerin zor beğenir izleyicileri, ressamların etrafında dolaşan parazit gibi yardakçılar, yerleşik sanat düzeninin değişime direnen baskıcılığı bu tanrısal bakışın üzerine gölge gibi çöker. Yeni bir resim anlayışı arayışı soğukkanlı bir sanat eleştirisinin konusu olabilir. Aynı arayış, Balzac ve Zola'nın öykülerinde, bilinmezin peşinde koşan deliliğe yakın bir tükeniş ve fedakarlık hikayesine dönüşür. Her iki yazar da henüz doğmamış resim akımlarının gelişini öngörürler.

Balzac'ın, *Bilinmeyen Şaheser* öyküsünde ünlü ressam kahramanı Frenhofer ile tanışırız. On yıldır bitiremediği tablosu sonunda tamamlanır. Karmakarışık renkler, acayip çizgiler, kanvası neredeyse bir sis gibi kaplayan boya tabakasının köşesinden görünen bir çıplak ayak. Resmi göremediklerini söylerler çevresindekiler. Ertesi sabah Frenhofer stüdyosunda ölü bulunur, bütün resimlerini yakmıştır. Balzac, aslında resmin formel kurallarının dışına çıkmaya karşı uyarıcı bir mesel anlatmaktadır, ama okuyan bütün sanatçıları, yaşadığı zamanda anlaşılamamış, sanat sosyetesinin dışına itilmiş ressamın hazin sonu olarak etkisi altına alır. Cézanne, "Ben Frenhofer'im," diye ilan edecektir. Picasso, "Asıl ben Frenhofer'im," iddiasındadır. Öykünün yazıldığı 1832'de soyut sanat diye bir şey görülmemişti, izlenimcilik bile başlamamıştı. Balzac, Frenhofer'in sonunu mükemmeliyetçiliğin zararına, o elde edilemeyen şaheserin peşinden nafile koşmaya bağlar. Ancak *Bilinmeyen Şaheser*, modern resmin doğum sancılarını hisseden bir gelecek kehanetidir.

1886'da Emile Zola'nın "Eser" adlı öyküsünde, ressam kahramanı Lantier, açık hava mekanlarda gerçek insanların resimlerini yapmak ister. Sokakta gördüğü her şeyin ve her kişinin resmini yapmak. Mitolojik, tarihi ve dini figürlerin resmi kapalı stüdyolara hapsetmesine isyan eder. Dev bir kanvas olacak, şehrin bütün duvarlarını kaplayacak, mimarların eserlerine eşlik edecek! Louvre kıskançlığından yıkılacak! Hayalindeki bu eseri tuvale yansıtma takıntısı onu delirtir. Sonunda dev tuvalin kenarından kendini asar. "Eser", Zola'nın izlenimciliğe övgüsüdür.

Her daim şakacı Kurt Vonnegut, ressamın "tanrısal gözünü" farklı romanlarında kullandığı ressam kahramanı Rabo Karabekian ile alaya alır. *Mavi Sakal*'da Karabekian, İkinci Dünya Savaşı'ndan tek göz kiklop olarak döner, Rothko ve Pollock ile birlikte Amerikan soyut dışavurumculuğunun en önemli temsilcilerinden olur. Aynı zamanda, arkadaşlarının resimlerini ucuza kapatma öngörüsüyle, çok zengin bir resim koleksiyoneri olmuştur. Gerçek imgenin yerine sadece renk koyarak yaptığı resimlerinden bir gün bütün boyalar akıp kanvası terk edecektir. Üzerinde çalıştığı gizli şaheser ise fotogerçekçi bir savaş tablosudur. Soyut resimle ruhunun üzerine çektiği kamuflajı atmıştır sonunda. Estetikte ve resim piyasasında değerin el değiştirmesinin yergisidir roman.

(Vermeer, *İnci Küpeli Kız*, 1665)

BAKIŞ AÇISI

20. yüzyılın sonunda, klasik anlamda epkhrasise hakkını veren, bu söz sanatını kutlayan iki roman oldu. Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı*'sı ve Tracy Chevalier'in *İnci Küpeli Kız*'ı. Her iki roman da odaklandıkarı dönemin sanat anlayışı üzerinden toplumsal bir yüzleşmeye cesaret ediyorlar. Ekphrasis sayesinde, *Benim Adım Kırmızı*'da bireyselliklerini minyatürlerinde saklayan nakkaşlar kendi seslerini bulur, Doğu ve Batı resmi arasındaki farkları sanatçının bireyselliği bağlamında tartışır. *İnci Küpeli Kız*'da ekphrasis sayesinde sesini bulan, hizmetçi kız Griet'tir. Nakkaşlar resme tepe açıdan bakar, dünya semavi görüntüsü üzerinden kusursuzlukla kıyaslanır. Griet resme camera obscura'dan bakar. Gözünün gördüğü odanın içindeki sahneyi, önce tuvaldeki yansımasıyla sonra kameranın camına düşen görüntüyle tarif eder. Zirve ise gördüklerini kör babasına anlatmasıdır. Bir hizmetçinin Vermeer'in resmine ekphrasis ile yorum yapmaya cesareti dönemin hem cinsiyet hem de sınıf rolleri üzerine bir saptamadır. Resimdeki arzu nesnesi olmaktan çıkar, resmi yorumlayan otoriter sese dönüşür. İki romanda da merak itici bir güçtür. Metaforik değil fiziksel açılarla resme daha yakından, daha üstten, farklı ışıklardan bakmayı mümkün kılar. Epkhrasis böylece zenginleşir, katman katman yeni manalar oluşturur.

SANAT SUÇLARI

Bugün dünyadaki en büyük üçüncü organize suç trafiği sanat suçları üzerinden işlese ve başka terörist faaliyetleri finanse etmek için kullanılsa bile, bir tablonun çalınması haberlerin magazin bölümünde kendine yer bulur. Zengin ve elitlerin kurban olduğu, halka kendini iyi hissettiren haberler. Orijinalinden farksız bir taklit tablo bulunduysa, başarı hikayesidir, spikerin Mona Lisa gülüşüyle anons edilir.

Sanat suçlarına dair macera kitapları, çoksatarlar arasında prestijli bir alt tür yeri edindi bile. Bu kitaplarda tablolar çoğu kez Hitchcock deyişiye birer "macguffin," yani derin bir manası ve sembolizmi olmayan, hikayeyi ileri götüren bir mekanizma sadece. Yazarın yapması gereken, çalınan, taklidi yapılan, bir sır sakladığı düşünülen tablonun karakterler tarafından önemsenmesi o kadar. Galericilerin kötü niyetli dolandırıcılar, koleksiyonerlerin züppe zengin aptallar, sanat tarihçilerinin dedektif olması da alt türün klişelerine dahil. Sanat dünyasının karmaşık sınıfsal, politik, ekonomik, uluslararası ve terör ilişkileri ve bu kitapları güncel tutuyor ve belli bir inandırıcılık otoritesi kazandırıyor. Ünlü bir resmin başına kötü bir şey gelmesi, kurmaca gereği de olsa, toplumsal kolektif bir kayıp duygusu yaratıyor ki çoksatarın en çok beslendiği damar da bu dugunun sömürüsü. Arsène Lupin kitapları nitelikli edebiyat sayılmasalar da, centilmen sanat hırsızı mitini yarattı. Bu sayede sanat suçu kitapları iyinin ya da kötünün tarafını tutmadan okuma zevki veriyor. Dan Brown ekolü de bu türde önemli. Tarihi gerçeklere dayandığını iddia eden, resme ait olmayan öznel ve kurmaca yorumlarla bir sırrı ortaya çıkardığını iddia eden, komplo teorileri üzerinden sanat eserleriyle gerçekdışı ilişkiler pazarlayan bir ekol bu. Okuru, gözüyle gördüğü sanat eserinden şüphe etmeye koşullandırma üzerine kurulu. Patricia Cornwell, post-izlenimci ressam Walter Sickert'ı Karındeşen Jack olarak ilan ettiği *Bir Katilin Anatomisi* adlı kitapla kurmaca dışına çıkmayı denemiştir. Sickert'ın tablolarına konu olarak Karındeşen Jack'in pek sevdiği Victoryen fakir odalarını seçmesi ve neredeyse suç mahali fotoğraflarını hatırlatan kompozisyonlarını kanıt olarak sunuyor Cornwell.

Donna Tartt ve Pulitzer ödüllü romanı *Saka Kuşu*, hem resimlere dair romanlar açısından, hem sanat suçları alt türü açısından ilginç bir örnek. Proust'un yazarı öldürmesiyle başlamıştık. Resmin ölümsüzlüğüyle bitirelim. Theo, annesiyle birlikte Metropolitan Sanat Müzesi'ndeyken bir terörist bomba patlar. Anne ölür, Theo enkazın arasından Fabritius'un *Saka Kuşu* resmini alarak müzeden çıkar. Resim annesinin ölümünün, kendi tesadüfi varoluşunun simgesi olur. Resimdeki kuş, küçük bacaklarından tüneğine zincirle bağlıdır. Tıpkı nefesin insan vücudunu terk edip tekrar geri dönmesi gibi hayatın bedene hapsoluşunun resmidir. Theo'nun terör sonrasında yaşadığı travma, yolunu kaybetmiş ruh hali *Atocha'dan*

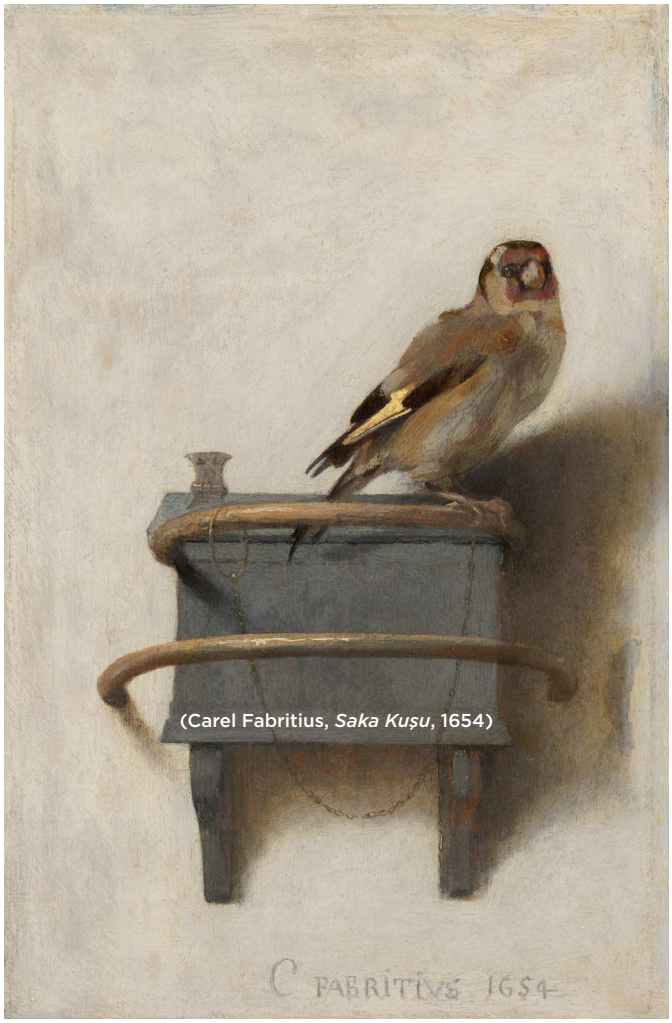

(Carel Fabritius, *Saka Kuşu*, 1654)

Ayrılış'taki terör saldırısı gibi, hissizleşmiş modern insanın artık hissedebildiği tek şeyin terör ve yok oluş olduğu temasını tekrarlıyor. Proust zamanında sanatın sahip olduğu insan ruhunu derinden etkileme gücü bugün teröre ait. Ölümün dokunamadığı bir şeyi sevebilmek elde kalan tek insana ait değer.

GÖRME BİÇİMLERİ

Sanat eserleri Walter Benjamin'in dediği gibi biricikliklerini yitirip teknik araçlarla yeniden üretilince, "auralarını" yitirirler. Korkarım, resimler hakkındaki romanlar da bu yeniden üretime dahil. Bir söz sanatı olarak ekphrasise bir yeniden doğuş fırsatı yaratsalar da, ilham kaynakları resmi, kolektif zihinlerde deneyimlenecek parçalara ayırıyor. Bu parçalar, bu imgelerden oluşan montaj düşündürmekten çok, oyalamaya yarıyor zihnimizi.

Resimler, ressamlar ve müzelerde flanörlük yapan karakterler üzerine romanlar, sanatı ağrılı bir şekilde dert eden "elit" okurun ütopyaları, sığınakları, alternatif gerçeklikleri. Ya bu ütopyada saklanacağız, ya da John Berger'in sözünü dinleyip Rembrandt'ın "Anatomi Dersi"ni anlamak için kalkıp bir SGK hastanesinin acil servisine gideceğiz.

Ece Karaağaç ece.karaagac89@gmail.com

ÖMER DURMAZ İLE SÖYLEŞİ:
"TASARIM VE YARATICILIK ARTIK HERKESİN İHTİYACI"

"Kapak tasarımı, basın-yayın ressamlarının elinde yükseldi. 1950'lerden itibaren çağdaş bir yola girdi, 1960-1970'li yıllardan itibaren olgunlaştı.

Ömer Durmaz yalnızca bir grafiker değil, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde akademisyen kimliğiyle geleceğin tasarımcılarına da yol gösteriyor. Onu aynı zamanda hazırladığı İstanbul'un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü kitabıyla da tanıyoruz. Ömer Durmaz'la henüz eğitimli tasarımcıların olmadığı yıllarda kitap kapakları işini de üstlenen Babıali ressamlarını, grafik tasarımın geleneğini, şimdiki halini ve geleceğini konuştuk.

Öncelikle kitabınızla başlamak isteriz... İstanbul'un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü kitabınızla Türkiye'de basının "henüz yazılmamış" tarihine katkı sağlamak istediğinizi söyleyebilir miyiz?

Hatırlanacaktır, 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında, "İstanbul'un 100'leri" adıyla bir seri yayın projesi oluşturulmuştu; her biri 100 madde içeren 100 kitaplık bir dizi. İstanbul'un yazarlarının, şairlerinin, ressamlarının, sanatçılarının arasında grafik tasarımcılarının ve illüstratörlerinin de olması gerektiği düşünülmüş. Daha önce tarihsel süreçte toplu bakış sunan bir çalışma olmadığı ve mesleğin tanımı dönemlere göre değiştiği için kitabın editöryel çerçevesi zorluydu. Tek bir kitapta, üstelik "table-book" konseptiyle oluşturulmuş bir dizinin içerisinde tasarım tarihine dair tüm sorunları aşmak mümkün olamazdı; yine de fark yaratan sıra dışı bir yayın oldu. Çok ses getirdi; alana ilgiyi ve farkındalığı artırdı diye düşünüyorum. Kitabın mesele ettiği basın-yayın ressamlarının yani Babıali'nin, yaratıcı endüstrinin gelişimindeki önemi anlaşıldı.

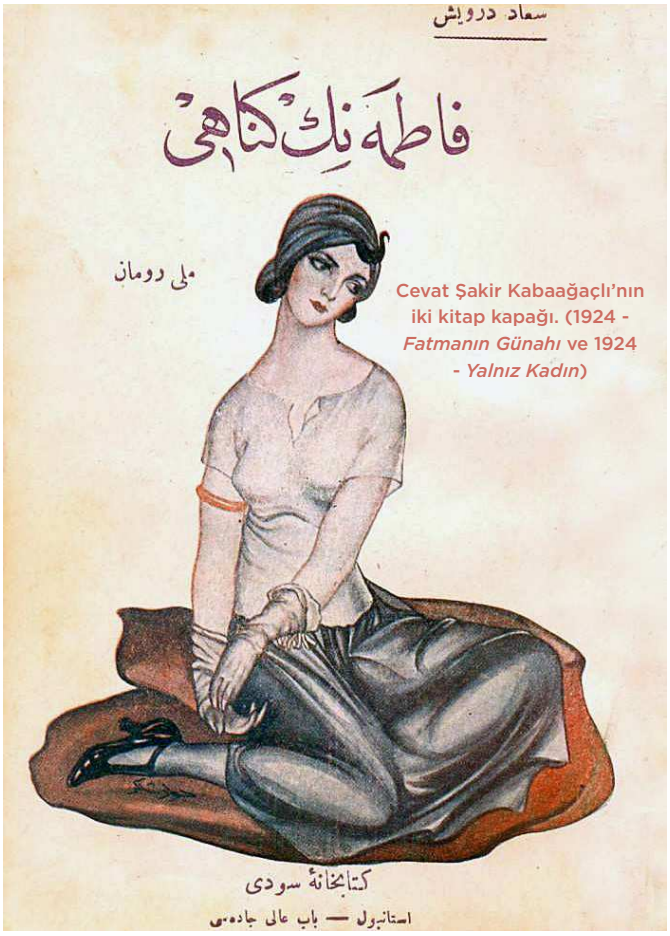

Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın iki kitap kapağı. (1924 - *Fatmanın Günahı* ve 1924 - *Yalnız Kadın*)

Peki Babıali ressamları sanatçı mıydı, yoksa zanaatkar mı? Sanat kaygısından söz edebilir mi?

Tek bir kimlikten söz etmek zor. Üstelik çizgiyle iş yapan herkese "ressam" dendiği yıllar. Diğer yandan, herkesin her işi yaptığı dönemler. Dolayısıyla, iç içe girmiş daireler söz konusu. Gazete ressamlığı merkezde olmuş; gazeteler yayınevi gibi de çalıştığı için kitap ve dergilere de kapak yapmışlar. Dışarıya afiş ilan da hazırlamışlar. Dairelerin daha dışında hurufat dökümcüleri, çizgi romancılar dahi var. Birbirini doğurmuş, birbiriyle ilişkili bir mesleki öbekleşme bu aslında; tümevarırsak "yaratıcı endüstri" denebilir. Bu endüstri içinde zanaat, sanat, tasarım ve kültür bir arada birbirini var etmişler. İşini sanat olarak gören ve bu kaygıyı güdenler olmuş elbette; ancak ilk amaçları sanat yapmak değildi; gazetelerin, matbaaların gündelik görsel ihtiyaçlarına hızlı çözümler üretiyorlardı. "Makineler beklemez," sözünü hatırlarsınız, bu söz ressamlara çok söylenirmiş, daha bitirmeden ellerinin altından çizimlerini çekerlermiş.

Kapak ressamları işin gizli kahramanı gibiler. Oysaki birçok ünlü ismin yolu düşmüş Babıali'ye. Akla gelen ilk isimler kimler?

Henüz eğitimli tasarımcıların olmadığı yıllarda, talebi karşılayanlar tablo resmi yapan sanatçılar/ressamlar olmuş. Bunun temelde dört nedeni var: Resimle yaşamanın pek mümkün olmadığı bir dönem; basın-yayın dünyasına çalışarak geçimlerini sağlamışlar. Basın-yayın ile kültür-sanat dünyasının yakın bağı var; zaten içinde oldukları bir ortamda çevrelerine iş yapmışlar. Kendi sözlerini söylemek için yayıncılığa girip içeriklerinin biçimini de üstlenmişler. Basın-yayının da baskın bir talebi var; bu işi yapabileceklerin becerisine başvurmuşlar. Bu süreçte Naci Kalmukoğlu, Nazmi Ziya Güran, İzzet Ziya Turnagil, Abidin Dino, Garabed Atamian gibi ünlü ressamlar da olmuş; Cevat Şakir Kabaağaçlı gibi yazar kimliğiyle öne çıkanlar da; Ayhan Işık, Öztürk Serengil gibi oyuncular da.

1800'lerden itibaren Avrupa'dan alınan klişeler kullanılmış daha çok; bir tür yeniden üretim söz konusu, sonrasında özgün işlere geçiliyor.

Osmanlı modernleşme sürecinde birçok şeyi Batı'dan almış, bunlar arasında Ahmet İhsan Tokgöz'ün Avrupa'dan getirdiği 3-5 çuval klişenin lafı mı olur; ustaları dahi gelmiş! Bugünkü anlamda sınırlar yok; ulus devlet anlayışı henüz yeni gelişiyor. Bu alışveriş normal karşılanıyor... İşin ekonomisi daha önemli. Hız kazanmak, içeriğe göre biçim oluşturmak için fazla zaman geçmeden ihtiyacı karşılayacak şartlar oluşmuş. Ebüzziya Tevfik gibi özgün ve özgür zihinler azınlıkta kalmış; araya giren savaşlarla, sürgünlerle, sansürlerle geleneğin önü kesilmiş. Gelişim dediğimiz şey bir anlamda etkilenme süreci: Daha önce klişesini aldığımız Batı'nın tarzını da almışız; Fransız, Alman, Amerikan, Polonya etkisi derken günümüz küresel etkilere gelindi. Dünün klişesi bugün internet.

Peki nasıl bir gelişim ve değişim olmuş?

Ömer Durmaz: Bugün, sınırlı bir çevrede de olsa, evrensel düzeyde işler yapılıyor.

Bugün, sınırlı bir çevrede de olsa, evrensel düzeyde işler yapılıyor. Ne var ki tasarım ve yaratıcılık artık herkesin ihtiyacı. Sokak satıcıları da tezgahı için bir şeyler yaptırıyor; ancak düşük bütçeli işler için hizmet veren yerler tasarım bilgisine sahip değiller. Eğitimleri yok, sosyal aidiyet ile kazanılan ortak estetik bilinç yok. Hep ithal etmişiz, tabana yayılmamış, altyapı oluşmamış, içselleştirilmemiş. Dolayısıyla sonradan görmelikle ya da cahil cesaretiyle oluşan bir kirlilik var. Görsellik bir yana, işin bir de iletişim boyutu var. Üstelik iletişim sorunu, estetik ya da yüksek bütçeli işlerde de karşımıza çıkıyor.

Babıali ressamlarının etkisinin 1990'lara kadar sürdüğünü belirtiyorsunuz kitabınızda. Sonraki yıllarda ise, ressamlar yerlerini tasarımcılara bırakıyor. Son örneklerden biri, Barış Bıçakçı'nın kitaplarında Ali Osman Coşkun'un soyut eserlerinin kullanılmasıydı mesela. Can Yayınları bile her kapakta bir tablo kullandıkları klasik tasarımlarından vazgeçip yeni bir biçim benimsedi. Ressamlar bu alandan çekiliyor mu?

"Kapak tasarımı", basın-yayın ressamlarının elinde yükseldi. 1950'lerden itibaren çağdaş bir yola girdi, 1960-1970'li yıllardan itibaren olgunlaştı. Kapak tasarımları, günümüze gelinceye dek türlü grafik suretlere bürünüp nihayetinde evrensel bir dile kavuştu. Kapak tasarlayanların yüzü dünyaya dönük bir biçimsel çeşitlilik sergilediğini, dikdörtgen bir sınırlama içinde kitabı farklı boyutlara taşıdıklarını izliyoruz. Geray Gençer, Utku Lomlu, Füsun Elmasoğlu gibi tasarımcıların, Osmanlı'dan itibaren basılı kitapçılığın ilk ürünleriyle başlayan "kapak ressamlığı"nı çağdaş anlamda sürdürdükleri, dolayısıyla bu mirası sahiplenip geliştirdikleri düşünülebilir.

Kapakta bir ressamın eserinin kullanılması, yayıncıların hem hızlı çözüm üretmek hem de kitabı sanatla kutsamak istemeleriyle başlamış. Can Yayınları gibi yayınevleri bu yaklaşımı sahiplenip bir düzeye çıkartmışlar. Ancak zamanla zarf-mazruf ilişkisi kaybedilmiş, için dışı oluşturması gerektiği sorgulanır olmuş. Son dönemeçte ise, e-kitap, dünya kitap fuarları, yeni nesil yayıncılar, telif eserler vb yayıncılığı zorladı ve yeni bir yola girildi. Ezberlerin bozulması gerekiyordu. Yine de, bir tasarım kararı olarak, tasarımcının konsepti üzerinden ressamların eserlerine başvurulacak bir kitap dizisi vb yapılabilir elbette.

Resimlere ilham olan edebi eserler ve resim sanatını anlamak

İnsanlık mirasında yer alan tablolar; sırtladıkları fikirleri, duyguları, bazen atmosfer ve tavırları içlerinde bulundukları kültüre yedirirler. Artık kaynayan resimler, insan zihninde pek çok çanı aynı anda çalabilen kuvvetli etkileriyle edebi eserlerde kullanılmaya çok elverişlidirler. Ba bazen de bu tabloların taşıdıklarını tek kelimeyle kitaplarının harçlarına katarlar, sayfalar dolusu kelimeden kurtulurlar ve tabloların sund

Tabloların edebi eserleri etkilediği örneklere sıklıkla rastlamak mümkün; dolayısıyla bu ay da dosya konusunun izini takip eden KarasızOku Bu derlemeyi, resim sanatını anlamak isteyenler için kurguladığımız iskelet ile yan yana getirdik.

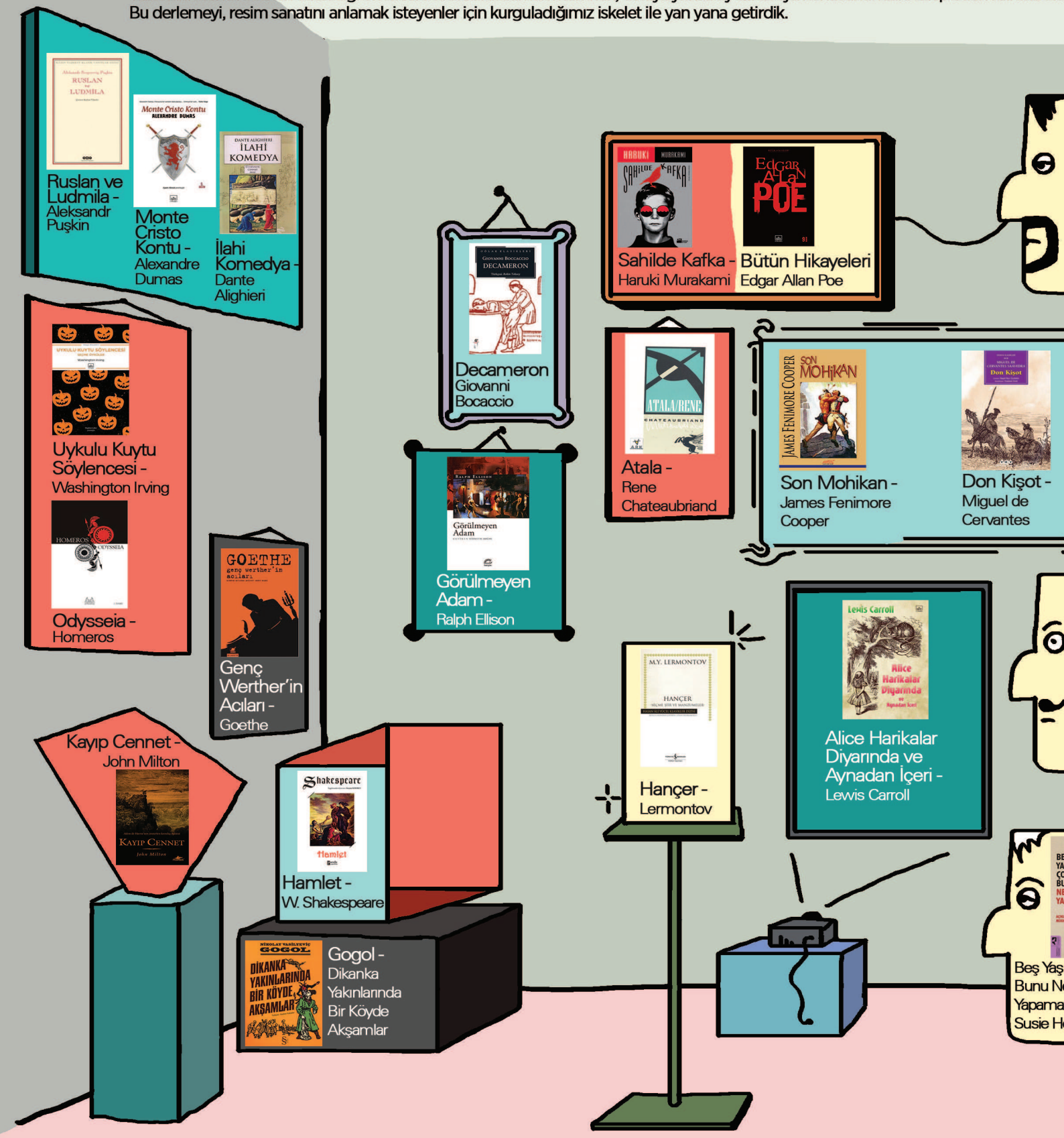

k bu tabloların adını anmak bile tablolardaki fırça darbelerine işlemiş zihni değerleri masaya sermeye yetmeye başlar. Kültür dokusuna
ızen yazarlar bu tabloları ve tabloların ruhlarını kitaplarının kalbine yerleştirip, dertlerini kanvasın üzerine yatırarak anlatmayı seçerler;
uğu paketleri kullanırlar.

ur'da bu ilişkinin yönünün tersine döndüğü örnekleri paylaştık ve ünlü tablolara ilham olan edebi eserlerden oluşan bir derleme yaptık.

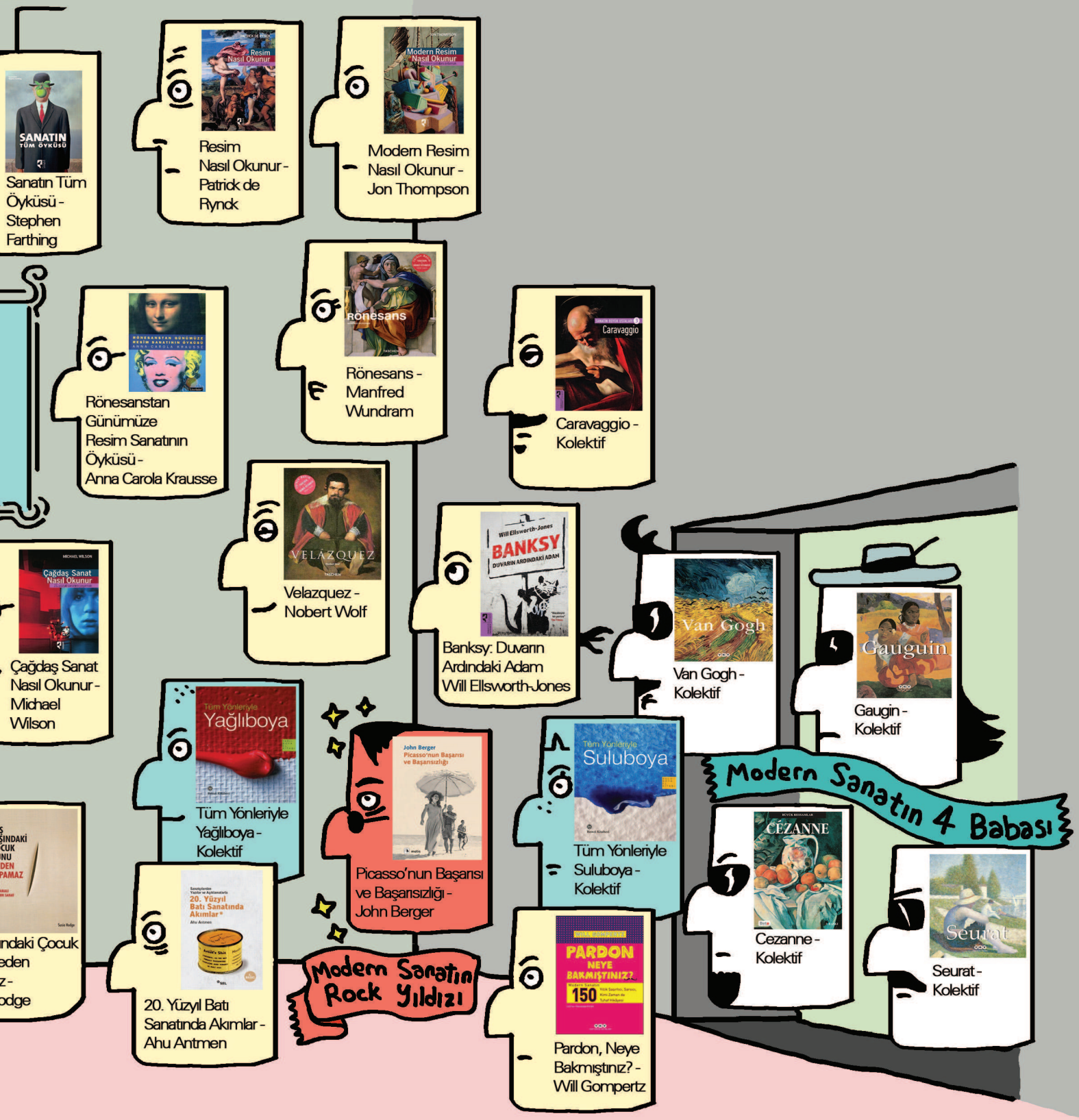

Gökçe Gündüç gokce.gunduc@gmail.com

AVCI AVINI ANLAMAYA ÇALIŞMAZ

“Suç romanları yazdığını iddia eden bir adamı konu alan bir suç romanı Gerçek ve Diğer Yalanlar. Peki, “Nasıl bittiğini tahmin edebiliyor musun?”

“Tanrı’nın işine bak, doğruyu söyleyince kimse bana inanmıyor,” diyor *Gerçek ve Diğer Yalanlar*’ın başkarakteri Henry Hayden. Bu cümle, ilk okuyuşta sandığımız gibi şaşkınlık değil, ironi içeriyor aslında; çünkü yalanları gerçekle dengelemek konusunda uzmanlaşan Henry Hayden, “içinde bir adet zeytin barındıran her Martini kadehi gibi”, her inandırıcı yalanın da içinde bir miktar gerçek barındırdığını iyi biliyor. Dolayısıyla roman boyunca iki kere altını çizdiği bu durum, içinde yadsıma, görmezden gelme ya da görememe hallerinden hangisini barındırırsa barındırsın, Henry Hayden’ın garipsediği bir olguya değil, yalanlara maruz kalan kişinin iyi niyetine, kibrine ya da çaresizliğine işaret ediyor şüphesiz. Yeterince uzun süre kandırılan kişi, kandırıldığına ilişkin ipuçlarını yakalamaya değil, bunları görmemeye meylediyor; kanmayı kendisine yakıştıramadığından, bir yalana inanmaya ihtiyaç duyduğundan ya da insanlara kolay kolay güvenilemeyeceğini henüz öğrenmediğinden... Nereden bakılırsa bakılsın, katilin işini son derece kolaylaştıran bir tablo; öyle değil mi? Üstelik Henry Hayden bu tablonun da farkında: “Benim katil olduğumu düşünüyorsunuz, beni alt etmek istiyorsunuz - ama ne yapıyorsunuz? Beni anlamaya çalışıyorsunuz. Eğer beni avlamak istiyorsanız, avlayın. Ama anlamak istiyorsanız, önce kendinizden başlayın. Orada da gerçeği bulamayacaksınız.”

Paranoya ve *Öldürme İçgüdüsü* gibi çok satan kitapların yazarı Joseph Finder, *The New York Times* için kaleme aldığı eleştiri yazısında Henry Hayden’ın kaçınılmaz olarak bir diğer sosyopatla, Patricia Highsmith’in Bay Ripley’i ile

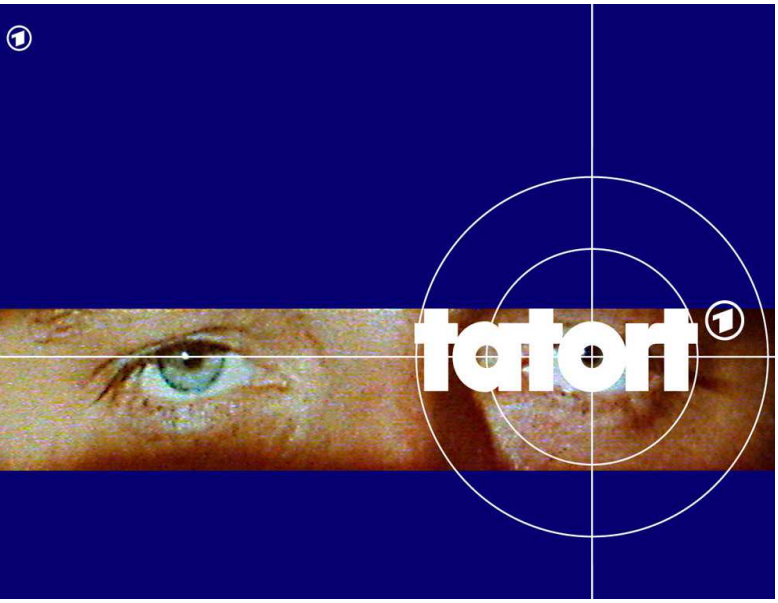

Bir dönem Türkiye’de *Bizimkiler*’i izlemek nasıl bir gelenek idiyse, *Tatort* da benzer bir şekilde, pazar akşamları televizyon izleyicisini ekran başına topluyor.

ÖDÜL §

Dört ödül, dört gurur!

Yazarlarımızı tebrik ediyor, kitaplarımızla gurur duyuyoruz.

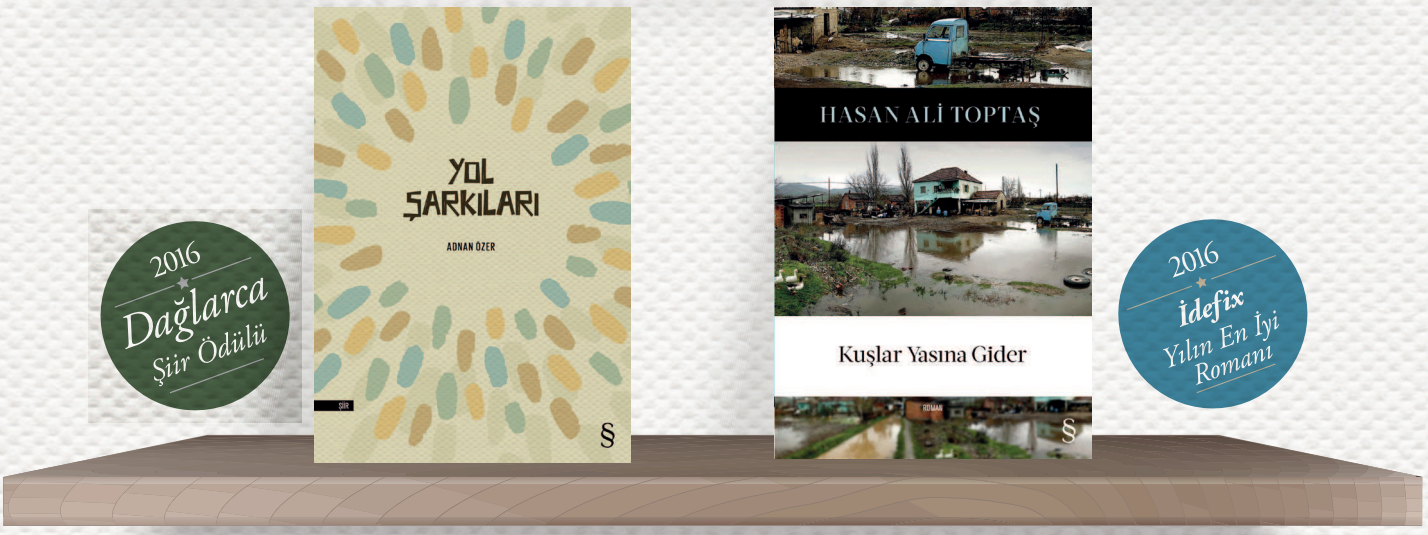

karşılaştırılacağını öne sürüyor. Ardından da, Dickie Greenleaf'in yerinde olmak isteyen Bay Ripley'in aksine, Henry Hayden'ın bir hayale ulaşmak için yalan söylemediğini, Ripley'in hırslarını taşımadığını ekliyor. Henry Hayden, bir kader misali başına gelen "çok satan polisiye romanların dünyaca ünlü yazarı" senaryosuna pek de bağlanmadan uyum sağlamakla yetiniyor sahiden. Daha romanın en başında bu kitapları Henry'nin değil, görünmez kalmayı yeğleyen karısının yazdığını öğreniyoruz. (Bu da aklımıza Margaret-Walter Keane çiftinin -Tim Burton tarafından *Big Eyes* adıyla sinemaya da uyarlanan- hikayesini getiriyor. Zira Walter Keane de eşinin tablolarını imzalıyordu fakat burada gönüllülükten bahsedemiyorduk ne yazık ki.) Uyum içinde sürdürdükleri yaşam, Henry'nin metresinin hamile kalmasıyla önce sarsılıyor, metresi yerine yanlış kadını öldürdüğünde ise yıkılıyor. Oysa Henry "başarılı yazar" rolünü artık oynayamayacağı için pek de dertlenmiyor. Karısının "Suçun Müthiş Ağırlığı" adlı kitabına koyduğu, "Hep yalnız olmak, hiç olmamaktan iyidir," cümlesini hatırlatır biçimde, Henry için de varlığını sürdürmekten daha öncelikli bir hayal bulunmuyor; babasıyla arasındaki travmatik ilişkiden aldığı çocukluk yaraları, dünyevi hırslara yer bırakmıyor.

> Henry Hayden kaçınılmaz olarak bir diğer sosyopatla, Patricia Highsmith'in Bay Ripley'i ile karşılaştırılacaktır. Ancak Bay Ripley'in aksine, Henry Hayden bir hayale ulaşmak için yalan söylemiyor.

Suç romanları yazdığını iddia eden bir adamı konu alan bir suç romanı *Gerçek ve Diğer Yalanlar*. Henry Hayden adlı bu adamın çevresinde gelişen sürükleyici bir öykü. Yanlış kadının ölümüyle sonuçlanan olaylar zinciri havada kalsa bile, Henry Hayden'ın paçasını beladan sıyırıp sıyıramayacağını merak etmekten yine de vazgeçmiyoruz. Karısının "Beyaz Karanlık" adlı henüz yayımlanmamış son romanının henüz yazılmamış son bölümüne düştüğü, "Nasıl bittiğini tahmin edebiliyor musun?" notu, aslında tüm polisiye roman severleri ilgilendiriyor. Henry, "Beyaz Karanlık"ın sonunu merak ediyor, biz de *Gerçek ve Diğer Yalanlar*'ınkini...

ROMAN YAZAN SENARİST

On beşten fazla dile çevrilen ve Fransa'da 2015 yılının en iyi polisiyesi seçilen *Gerçek ve Diğer Yalanlar* birçok tiyatro ve radyo oyunu kaleme alan Sascha Arango'nun Almanya'da çoksatar listesinden düşmeyen ilk romanı. Berlin doğumlu Sascha Arango, Almanya'nın en uzun soluklu televizyon dizilerinden birinin -*Tatort*'un (Olay Yeri)- senaristlerinden biri; dizinin 1996-2015 yılları arasında yayımlanan sekiz bölümünü o yazmış. Bu bilginin ışığıyla bakınca, *Gerçek ve Diğer Yalanlar* da, yazarının kurguyu bölüm bölüm değil de, sahne sahne ele aldığını düşündürüyor. Özellikle, kitaplarını vahiy gibi inen ilhamla, hiçbir kelimesini düzeltme gereği duymaksızın yazan, sinestezik (duyum ikiliği; örneğin belirli bir ses duyulduğunda, onunla beraber belirli bir rengin de görülmesi gibi) Martha Hayden karakteri, tiyatronun ve televizyonun da seveceği bir karakter.

Bu arada özgün bir tarzla televizyona aktarılan *Tatort*, üzerinde biraz daha durulmayı hak ediyor. 1970'den bu yana Almanya'nın ARD kanalında yayınlanan dizinin her bölümü Almanya'nın farklı bir eyaletinde geçiyor, her bölümde farklı bir şehrin komiseri yeni bir suçun aydınlatılması için çalışıyor. (2010'dan beri dizinin kadrosunda yer alan Sibel Kekilli de Kiel'in komiserlerinden birini canlandırıyor.) Bir dönem Türkiye'de *Bizimkiler*'i izlemek nasıl bir gelenek idiyse, *Tatort* da benzer bir şekilde, pazar akşamları televizyon izleyicisini ekran başında topluyor.

SIRRININ BEKÇİSİ

"Sırrının bekçisi olarak bir an bile dikkatsiz davranamazsın," diye yazıyor Martha Hayden, "Suçun Müthiş Ağırlığı"nda. Tavan arasına yerleşip kirişleri kemiren sansar misali, suç da suçlunun içini kemiriyordur mutlaka. Vicdan azabı duymak her katilin erişebileceği bir mertebe değilse bile, yaptıklarını kimseye anlatamamanın yükünü hepsi sırtlanmak zorunda kalıyor olmalı. "Susmak insanın doğasına aykırıdır," yazıyor Martha Hayden. Henüz onu tanımıyorken bile, ilhamını kocası Henry Hayden'dan alan bir yazar o.

GERÇEK VE DİĞER YALANLAR
Sascha Arango
Kırmızı Kedi Yayınevi
Çeviren: Neylan Eryar

OLİMPOS®

İki kişinin kendi vucutlarını geri almak için girdikleri aşk kokan bir yarış...

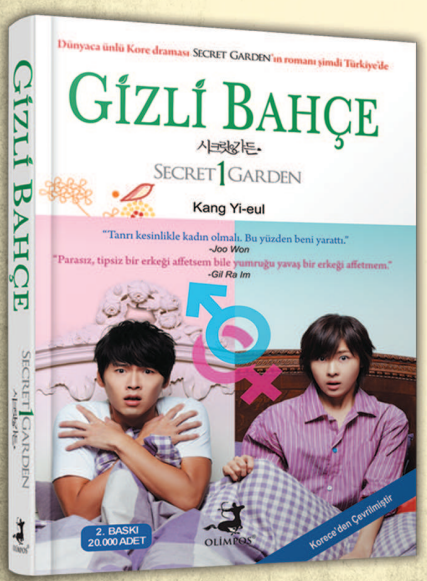

Arsen Lüpen hikâyesini anlatmak için sizleri bu gizem dolu sayfalarda bekliyor.

www.olimposyayinlari.com
/olimposyayin
/olimposyayinlari
/olimposyayinlari

A. Ömer Türkeş aomert@gmail.com

ASRIN DÖVÜŞÜ

Mailer, Ali-Foreman karşılaşmasının her bir raundunu anbean tasvir ederken, edebiyat tarihindeki en güçlü spor anlatılarından birisini yakalamayı başarmış.

Norman Mailer, *Dövüş* kitabında, efsanevi boksör Muhammed Ali'nin ünvanını geri almak için George Foreman ile yaptığı -dünya boks tarihinin gelmiş geçmiş en önemli- karşılaşmanın hikayesini anlatıyor. Karşılaşmadan bir yıl sonra, 1975 yılında yayımlanan *Dövüş*, Mailer'in edebiyat dışı eserleri arasında yer almakla birlikte dili ve kurgusuyla bir röportaj kitabından ziyade romana yakın duran bir anlatı.

Muhammed Ali'yi ve öncesiyle sonrasıyla asrın maçını hikaye ederken kendisini de işin içine katmış Mailer. Doğrusunu söylemek gerekirse boks tarihinin en renkli kişiliklerinden Muhammed Ali'yi ve boksun seyrini değiştiren bu maçı Amerikan edebiyatının en renkli isimlerinden Norman Mailer'in kaleme alması çok iyi bir eşleşme.

Norman Kingsley Mailer, 31 Ocak 1923 tarihinde New Jersey'de doğdu. Brooklyn'de büyüyen yazar, Harvard Üniversitesi'ne girdi. İkinci Dünya Savaşı sonrası eğitimine Sorbonne'da devam eden Mailer, kendi deneyimlerine dayanarak yazdığı ilk romanı *Çıplak ve Ölü* ile henüz yirmi beş yaşındayken şöhreti yakaladı. Eleştirmenlerce göklere çıkarılan, çoksatar listelerinin başına oturan -ve bugün bile "İngilizce yazılmış en iyi yüz roman" arasında sayılan- kitabı sayesinde Mailer -maddi ve manevi anlamda- "Amerikan Rüyası"na dalma fırsatı buldu. Alçakgönüllülükten hiç nasiplenmemişti Norman Mailer; kendisini Dostoyevski, Tolstoy gibi yazarlarla kıyaslamaktan imtina etmedi. Başından altı evlilik geçen, kadınlara, içkiye ve uyuşturucuya bağımlılığını hiç gizlemeyen, kadın

Ethem Onur Bilgiç

Norman Mailer, *Dövüş* kitabında, efsanevi boksör Muhammed Ali'nin ünvanını geri almak için George Foreman ile yaptığı -dünya boks tarihinin gelmiş geçmiş en önemli- karşılaşmanın hikayesini anlatıyor.

özgürlük hareketine karşı olduğunu sakınmasızca söyleyen Mailer, politik tavırları, evlilikleri, gazeteciliği, eserleri ve aldığı ödüllerle uzun yıllar boyunca ilgi odağı olmayı başardı.

Türkçeye ilk kez 1971 yılında *Çıplak ve Ölü* romanı çevrilmişti. Çeviriler 1973'te *Seks Meleği Marilyn Monroe* adlı inceleme kitabı, yine 1973'te *Geyikli Park*, 1974'te *Körler Körlere Yol Gösteriyor* (1974), 80'de *Barbarlık Kıyısında*, 81'de *Celladın Şarkısı*, 85'te *Sert Erkekler Dans Etmez* romanlarıyla sürdü. Sonraki yirmi yıl boyunca Mailer romanları sanki unutuluverdi. Nihayet 2014 yılında *Amerikan Rüyası*'nın çevrilmesiyle yeniden hatırladığımız Norman Mailer 10 Kasım 2007 günü New York'ta 84 yaşında hayatını kaybetmişti.

> 1974 yılında Zaire'de Muhammed Ali'nin Foreman ile yaptığı maç sabaha karşı bir saatte naklen yayımlandığında Türkiye'de pek çok kişi televizyon başındaydı.

YAZAR VE RÖPORTAJCI

Dövüş kitabının asıl kahramanı Muhammed Ali'nin hayatını özetlemek bu yazının sınırlarını ve niyetini aşıyor. Sadece 1960 yılında -18 yaşındayken- Roma olimpiyatlarında kazandığı altın madalyanın ardından profesyonel boks kariyerine başladığını, 1964 yılında Sonny Liston'ı nakavt ederek Dünya Ağır Sıklet Boks Şampiyonu ünvanını ele geçirdiğini, aynı yıl Müslümanlığa geçerek Cassius Clay ismini Muhammed Ali ile değiştirip siyah harekete katıldığını, 1966 yılında "Hiçbir Vietnamlı bana zenci demedi," diyerek askere gitmeyi reddettiğini söyleyelim. Bu reddiyesi nedeniyle ünvanı elinden alınmış, ringlere çıkması yasaklanmış ve kısa bir süre hapisle cezalandırılmıştı. 1970 yılında ringlere dönmesi büyük bir heyecan yarattı. 1974 yılında George Foreman ile yapacağı ünvan karşılaşması ise hiç şüphesiz asrın maçı olacaktı.

Türkiye'de de çok seveni vardı Ali'nin. Kimileri Müslümanlığı seçtiği, kimileri ise Vietnam Savaşı'na gitmeyi reddettiği için Ali'den yanaydı. 1974 yılında Zaire'de Foreman ile yaptığı maç sabaha karşı bir saatte naklen yayımlandığında Türkiye'de pek çok kişi televizyon başındaydı. Şimdilerde boksu spor olarak kabul etmesem bile -itiraf etmeliyim ki- 1974 yılında ben de bu maçı izleyenler arasındaydım. Karşısında durulamayacak bir dev gibi önüne geleni nakavt eden Foreman karşısında Ali'nin nasıl bir strateji izleyeceği, ayakta kalıp kalamayacağı merak konusuydu. Gerçekten de olağanüstü bir müsabaka oldu. 7 raund boyunca savunmada kalan Ali 8. raundda ani bir atakla yumruk atmaktan yorulan rakibini devirmeyi başarmış ve ünvanını yeniden ele geçirmişti...

İşte bu tarihi maçı anlatıyor Mailer. Her iki tarafın kamplarını ziyaret etmiş, Ali'nin ve Foreman'ın antrenmanlarını izlemiş, onlarla konuşmuş, hatta birlikte koşuya çıkmış, sonra karşılaşmanın yapılacağı Zaire'ye giderek maç atmosferini koklamış bir röportajcı kimliği ile sürecin bütün ayrıntılarına hâkim. Ancak *Dövüş* kitabı bir röportajcının bakış açısından değil müsabakayı takip eden bir röportajcının hikayesini anlatan bir yazarın bakış açısından aktarılıyor. Mailer, yazar ile röportajcının aynı kişi olduğunu gizlememiş ama sürecin içindeyken kendisinde fark ettiği değişimleri de kayda geçmek açısından böyle bir kurguyu daha anlamlı bulmuş: "Müsabakaya dair metninde hangi ismi kullanacağını düşünüyorsa, bu aşırı edebi egodan değil, daha ziyade okurun dikkatine gösterdiği özenden kaynaklanıyordu. Eğer anlatıcı sadece bir soyutlama olarak görünseydi -Yazar, Yolcu, Röportajcı- uzunca bir metni takip etmek pek keyifli olmazdı. Bu insanın aynı kadınla yıllarca yaşaması ve onu Eş olarak soyutlayarak düşünmesi kadar tatsız bir şey olurdu. Yine de, Norman New York'a döndüğünde kendini kesinlikle alçak gönüllü hissediyordu ve ilk adını kullanabileceğini düşündü; müsabakadaki herkes öyle yapmıştı. Aslında adı o kadar sıradandı ki, bunun tek alternatifi isimsiz bir metin yazmak olabilirdi. Bilgeliği hiç bu kadar görünmez olmamıştı ve anonim bir ses edinmek için harika bir durumdu bu."

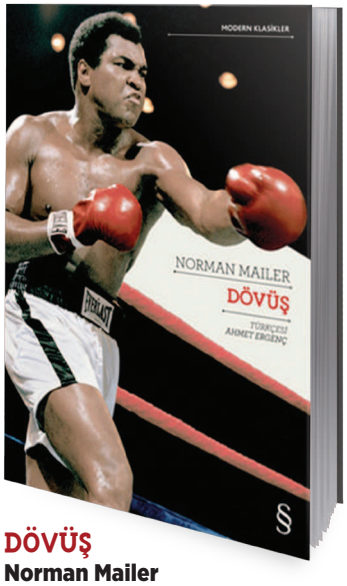

DÖVÜŞ
Norman Mailer
Everest Yayınları
Çeviren: Ahmet Ergenç

Edindiği anonim ses sayesinde kendi içine doğru da yolculuk yapıyor Mailer. Böylelikle Ali-Foreman karşılaşmasının bir spor müsabakası niteliğinin dışına taşmasının nedenlerini, bunun siyah hareket ile ilintisini, Amerikalı Marksist bir entelektüel olarak siyahlara bakışını, Zaire özelinde dikatatörlüklerle yönetilen yoksul Afrika halklarının dramını da yakalıyor. Ama son bölümde maç her şeyin önüne geçiyor. Mailer her bir raundu anbean tasvir ederken edebiyat tarihindeki en güçlü spor anlatılarından birisini yakalamayı başarmış. Gözlerimle izlediğim bir maçın çok daha canlı görüntülerle sunulduğunu söylemeli ve Mailer'in kaleminin gücünün hakkını teslim etmeliyim...

Burcu Bayer burcuaker@gmail.com

ÇOCUK BAKIŞLI ANLATICI

Derlemeye adını veren öykü başta olmak üzere bu derlemedeki öykülerin birçoğunda Mo Yan, çocukların bakış açısına yerleşerek anlatıyor hikayesini.

Mo Yan, 2012 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldığında Türkiye'deki entelektüel kamuoyu, yazar hakkında pek bir fikri olmadığından bekleyip görmeyi yeğlemişti. Ardından, hakkında çıkan politik yönü ağır basan haberlerle Mo Yan'e dair bir kanaat oluşmaya başladı. Bereket, Can Yayınları'nın girişimiyle Erdem Kurtuldu, Mo Yan'in romanlarını çevirmeye başladı da, bu Çinli hikaye anlatıcısını yakından tanıyabildik. Filme de uyarlanan *Kızıl Darı Tarlaları*'nı *İri Memeler ve Geniş Kalçalar* takip etti. *Yaşam ve Ölüm Yorgunu* adlı epik ve mitolojik öğelerle bezeli romanının ardından *Değişim* nam otobiyografik novellası geldi. Şimdilerde ise Mo Yan'in seçme öykülerinden oluşan bir derleme olan *Saydam Turp* ile tanıştık.

Derlemeye adını veren öykü başta olmak üzere bu derlemedeki öykülerin birçoğunda Mo Yan, çocukların bakış açısına yerleşerek anlatıyor hikayesini. Seçilen çocuk karakterler ve anlatıcılar, Mo Yan'in öykülerinde tercih ettiği iki farklı yönelime müsait olması bakımından önemli. Birincisi, öykülerinde yoğun tarihsel ve siyasi göndermelerde bulunuyor, Çin'in yakın geçmişini bir öykü platosu olarak kullanıyor. Genel yapısı itibariyle insanı ezen, özerklik tanımayan baskıcı bir sistemi anlatırken fiziksel olarak da zayıf, güçsüz, iktidarsız ve hep büyükler tarafından yönetilen çocukları merkeze alıyor. Çin halkının temsili olarak da okuyabileceğimiz bu çocuk, örneğin "Saydam Turp"ta asla sesi çıkmayan, repliği olmayan, sevgi ve merhamete de zalimlik kadar duyarsızlaşmış, kendisi merkezde olsa bile etrafında gelişen ve onu aşan olaylar nedeniyle silikleşmiş bir tip. Çevresindeki insanlara ve gelişen olaylara karşı kayıtsızlığını koruyan bu çocuğu yeniden heyecanlandıran şeyse, o maddi dünyanın içinden büyülü bir şekilde fırlayan, doğaüstü parlak bir saydam turp.

SIRADANLIĞIN BÜYÜLENMESİ

Bu büyülü nesne bizi Mo Yan'in öykülerindeki diğer başat unsura götürüyor. Mo Yan'in diğer romanları

Kaan Bağcı

Mo Yan, 2012 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldığında Türkiye'deki entelektüel kamuoyu, yazar hakkında pek bir fikri olmadığından bekleyip görmeyi yeğlemişti.

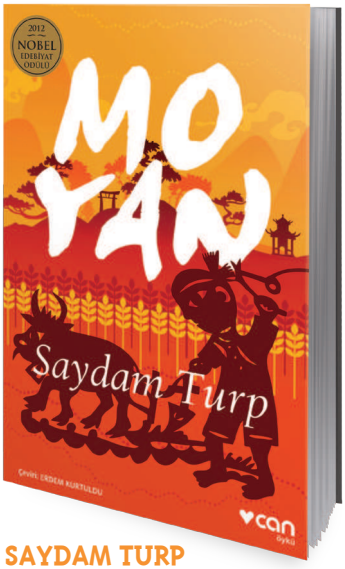

SAYDAM TURP
Mo Yan
Can Yayınları
Çeviren: Erdem Kurtuldu

için de geçerli olan bu unsur ise büyülü gerçekçi yapı. Sıradanlığın birdenbire aşılması, o maddi koşullarla örülmüş öykü platosunun aniden büyülenmesi, beklenmedik bir dönüşle, örneğin sıkıcı bir yengeç veya sazan avının büyülü bir karşılaşmaya dönüşmesi her an mümkün. Bir öyküde bu dönüşümü vermenin en kolay yollarından biri, bu tecrübeyi bir çocuğa yaşatmak. Nitekim çocuk, henüz bir geçmişi olmadığı, alışkanlıklarının esiri olarak dünyaya bakışı neden-sonuç ilişkisinin kesinliğiyle donuklaşmadığı için bu olağanüstü geçişleri rahatlıkla kabul eder. Tecrübe ve kavramlaştırma süreci tamamlanmadığından kendine, doğaya ve insanlara hayretle bakmayı sürdürür. Bu nedenle çocuk bakışlı anlatıcılar Mo Yan'in öykülerinde hem toplumsal gerçekçi damarı hem de büyülü gerçekçi damarı beslemek için biçilmiş kaftandır.

> Mo Yan'in öykülerindeki yerellik vurgusu, kendi coğrafyasından ve kültüründen bahsetmedeki ısrarı Faulkner'i hatırlatır. Kültürel öğeleri çıkardığımızda yakınsadığımız halk hikayecisi ruhu ise Mo Yan'den Márquez'e uzanan bir damarı işaret eder.

Mo Yan'in öykülerindeki yerellik vurgusu, kendi coğrafyasından ve kültüründen bahsetmedeki ısrarı Faulkner'i hatırlatır. Kültürel öğeleri çıkardığımızda yakınsadığımız halk hikayecisi ruhu ise Mo Yan'den Márquez'e uzanan bir damarı işaret eder. Bunlara bir de doğa, hayvan ve bitki betimlemelerini ekleyin: İşte size Mo Yan'in yazın dünyası.

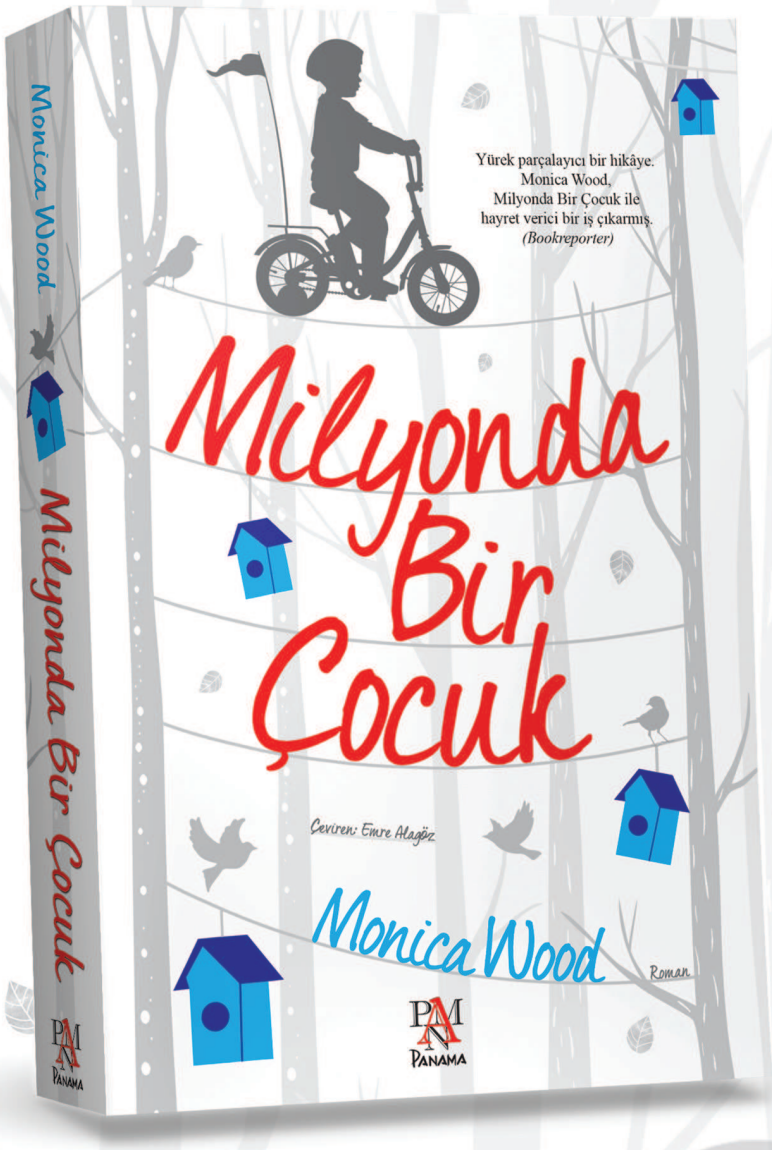

Bir annenin oğluna olan sevgisine ve tutkusuna,
bir babanın ise çocuğunu sevmeyi öğrenişine şahit olacaksınız.
Hem 11 yaşındaki bir çocuğun
hem de 104 yaşındaki bir kadının gözlerinden hayata bakacaksınız...
Hem hüzünlenecek hem de gülümseyeceksiniz...

Gülmeyi, ağlamayı ve sıra dışı hikâyeler okumayı sevenlerin
milyonda bir karşılaşacakları bir roman...

PANAMA YAYINCILIK

/ panamayayinevi
/ panamayayincilik
/ panamayayincilik
www.panamayayincilik.com

Aydın Baran Gürpınar *barangurpinar@gmail.com*

KIPKIRMIZI, MÜTEVAZI BİR KARANFİL

“4 ayda 3 Cheever kitabı Türkçeye kazandırılmış oldu...

Wapshot Kayıtları’nın Eylül 2016’da yayımlanmasından iki ay sonra, Cheever’ın bu sefer bir öykü kitabı çıktı: *Güz Nehri*. Bulandığı kirden ve kederden, bir türlü akıp gidemeyen kocaman bir buz kütlesi haline gelen yılın nihayet son dönemine, daha evvel Türkçede yayımlanmayan iki Cheever kitabıyla girmek hoş bir teselli olacak derken son dönemeçte bu sefer de Can Yayınları’ndan bir hamle geldi. Böylece *Bullet Park*’la birlikte, 4 ayda 3 Cheever kitabı Türkçeye kazandırılmış oldu. *Wapshot* romanlarının ilkiyle (serinin ikincisi *The Wapshot Scandal* henüz Türkçeye çevrilmedi) açıp bir öykü kitabıyla araladığımız Cheever gezisi son bir gizli dönemeç yoksa eğer önümüzde, yine bir romanla, *Bullet Park*’la bitecek gibi duruyor.

Cheever 1912 doğumlu. Öyleyse, bu beklenmedik bereket, yayıncıların son anda fark ettiği (ki bu bazen oluyor) bir 100. yıldönümü meselesi değil. Bu modern zaman hamlesi 2012’de Everest’ten çıkan *Ey Yıkılmış Hayaller Şehri* ile yerine getirilmiş, yayınevi Cheever’ın toplu öykülerini 2013 ve 2014’te yayımlamaya devam etmişti. Kaynağını anlayamadığım bu bolluk, öyle gözüküyor ki bir “derken karanfil elden ele” meselesini çağrıştırıyor. Varsın bilmeyelim nerden geldi akıllara, ya da nerden çıktıklarını yola; şu sıra yayınevlerinin üzerinde mütevazı bir karanfil dolaşıyor.

Madem karanfille başladık öyle devam edelim: *Güz Nehri* bu karanfilin doğumunu, şekillenişini izlememize olanak veren bir kitap. Kitabın uzun başlığı *Güz Nehri ve Daha Önce Derlenmemiş Diğer Hikayeler*. Başlığının da bizzat dillendirdiği gibi herhangi bir Cheever kitabında yayımlanmamış öyküler *Güz Nehri*’nde derlenmiş. Öykülerin ilki, kitaba da adını veren “Güz Nehri,” Cheever daha 19 yaşındayken 1931’de yayımlanmış. Kitaptaki son öykü olan 1949 tarihli “Fırsat”ın dışındaki tüm öyküler 1931-1942 arasında yazılmış. Öykülerin geçtiği mekanlar, yaslandığı koşullar Cheever’ın artık genç bir adam olduğu Büyük Buhran yıllarınca belirlenmiş. Yoksul rıhtımlar, boş fabrikalar ve birkaç yıl öncesine kadar koruyabildikleri varlıklarını yavaş yavaş yitirmeye başlayan, çocuklarına iyi birer gelecek sunabilmek için iyi kötü çırpınan “düşünceli” ebeveynlerin yaşamlarının, insanlık hallerinin, George W. Hunt’ın deyişiyle, “radikal ayrıntılarıyla” ilgileniyor Cheever. Kitabı okurken “bildiğimiz” 1950’ler 1960’lar Cheever’ının “sesinin rengi”nin daha o yıllarda oluşmaya başladığını hissediyoruz.

Karakterlerin, içinde gezindikleri öykü evreninde olup biten, yaşamın ve yazarın kendilerine dayattığı koşullar karşısında hissettiklerini, etraflarında olup bitenlerin yol açtığı hayal kırıklıkları ya da sevinçlerin üzerlerinde bıraktığı etkiyi okura açık seçik psikolojik tasvirler yoluyla değil de, bir tür sezdirme, ima etme yoluyla sunmuş Cheever ilk öykülerinde. Başka bir deyişle, bu öyküler psikolojik keşiflerle ya da karakterlerin ruh halleriyle pek ilgilenmeyen, zıtlıklara yer vermeyen, “aman hiçbir şey fazlalık olmasın” özeninin ağır bastığı bir dil duyarlılığının üzerine inşa edilen öyküler. İlk öykülerde dikkat çeken Hemingwayci bu tutumlu dilin son öykülerle birlikte yaşadığı değişimi röntgenleyebilme zevki bile *Güz Nehri*’ni okumak için yeter. Cheever’ı sonraki yıllarda derin ama müstehzi bir karakter analisti yapacak, o renkli, lirik dilin ilk nüvelerini gözlemleyebilme olanağı ise kitabı çok değerli bir hale getiriyor.

Onur Aşkın

Fakat bazen birden -ama bunu hiç sarsmadan yapıyor- anlatıcının diyelim ki tam da o anda sözünü ettiği karakterin zihnine, o tekinsiz raya geçiriyor treni.

Bir anlığına kendimizi bir tren yolcusu, Cheever’ın kurmacalarını da birer tren olarak düşünelim. Cheever oturduğu kumanda mevkiinde treni istediği tempoda ilerletirken, bizi sıklıkla olayları dışarıdan izlemekle

yetinen anlatıcının güven veren, tanıdık ve sürprizlere yer vermeyen sesinin üzerinden götürüyor. Fakat bazen birden -ama bunu hiç sarsmadan yapıyor- anlatıcının diyelim ki tam da o anda sözünü ettiği karakterin zihnine, o tekinsiz raya geçiriyor treni. Cheever'ın sonraki yıllarda yazdığı öykülerde olduğu gibi *Whapsot Kayıtları* ve *Bullet Park* gibi romanlarında da geliştirdiğini gözlemleyebileceğimiz o ayırt edici geçiş tekniğiyle ilk defa *Güz Nehri*'deki bir öyküde, "Aile Yemeği"nde karşılaşıyoruz. Bu incelikli geçişin prototipini görmek isteyen okurlar işe "Aile Yemeği"yle başlayabilir.

Güz Nehri, Cheever'in Büyük Buhran'ın yaraladığı "normal" insanların yaşamlarını kavramak, bir ölçüde de okura o hayatların kenarında köşesinde kalmış nefis ayrıntılarını sezdirmek için yazdığı hikayelerden oluşuyor. Cheever, *Bullet Park*'ta ise Buhran'dan yıllar sonrasının Amerika'sındaki "normal" banliyö insanından söz ediyor. Romanın ana hatları bu sefer gündelik hayatın ayrıntıları değil, merkeze ne uzak ne de yakın, ama şık köşelerin birinde yaşayan orta sınıfın kabul gören, kullanışlı hayatının hicvi şekillemiş. Cheever'ın akla gelmeyecek minnacık yerlere, kuytudaki bir köşeye sızabilen kamerasına kaydettiği yüzlerce görüntü var. Ama bunların hiçbir yerinde anlatıcının sesi öyle bastırıcı, keskin bir hal almıyor; aksine anlatıya yön veren, okuru yönlendiren unsurlar; karakterler arasındaki diyaloglar, onların günlük yaşamdaki yapıp etme biçimleri ve en önemlisi de -o küçücük kamera yardımıyla tanık olduğumuz- düşünceleri oluyor.

Bu noktada yukarıda sözünü ettiğim o incelikli, sarsmayan geçişe temas etmek gerek. *Bullet Park*'ın bazı bölümlerinde basit, ama çok kullanışlı o geçiş yönteminin mükemmelleştirilmiş örneklerine rastlayabiliyoruz. Bir anda bir karakterin sesi, tanrısal anlatıcının görevini devralıyor, kendi anlatmaya başlıyor, selefinin sözünü ettiklerini, temas ettiklerini açıklıyor, münhasırlaştırıyor: "Batıdan hafif bir rüzgâr esiyor, nehrin karşı kıyısında gök gürlüyordu. Nailles, yüzlerce kez yaptığı gibi sahneyi kendi kendine tarif ettiğinde şunları düşündü: 'Neille'yle tartıştığım için utanıyor, bütün suçu psikolojik gerekçelere ve ağız bakım suyuna atıp duruyordum. (...) Hava rüzgârlıydı, nehrin öbür yakasında gök gürlüyordu. (...) Gök gürültüsünü duyduğumda kendimi genç hissediyor değilim, sadece genç olmanın nasıl bir şey olduğunu hatırlayabiliyorum.'"

Bir kere bile otoyolda sincap ezmedikleri, her zaman kuş yemliğine tohum bıraktıkları halde hayatlarında bir şeylerin ters gittiğini sezen ama buna asla bir anlam veremeyecek olanların öyküsü *Bullet Park*. Öykü kelimesini burada bile isteye kullandım. Roman, diğer Cheever romanları gibi, roman türünden, olayların birbirinin ardısıra zanaatkarca eklenmesiyle elde edilen akışkan bir olay örgüsü, kusursuza yakın bir kurgu bekleyen roman okurunun hevesini kursağında bırakabilir. Bu, *Bullet Park*'ın zaman dizimi itibariyle sıklıkla birbirini izleyen, birbiriyle bağlantılı öyküler olarak okunmasına da neden olabilir. İyi bir Cheever uzmanı, aynı zamanda Cheever'ın arkadaşı olan George W. Hunt bir defasında, "romanlarında mimari bir yapı benzeri inşa ve organik biçim bulunmadığı" eleştirisini hatırlatmış Cheever'a. Bu eleştirinin, *Bullet Park* özelinde, romandan beklentisi yukarıdakilerle örtüşen konvansiyonel bir okurdan gelmesi de şaşırtıcı olmayacaktır. Ama Cheever'ın Hunt'a verdiği yanıt kendisinden böyle bir roman bekleyenlerin hayal kırıklığına uğrayacaklarını da peşinen söylüyordu zaten: "Belki de sebep açıktır. Uzun bir notayı başkaları kadar uzun sürdüremiyorum."

Bana kalırsa Cheever'ın dahiyane gözlem ve ifade yeteneği onun iyi kotarılmış ama sıradan bir senfoni bestelemesi için tasarlanmamış. Eğer bu gözle bakabilirsek Cheever'ın yaratıcılığına, müstehzi *piano piano*'ların arasına yedirilmiş beklenmedik *forte*'lerle bezenen romanlarına da hak ettiği değeri verebiliriz. Bunun için, yazarın şu sözlerini içtenlikle paylaşacak bir anlayışa sahip olunması kafi gelecektir: "Edebiyat temeldir. Günbatımını tarif etmek için kullanılan dil, domuz pirzolası satın alırken de kullanılabilir." ■

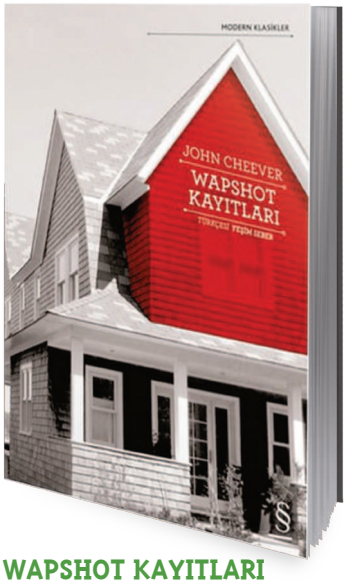

WAPSHOT KAYITLARI
John Cheever
Everest Yayınları
Çeviren: Yeşim Seber

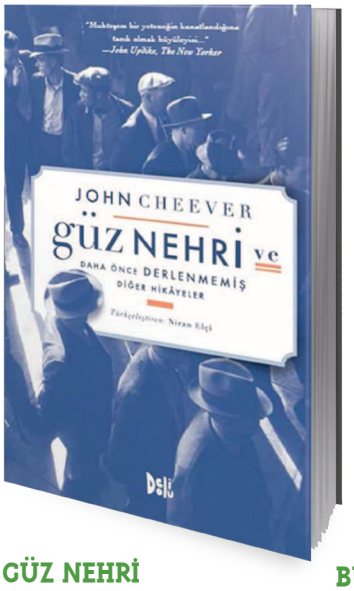

GÜZ NEHRİ
John Cheever
Delidolu Yayınları
Çeviren: Niran Elçi

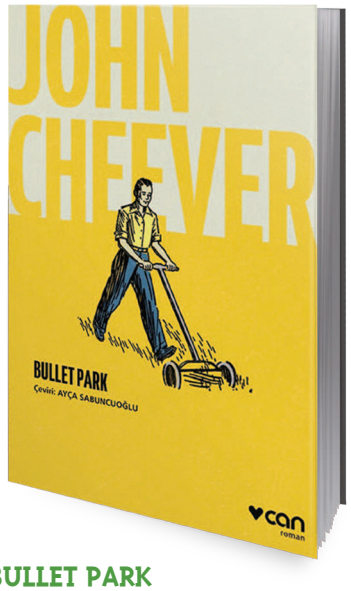

BULLET PARK
John Cheever
Can Yayınları
Çeviren: Ayça Sabuncuoğlu

Melisa Kesmez kesmezmelisa@yahoo.co.uk

MURAKAMİ'NİN TAVŞAN DELİĞİ

"Murakami'yle bu seferki kavuşmamız belki küçük bir kitapla ama yine de boyuna bosuna bakmadan ince ince dokunuyor insanın kalbine...

Kat Menschik

Murakami dünyasına bir kere adım attınız mı, orayı hep özlüyor ve oraya tekrar tekrar dönmeyi istiyorsunuz. Onun gerçekle gerçek dışı arasında salınan alacakaranlık mekanlarını, hayatın cangılında en çok insan olmakla hesaplaşan ve hep yolunu arayan sıra dışı karakterlerini, sade ama yüklü diyaloglarını, illaki felsefi açılımı olan psikolojik gerilimlerini bir kere sevdiniz mi, ne yazsa merakla bekliyorsunuz. Aynı yerlere bir daha gitmek için gözünüz hep yollarda onun yeni hikayelerini bekliyorsunuz. Bu bazen boylu boslu bir roman oluyor, bazen kısacık bir öykü... Bir yazar için başarması ne zordur; Murakami ne yazsa, hiç sekmeden, her seferinde okuru elinden tutup o bilenin iyi bildiği gizli âlemine götürüyor. Kendini tekrar etmek de değil bu; bilakis her yeni metin –ki sanırım neredeyse hepsi vakit kaybetmeden Türkçeye çevriliyor– insanı Murakami'nin hayal gücüne bir kez daha hayran bırakıyor.

Murakami dünyasına bir kere adım attınız mı, orayı hep özlüyor ve oraya tekrar tekrar dönmeyi istiyorsunuz. Aynı yerlere bir daha gitmek için gözünüz hep yollarda onun yeni hikayelerini bekliyorsunuz.

Bir süre önce haberini sevinçle karşıladığımız *Tuhaf Kütüphane*, Murakami'nin Türkçedeki en yeni hikayesi. Yazarın çocuklar için bir novella olarak yazdığı bilgisine denk geldiğim hikaye, sadece çocuk/genç okurla sınırlanamayacak, bana kalırsa her yaştan okurun ilgisini çekecek, onun gerçek dışı olana meyline düşkün sadık okurunu ise mest edecek, fantastik nitelikleri bulunan, neredeyse "masalsı" bir eser. *Tuhaf Kütüphane*'nin bir "resimli kitap" olduğunu da söylemek lazım. Farklı ülkelerde farklı illüstratörlerin çizimleriyle renklenen kitap, Türkçede Kat Menschik'in (kesinlikle Murakami'nin dünyasına çok yakın bir çizgisi var) çizimleriyle yayımlandı. Kitap edebi değerinin dışında, bu haliyle, bir "ürün" olarak da oldukça yakışıklı...

Tuhaf Kütüphane bir kütüphanede geçiyor. Küçük –ve kitaplarla arasının iyi olduğuna kanaat getirdiğimiz– bir çocuk elindeki kitapları iade etmek ve yenilerini araştırmak için her zaman gittiği kütüphaneye gidiyor. Ama bu sefer kütüphanenin daha önce hiç gitmediği bir katına yönlendiriliyor. Orada danıştığı yaşlı adam ona ne aradığını sorduğunda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vergi tahsil sistemi ile ilgili bir kitap aradığını söylüyor: "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vergi tahsil sistemi ile ilgili özellikle bir şeyler öğrenmek istiyor değildim. Okuldan dönerken gelmişti aklıma, Osmanlı İmparatorluğu'nda vergi nasıl tahsil ediliyordu acaba, diye. Annem çocukluğumdan beri, bilmediğin bir şey olduğunda hemen kütüphaneye gidip araştırma yap diyerek eğitmişti beni." Ancak kütüphaneci kitapların ödünç verilmediğini, sadece orada okuyabileceğini söylüyor ve günün sonunda onu sinsi bir oyunla kütüphaneye hapsediyor. Aklında eve geç giderse onu çok merak edecek annesi var ama serbest kalması için yapması gereken, ona verilen kitapları sular seller gibi ezberlemek... Kütüphanecininse sinsi bir planı var: Çocuk dediğini yapmazsa iyi şeyler olmayacak...

ÇOCUKLUK, KİTAPLAR, OKUMAK...

Murakami'yle bu seferki kavuşmamız belki küçük bir kitapla ama yine de boyuna bosuna bakmadan ince ince dokunuyor insanın kalbine; hem karanlık hem de naif tarafıyla, iki tarafa da her nasılsa eş mesafesini koruyarak, yalnız bir çocuğun hikayesini anlatıyor. Kahramanımız tıpkı tavşan deliğinden aşağı süzülen Alice gibi bir kütüphanenin merdivenlerini inerek, vardığı öte-âlemde kişisel bir yolculuğa çıkıyor. Bir yol hikayesi gibi okuduğum *Tuhaf Kütüphane* baştan sona bu "rüya gibi" halin içinde akıp gidiyor. Çocukluk, kitaplar, okumak... Sadece bunların uyandırdığı duygularla bile beni –eminim başka bir sürü okuru da– kendine çekip bırakmıyor. Ve Murakami bir kez daha köşeyi dönünce bizi neyin beklediğini hiç belli etmeden, zengin hayal gücü ve hikayeciliğiyle şaşırtmaya devam ediyor.

TUHAF KÜTÜPHANE
Haruki Murakami
Doğan Kitap
Çeviren: Ali Volkan Erdemir
Çizimler: Kat Menschik

Tuğçe Isıyel tugceisiyel@gmail.com

İLİŞKİLER İÇİN BİBLİYOTERAPİ DESTEĞİ

“Aşk Dersleri, ilişkilere dair seçmeli değil zorunlu bir kitap...

Aşkın nasıl bir duygu olduğunu tarif et, deseler, oldukça “cilalı” bir duygu olduğunu söylemekte bir sakınca görmezdim. Zira her şeyi olduğundan daha parlak gösterdiği kesin. Peki bu sonsuza dek sürüyor mu? Elbette hayır. Hatta bazı kişiler tarafından aşka çeşitli sürelerde ömür bile biçiliyor. Bir son kullanma tarihi var! Şayet sürseydi de, o parlaklık sonucu gözlerimiz bozulabilir, körlük başlayabilirdi. İşte o vakit, aşkın olmasa da, âşığın gözü gerçekten kör olabilirdi.

Aşka dair yeryüzünde nefes alıp veren insan sayısı kadar çok şey yazılıp çizilmiştir herhalde. Dolayısıyla bu saatten sonra yeni bir şey söylemek ne kadar mümkün bilmiyorum. Fakat aşka dair bilmediklerimize temas edip ezberimizin bozulması da fena olmazdı diye düşünüyorum.

Alain de Botton, *Aşk Dersleri* romanında içinde aşkı, özlemi, evliliği, hayal kırıklıklarını, cinselliği, bıkkınlığı, evlilik dışı ilişkiyi, tekdüzeliği barındıran uzun soluklu bir ilişkinin çetrefilli yollarında gezdiriyor bizi. Evlilik “kurumu”, romantizm, iki insanın birlikte olma gereklilikleri, aldatma üzerine kafamızı bir hayli karıştırıyor.

“Yanlış kişilerle evleniyoruz çünkü sevilmek ve mutlu olmak arasında doğru ilişkiyi kuramıyoruz,” diyor Alain de Botton ve çoğu kişinin yanlış kişiyle evlendiğini ama bunu çok da önemsemediğini belirtiyor. Yazara göre insanların yanlış kişiyle evlenmelerinin bir diğer nedeni de “biz çok yalnızız” algısı; hayatını tek başına sürdürmenin hep olumsuz bir anlama işaret etmesi... “Bu insanlar, mutluluğu yalnızca bir evlilikte bulabileceklerine inanıyorlar ancak aslında birçoğu ne istediği konusunda bir fikre sahip değil.” Bununla bağlantılı olarak, bir röportajında da sağlıklı ilişki için şunları söylüyor: “Hayatı boyunca aslında yalnız olduğunu idrak eden, hayatı daha hafif, daha sorunsuz yaşar. Rahatlar bir kere. Daha yaratıcı olur. Şarkılar söyler, şiirler yazar, kitaplar üretir. Bambaşka bir mertebede yaşar, üretir. O seviyeye ancak kendi kendine yetebildiğini fark eden insan erişebilir. Ve asıl kendi kendine yetebilen bir insan sağlıklı, mutlu bir ilişki kurabilir, bir başkasını gönülden sevebilir. Başkasının düşündüklerini tekrar edip durmaz, kendine ait bir görüşü vardır çünkü. Daha dikkatli dinler, kendini dinlemekten antrenmanlıdır çünkü.”

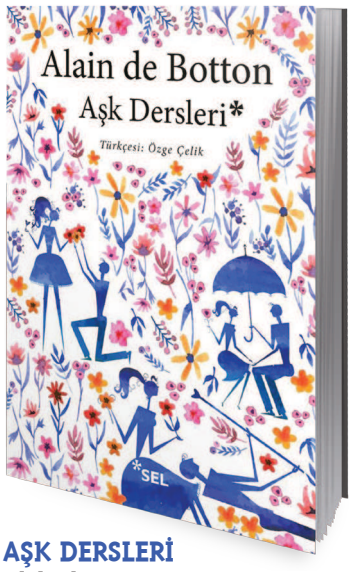

AŞK DERSLERİ
Alain de Botton
Sel Yayıncılık
Çeviren: Özge Çelik

Romanında Rabih ve Kirsten isimli iki karakterin yaşadıkları aşktan ve bu ilişkinin evliliğe evrilmesinden bahsederek bize bugüne kadar anlatıldığı gibi aşkın sadece heyecandan ibaret olmadığını, bir duygudan daha ötesi, bir davranış şekli, yani bir beceri olduğunu ve aşkın başkalaşıp her evrede farklı yaşantıları, duyguları doğurmasının üzerinde duruyor Alain de Botton. Ve belki de en önemlisi, aşkın geçirdiği değişimi kabullenmeyi öğretiyor. Evet “öğretiyor” çünkü roman boyunca yazarın rahatsız edici olmayan didaktik tavrı hüküm sürüyor. Kitabın adının “aşk dersleri” olması, okuyucunun bu tavırla karşılaşmasını şaşırtıcı kılmıyor.

Aşkın uçucu olduğu muhakkak ancak sürdürülebilirliği mümkün mü sorusunun peşine de düşüyoruz *Aşk Dersleri*’nde. Yazarımız bunun öğrenilmesi ve hatta öğretilmesi gereken bir beceri olduğunu düşünüyor. Tam bu noktada Tomris Uyar’ı anmak isterim: “Sevginin yalnızca bir duygu olmadığını, bilgi de gerektirdiğini kendimden biliyorum. Sevgi savurganlığım yüzünden habire su vererek çürüttüğüm kaktüsler hâlâ aklımda.”

Aşk Dersleri, ilişkilere dair seçmeli değil zorunlu bir kitap olmayı hak ediyor. Özellikle romantik ilişkilerinde problem yaşayanlar için bibliyoterapötik bir etki yaratacağı kesin. Alain de Botton ülkemizde çok sevilen bir yazar. Hatta “modern filozof” gibi abartılı bir ünvanla da anılıyor. Karmaşık konuları basit ve sade bir dille anlatabilmek kolay bir iş değil elbette ancak “roman” yazdığını iddia eden birinin etkileyici aforizma üretimi kadar kurguya da biraz daha özen göstermesini beklemek de hakkımız!

Bazen sıradan hayatınızdaki SIRADIŞI şeyleri keşfetmeniz gerekir.

TÜM KİTAPÇILARDA

"Zıpır esprileri sevenler ve alışılagelmiş hikâyeler yerine insanı düşündüren hikâyeleri tercih edenler, bu eşsiz ve zekice ele alınmış kurguyu takdir edecektir."
—SCHOOL LIBRARY JOURNAL

Ön okuma

- **CARNEGIE MADALYASI,** 2016 Adayı
- **YA BOOK PRIZE,** 2016 Adayı
- **ALA,** En İyi Genç Yetişkin Kurgu Ödülü
- **COOPERATIVE CHILDREN'S BOOK CENTER,** CCBC 2016 Seçkisi
- **MICHAEL PRINTZ ÖDÜLÜ,** Finalisti
- **KIRKUS REVIEWS,** Yılın En İyi Kitabı
- **VOYA,** En İyi On Kitap Seçkisi
- **NEW YORK PUBLIC LIBRARY,** Yılın En İyi On Gençlik Kitabı Seçkisi
- **CHICAGO PUBLIC LIBRARY,** Yılın En İyi Gençlik Kitapları Seçkisi

YABANCI

www.yabanciyayinlari.com
İnternet satış: www.ilknokta.com
/yabanciyayinlari /yabanciyayinlari /yabanciyayinlar

Genel Dağıtım PUNTO

Ali Bulunmaz bulunmazali@gmail.com

HOLLANDA HAVASI

“Yoksulluk, savaş, bunalım veya yaratma kaygısı içindeyken bile keyif alınabilecek bir şeyler olduğunu göstermeye çalışıyor Nescio.

Jan Hendrik Frederik Grönloh ismi, çoğu kişiye bir şey ifade etmeyebilir. Fakat Nescio deyince, özellikle Hollanda civarında hayli tanınan bir yazar akla geliyor. Hollanda-Bombay Ticaret Şirketi’ndeki kariyerini etkilememesi için, Latince “bilmiyorum” anlamına gelen “Nescio” mahlasını kullanan Grönloh, ölümünden sonra ünlenenlerden. Yıllar geçtikçe Hollandalılar arasında tanınırlığı artan Nescio, belli başlı öyküleri “Beleşçi” ve “Küçük Titanlar”la Flemenkçenin en bilinen kalemlerinden birisi haline geldi. Bu iki öyküyü de kapsayan *Amsterdam Hikayeleri*, hem bilindik hem de yabancısı olunan Hollanda’yla buluşturuyor bizi.

Amsterdam Hikayeleri’nde Nescio, bir yandan kentin bir yandan da kitaptaki karakterler aracılığıyla kentte yaşayanların öyküsünü anlatıyor. Bol diyaloglu metinler toplamı, yazarın 19. yüzyılın sonuyla 20. yüzyılın başındaki hanımefendi ve beyefendilerin sohbetlerine; hayatın içinde ve dışında kalanlara odaklanıyor. O rahat Hollanda havası, Nescio’nun satırlarının tamamına hâkim.İyimserlikle güçlenen bu rahatlık, sokaktaki felsefeyi getirip önümüze koyuyor. Bir anlamda hayatı tartışan ve ondan her koşulda keyif almaya çalışanlarla yüzleşiyoruz. Örneğin, sadece güzel bir havayı düşlüyorlar. Bu yalın hayal, kafasını işten kaldırmayan insanlara tepeden bakmayı ve onlar için üzülmeyi kolaylaştırıyor. Yoksulluğun verdiği güçle hayatta durdukları yeri de yorumluyorlar: “Biz dünyanın üstündeydik, dünya da bizim üstümüzde ve ağır baskı yapıyordu. Epey derinlerde çabalayan insanları görüyor, onları küçümsüyorduk, kibirli beyefendiler, özellikle o beyefendiler her zaman yoğundur ve hayatta çok başarılı olduğunu düşünür.”

Zenginlerin Tanrısı’ndan medet ummayan ve yalnızca kendine güvenen bu küçük titanlar, dünyayı şaşırtmayı kafasına koymuş insanlar olarak resmediliyor Nescio tarafından.

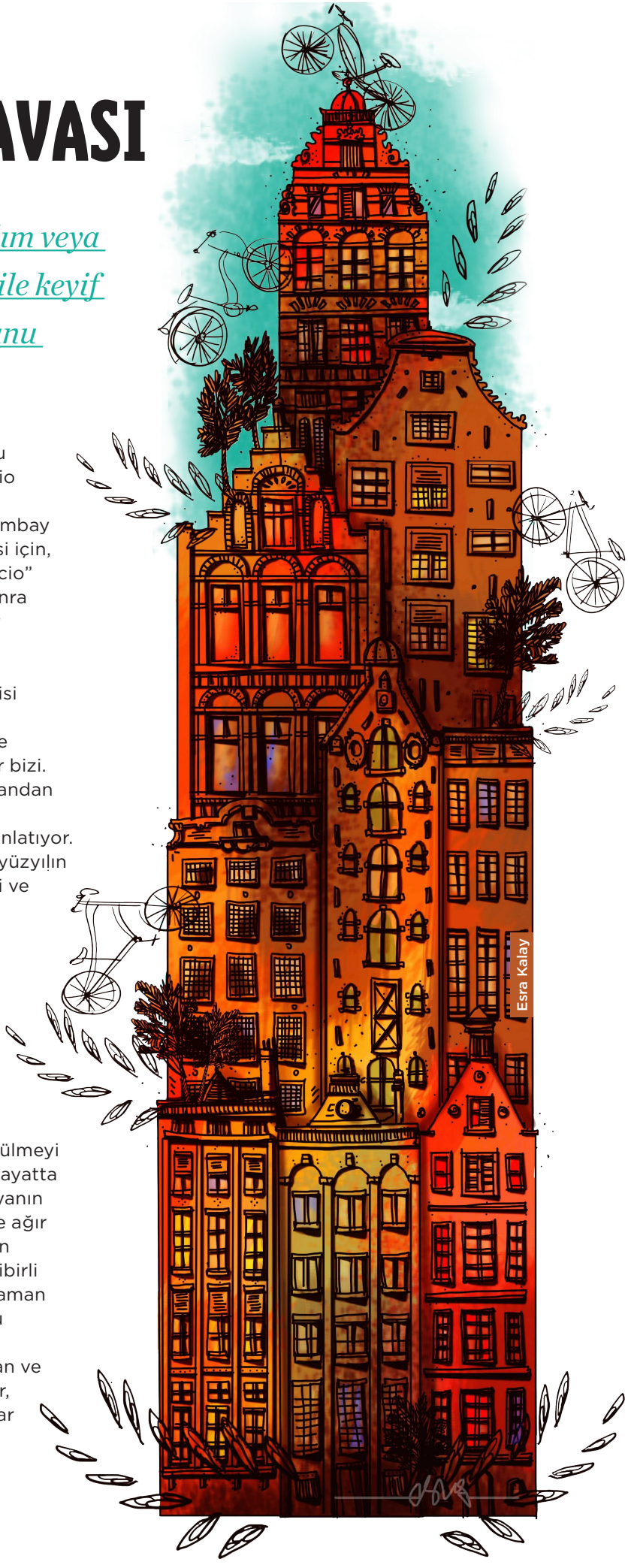

AMSTERDAM HİKAYELERİ
Nescio
Soyka Yayınevi
Çeviren: Gül Özlen

Böylece kimi fırçasını konuşturuyor kimi de kalemini...

Kitaptaki karakterler, neye özlem duyduğunu bilmese de yeni bir sanatın doğacağını veya başka hayatların yaşanacağını hissediyor. Çürüme çağının arifesinde, büyük şair olmanın ve ardından düşüşe geçmenin insanı yorduğunun da farkındalar. Hatta içi dolu bir aşk yaşamanın da...

Nescio'nun naif insan portreleri çizdiği kitapta, kişilerin birbirine hiçbir art niyet beslemeden baktığı ya da içten pazarlıklı biçimde yaklaşmadığı ortada. Beri yandan kitaptaki zaman dilimlerinde, günümüzdeki kadar değilse de kendine göre bir hareketlilik söz konusu. Mevcut koşturmaca, duyguları ifade edebilme ya da Nescio'nun deyişiyle "dünyayı fethetme" anlarında öne çıkıyor.

> Nescio'nun naif insan portreleri çizdiği kitapta, kişilerin birbirine hiçbir art niyet beslemeden baktığı ya da içten pazarlıklı biçimde yaklaşmadığı ortada.

Metinlerin, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, savaş ortasında ve savaşın bitimini izleyen birkaç yılda yazıldığını dikkate aldığımızda, Nescio'nun, insanların zihnindeki sıkıntılardan bir parça umut çıkarmaya uğraşıp her şeye rağmen hayatın kimi olumlu yanlarını göstermeye çabaladığını fark ediyoruz. Kısacası yazar, *Amsterdam Hikayeleri*'nde, yoksulluk, savaş, bunalım veya yaratma kaygısı içindeyken bile keyif alınabilecek bir şeyler olduğunu göstermeye çalışıyor.

Okyanusum'a, Yavru balinalarıma

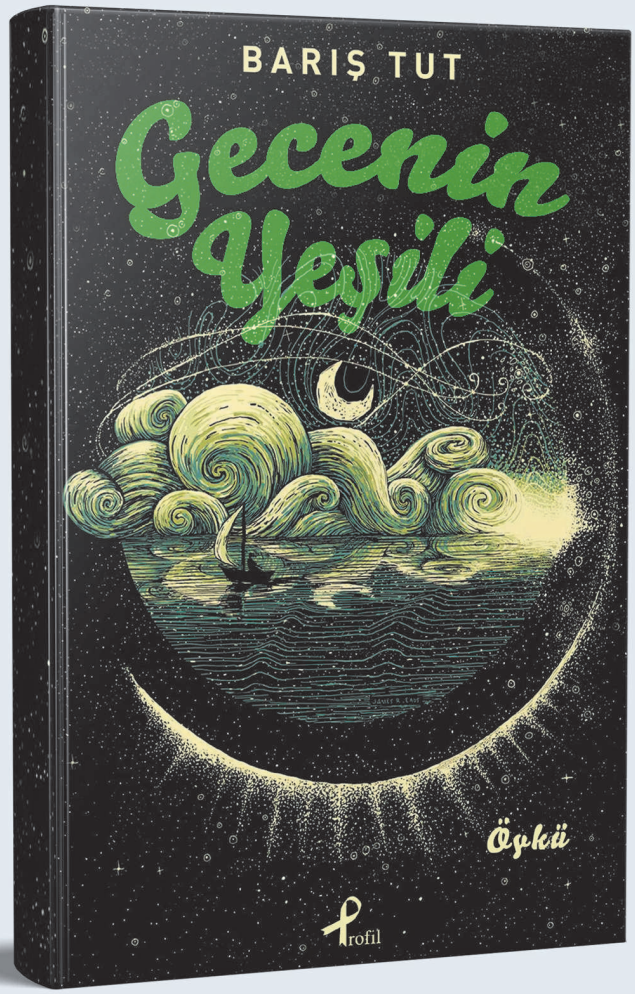

"Ey sonbahar! ey düşsel yolculuk! seni
Dolaştım yaz sıcaklarında, bekledim
Duydum ki benim değildi artık, doğanın
Kalbiydi uçurumlar toplamı kalbim."

Edip Cansever, *"Ölü Bir Deniz Yıldızı"*

KORSANI DEĞİL BENİ OKU

www.profilkitap.com

profil

/profilkitap
/profilkitap
/profilkitap

Yankı Enki yankienki@yahoo.com

"ÖTEKİ"NİN TERCÜMESİ

Yedi gözlü heptapotların uzak bir gezegenden gelip "ayna" adı verilen uzun ve yarı dairesel cihazlarıyla dünyanın çeşitli noktalarında belirmelerinin sebebi istila değil; "görmek" ya da "gözlemlemek."

Ted Chiang, çağdaş spekülatif kurgu alanında Neil Gaiman ve China Miéville'den sonra adından sıkça söz ettiren yazarların başında geliyor. Onun alametifarikası ise öykücü olması. Chiang, çağdaşları gibi kalın romanlara imza atmak yerine kimi zaman kısa öyküler, kimi zaman kısa roman da denebilecek uzun öyküler kaleme alarak, özellikle bilimkurgu türünde kendine ait bir konum edinmiş durumda. Elbette bugün itibariyle bu konuma gelmesinde en önemli paylardan biri, *Arrival* (Geliş) adıyla sinemaya uyarlanan uzun öykülerinden birine, "Hayatının Hikâyesi"ne ait.

"Hayatının Hikâyesi" için bir "tercüme" öyküsü diyebiliriz; başka dünyaların, "öteki"nin tercümesi. Bilimkurgu edebiyatı, neredeyse ortaya çıktığı andan beri yabancı varlıklarla ve dünyalarla karşılaşmamız üzerine öyküler anlattı bize. Ted Chiang ise bunu yaparken dilbilime başvuruyor; tıpkı China Miéville'in birkaç ay önce Türkçede yayımlanan romanı *Elçilik Kenti*'nde göstergebilime başvurması gibi...

Bu öykünün yer aldığı *Geliş* adlı derlemede farklı tarihlerde yazılıp yayımlanmış, uzunlu kısalı toplam sekiz öykü bulunuyor. "Sıfıra Bölünme", "Anlamak" ve "İnsan Biliminin Evrimi" başlıklı öykülerde Chiang'ın yine "tercüme" kavramında odaklandığını görmek mümkün. "Babil Kulesi" ve "Cehennem, Tanrı'nın Yokluğudur" adlı fantastik kurgu öyküleri, Chiang'ın teknik ve bilimsel olmayan, düşsel tarafını gösteriyor. Belgesel şeklinde ilerleyen ve bir kitle kültürü eleştirisi sergileyen, güzellik kavramını sorgulayan ve modern insanın nasıl ayrımcılık yaptığını tartışan "Gördüğünüzü Beğenmek: Bir Belgesel", derlemenin en düşündürücü metinlerinden biri. "Yetmiş İki Harf" ise insanlığın karanlık geleceği ile "golem" kavramına selam gönderen bir otomat öyküsünü birbirine yediriyor. Bu kitapta Chiang, ağır ve derin meseleleri ele alırken, Ray Bradbury ve Isaac Asimov'da görebileceğimiz türden yumuşak bir üslup ile mutedil bir dil kullanıyor.

BEDENDEN ZİYADE DİL

"Hayatının Hikâyesi"ndeki yabancı varlıklar, gri derili, yedi uzuvlu, yedi gözlü heptapotlar. Uzak bir

Filmdeki Lovecraftvari huşunun, uzaylı varlıkların yarattığı dehşet, merak ve hayranlık arası duygunun Chiang'ın öyküsünde pek vurgulanan bir unsur olmadığını belirtmek gerekiyor, en azından bedensel anlamda.

gezegenden gelip “ayna” adı verilen uzun ve yarı dairesel cihazlarıyla dünyanın çeşitli noktalarında belirmelerinin sebebi istila değil; “görmek” ya da “gözlemlemek.” Tabii bu yeterli bir cevap değil insanlık için. Gelişlerinin arkasında yatan gizem ile gidişlerinin açıklanamaması da birbirini tamamlıyor. Öykü ile sinema uyarlaması arasındaki farklılıklar ayrı bir yazının konusu olmalı, ama en azından filmdeki Lovecraftvari huşunun, uzaylı varlıkların yarattığı dehşet, merak ve hayranlık arası duygunun Chiang’ın öyküsünde pek vurgulanan bir unsur olmadığını belirtmek gerekiyor, en azından bedensel anlamda. Aslında öykü, uzaylıların konuşma ve özellikle yazma dilindeki etkiye, tamamen yabancı bir dili tercüme etmenin yarattığı huşuya odaklanıyor. Bedenden ziyade dilin çekim alanıyla ilgileniyor.

> Ted Chiang, çağdaş spekülatif kurgu alanında Neil Gaiman ve China Miéville’den sonra adından sıkça söz ettiren yazarların başında geliyor. Onun alametifarikası ise öykücü olması.

İşte bu tercümeyi yapması gereken kahramanımız Louise Banks, bir dil uzmanı. Dünya dillerinde oldukça başarılı olan Dr. Banks’in “dünya dışı” bir dille imtihanı başlıyor böylece. Bu kez sırtındaki yük fazlasıyla ağır, çünkü artık o, başka dünyaların tercümanı. Banks, uzaylılarla iletişim kurmaya başladıktan sonra, anlaşabilmek için aslolanın yazı dili olduğunu fark ediyor.

Yazılı iletişim ile sözlü iletişim arasındaki uçuruma dikkat çekiyor Chiang. Uzaylıların yazma yöntemleri konuşma yöntemlerinden oldukça farklı. Dil uzmanı kahramanımız, onların yazısından bahsederken, “hepsi de farklı biçimlerde duran ve güzel yazı misali dolanan tuhaf peygamber develeri gibi göründüğünü düşünebilirdim. Ve en büyük cümlelerin bazen göz yaşartıcı, bazen de hipnotize edici, saykodelik posterleri andıran bir etkisi vardı,” diye tarif etmeye çalışıyor. İşte bu noktada, uygar insanın tanımlamakta ve adlandırmakta zorlandığı bir dilden, bir Lovecraft etkisinin mevcudiyetinden bahsetmek mümkün.

Heptapotların dili, kahramanımızın düşünce şeklini değiştirmeye başladığında, insan dilinin dönüşümüyle birlikte zaman ve mekan algımızın da nasıl değişebileceğini gösteren öykü, geçmişin, şimdiki zamanın ve geleceğin tek bir cümlede nasıl yer alacağını, insan hayatının zaman kipini nasıl belirleyebileceğimizin öyküsünü anlatıyor. Chiang, deyim yerindeyse büyük resmi, büyük cümleyi göstermeye çalışıyor. Heptapotlar yazı dilinde tüm zamanları aynı cümle içinde kurabiliyorlar, biz insanlar gibi sıralı bir dil takip etmiyorlar. Dili, bir gerçekleştirme aracı olarak kullanıyorlar, kendi kendilerinin kahinleri haline geliyorlar. Kahramanımız Dr. Banks de kendi hayatını ve henüz doğmamış kızının hayatını nasıl tercüme ettiğini, gelecekle geçmişi nasıl kesiştirdiğini, bunun başka dünyaların diliyle nasıl yapılabildiğini anlatıyor. Sonuçta karşımıza hem dilbilimsel bir kurgu hem de kader kavramını tartışan bir nevi zamanda yolculuk öyküsü çıkıyor.

GELİŞ
Ted Chiang
Monokl
Çeviren: M. İhsan Tatari

“Sıfıra Bölünme” tıpkı “Hayatının Hikâyesi” gibi iki izleğe sahip. Bir yandan profesör olan kahramanlarımızın kurgusal hikayesinin yer aldığı bölümler, diğer yandan da matematikle ilgili kuramların tartışıldığı kurgu dışı bölümler bir arada örülüyor yazar tarafından. Matematik profesörü Renee, “evrenin matematiğe değil, matematiğin evrene anlam kattığını” düşünen, matematiğin “olası bir tercümeyi” dile getirdiğini savunan biriyken, çalışmaları sonucunda vardığı sonuçlar onu matematikten ve doğal olarak hayata anlam katan her şeyden uzaklaştırıyor. Matematik, evrenin dilinin, hayatın anlamının bir tercümesi olmaktan çıkıyor ve Renee de bu hakikatle yüzleşmek durumunda kalıyor.

“Anlamak” ise sıradan bir adamın bir süper-insana dönüşme öyküsünü anlatıyor. Bu öyküdeki “dil” tanımı ile “Hayatının Hikâyesi”ndeki tanım birbirine fazlasıyla paralel. Sıradan dilin artık yetmediği kahramanımız yeni bir dil inşa etme arayışına giriyor bu öyküde. “İnsan Biliminin Evrimi” de yine benzer bir şekilde, “metainsanlar”ın dilini normal insanlara tercüme etmek üzerine kısacık bir öykü.

Sonuçta Chiang, bilimin, akıl ve mantığın duygulara ve düşlere nasıl tercüme edilebileceğini gösterdiği gibi, akıl dışı ve gerçek ötesi dünyaların dilimizdeki yadırgatıcı, tekinsiz karşılıklarına da tercüman oluyor

Irmak Zileli irmakzileli@gmail.com

SİZ DE BAŞKA BİR YERİNDEN OKUYUN

Tim Parks ezberinizi çaktırmadan bozuyor. Çaktırmadan, çünkü hiç de dikine gitmeden yapıyor bunu; öyle sert söylemlerle, koca ve iddialı cümlelerle değil. Nazikçe. Belki biraz da bıyık altından gülerek.

-*Ben Buradan Okuyorum*, adıyla müsemma bir kitap. Aslında deneme türünün karakteristiğine de uygun. Görünen o ki, Tim Parks'ın karakterine de. Çünkü Parks'ın hemen her denemesinde dikkati çeken, düşüncelerini söyleyişindeki rahatlık. Yalnızca aynı isimli denemeye değil, tüm kitabın her satırında kendini nabız gibi duyuran bir cümle bu; "Ben buradan okuyorum." Varın siz de başka bir yerinden okuyun demeye getiriyor aynı zamanda.

Dolayısıyla okuruna tepeden bakmayan, yalnızca kendi durduğu yerin altını çizen, öte yandan onu da öyle kalın kalın çizmeyen bir dili var denemelerin. Bir paragrafta belli bir fikri savunacak, handiyse onda ısrar edecek gibi dururken, yazının sonuna doğru öteki ihtimalleri de duyuruveren, yer yer okuruna ters köşe yapan bir yazar Tim Parks. Bu yönüyle de ezberinizi çaktırmadan bozuyor. Çaktırmadan, çünkü hiç de dikine gitmeden yapıyor bunu; öyle sert söylemlerle, koca ve iddialı cümlelerle değil. Nazikçe. Belki biraz da bıyık altından gülerek.

Ben Buradan Okuyorum dört bölümden oluşuyor. "Kitabın Çevresindeki Dünya" isimli birinci bölümde Tim Parks, günümüzün yayıncılık meselelerine ilişkin düşüncelerini paylaşıyor. Bu meselelerin, sözgelimi en meşhuru olan e-kitabın, edebiyata etkilerini tartışıyor. Günümüzde ne tür bir okurluk mümkün diye soruyor aslında. Mesela beğenmediğimiz bir kitabı bitirmek gibi bir zorunluluğumuz olup olmadığını sorguluyor. Yani evet, edebiyatın ve sanatın kutsiyetine inanmış bazılarını sinirlendirecek sözler söylüyor bir parça.

Bu bölümde "Telif Hakkı Önemli mi?" başlıklı yazısında yazarın durduğu yere, yazarın yazma eylemiyle ilişkisine değinse de esas olarak okurluğu tartıştığını

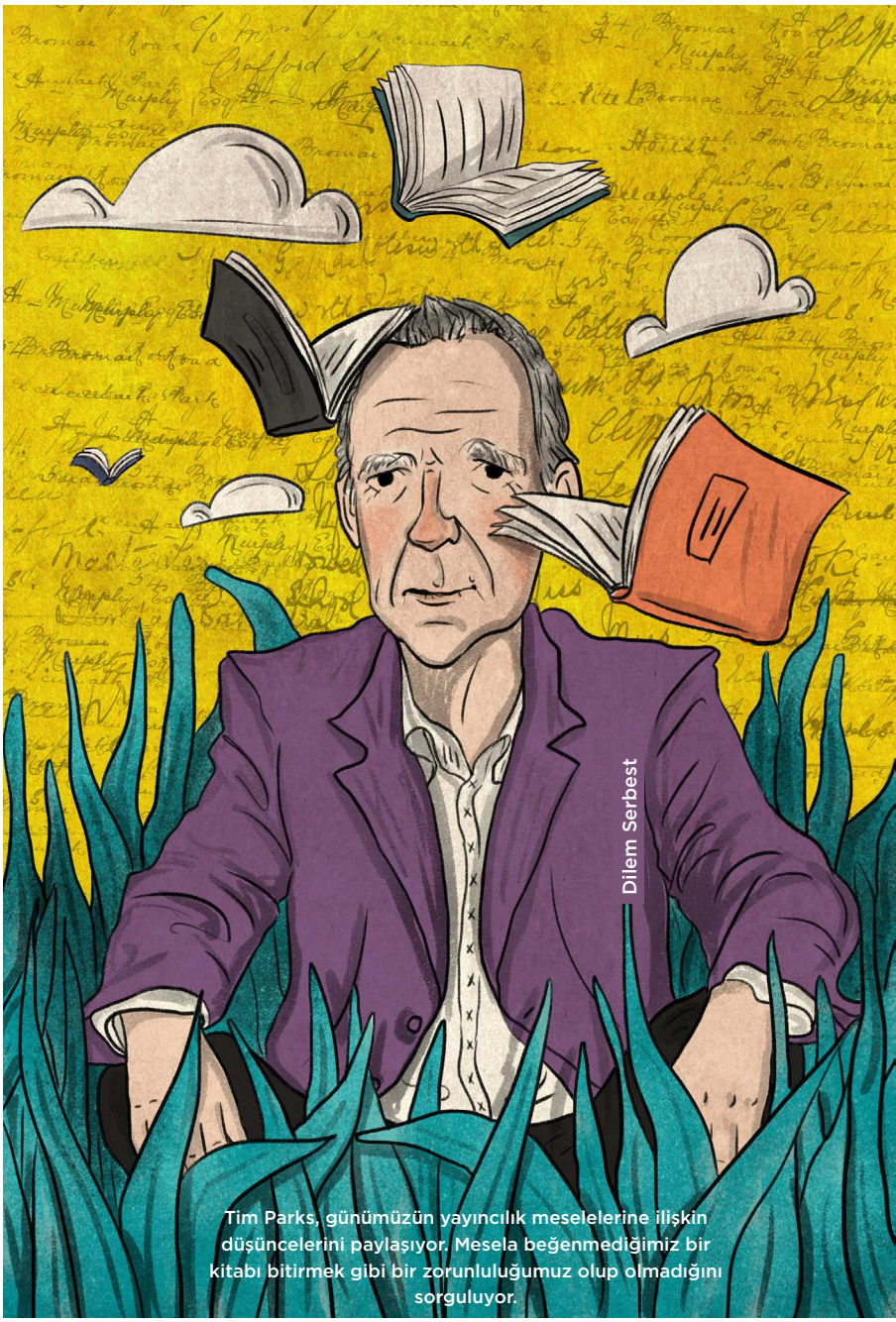

Dilem Serbest

Tim Parks, günümüzün yayıncılık meselelerine ilişkin düşüncelerini paylaşıyor. Mesela beğenmediğimiz bir kitabı bitirmek gibi bir zorunluluğumuz olup olmadığını sorguluyor.

Herkesin arasında.
Her şeyin üstünde. Kimse farkında değil.

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

can

BEN BURADAN OKUYORUM
Tim Parks
Metis Yayıncılık
Çeviren: Roza Hakmen

söyleyebilirim. Piyasanın etkileri, yeni teknik gelişmelerin okurluğa yansımaları olduğu kadar, okurun metinle arasında kimsenin gölge etmediği o ilişkiyle de ilgili güzel denemeler var bu bölümde.

"Kitapları Neden Bitirelim?" başlıklı denemede, karşılaştığı sonlardan söz ediyor ve bir okur olarak beklentisini de açık etmiş oluyor: "Romanlarda beni en az hayal kırıklığına uğratan sonlar, okuru öykünün pekâlâ bambaşka şekilde de gelişebileceğine inanmaya teşvik edenlerdir." Ayrıca hayalindeki okur-yazar ilişkisini tarif ettiği şu cümlenin benim kalbimi fethetmesine yettiğini de söylemeliyim: "yazarla okurun kafa yapısı sıkı sıkıya, ama uyum içinde değil, çatışarak kucaklaşamaz mı?"

Bu bölümde Dostoyevski'nin, James Joyce'un, Thomas Hardy'nin, Çehov'un ve daha pek çoklarının okuru Tim Parks'ı da tanıma fırsatı buluyoruz. Ortaya attığı soruların yanıtlarını ararken, bu yazarların metinlerinden örneklerle fikirlerini besliyor Parks. Böylece "Ben Buradan Okuyorum," klasik romanlara yönelik bir Tim Parks okuması özelliği de kazanıyor.

"Dünyada Kitap" başlıklı ikinci bölüm bizi okur Tim Parks'ın yanından alıp daha çok mesleki bir yerden konuyu tartışan Tim Parks'ın yanına çekiyor. "Nobel'in Kusuru ne?", "Kuralsız Bir Oyun" başlıklı denemelerde ödül sistemlerini, seçici kurulların oluşumunu ve benzeri konuları tartışıyor. Öteki denemeler de bu minvalde ilerliyor. Dünyada kitap yayıncılığının halipürmelalini gözler önüne sererken, yine kavgacı olmayan, kendi halinde bir üslup tutturuyor Parks. "En Ayrıcalıklı Uluslar" başlığı altında edebiyat fonlarından söz ediyor. Bu fonlardan yararlanmada ayrıcalıklı olan uluslardan tutun, okurun bireysel seçimlerini belirleyen etkilere kadar, hangi ulustan yazarın daha şanslı olduğuyla ilgili önemli tespitlerde bulunuyor. Tabii bir de bütün bunlarda kimi uluslararası ödüllerin payından söz ediyor. Aslında haksız rekabet dediğimiz meselelere girmiş oluyor.

"Dünyada kitap" deyince, akademisyenler ve eleştiri dünyası, edebiyat bürokrasisi de Parks'ın oltasına takılıyor elbette. Ama yine aynı üslupla. Herhangi bir tarafa verip veriştirerek değil. Okurun bazı beklentilerini boşa çıkarmayı göze alarak. Genel bakış açısından hareketle akademisyenleri fütursuzca eleştireceğini düşünebilirsiniz ama öyle yapmıyor. Bu yönüyle kolaycı eleştirilere pabuç bırakmıyor. Zor olanı yapıp işin gerçeğini ortaya çıkarmaya çalışıyor. Bunun için de etiketlemelerden uzak durup sorular sormayı tercih ediyor. Akademiye karşı oluşmuş önyargıları yekten reddetmiyor ama orda da soru sormayı, acaba gerçekten böyle mi, diyerek konuyu irdelemeyi tercih ediyor. Bir sonuca varıyor mu derseniz, bu da o kadar önemli değil galiba. Onun bütün derdi "diyalog" imkanını araştırmak, "ortak bir tartışma konusu" bulmak ve "zihinlerin bu konu etrafında birleşmesini" sağlamak gibi görünüyor. Tıpkı romanın topluma sağlamasını umduğu o fayda gibi: "Romanın bir bütün olarak topluma, en azından toplumun roman okuyan kesime yararı nedir? Diyalog. Ortak bir tartışma konusu. Zihinlerin etrafında birleşebileceği karmaşık bir şey."

> "Romanın bir bütün olarak topluma, en azından toplumun roman okuyan kesime yararı nedir? Diyalog."

Kitabın en çok ilgimi çeken kısmının "Yazarın Dünyası" başlıklı üçüncü bölüm olduğunu itiraf edeyim. Parks bu bölümde her yazar için kritik bazı sorular atıyor ortaya. Mesela yazarın para kazanmak için yazıp yazmayacağı sorusu... Soruyu biraz daha yumuşatırsak, para kazanmak yazarın daha iyi yazmasını sağlar mı? Birinci bölümde "telif hakkı" başlığı altında irdelediği konuya iki ayrı makalede geri dönüyor Parks. Aslında yine öyle keskin fikirler öne sürdüğü söylenemez. Ama beklentileri burada da boşa çıkarıyor. Yazar olarak yazarın haklarını savunmaya soyunmuyor. Sanki biraz şeytanın avukatlığını yapıyor ve bazı tehlikelere işaret ediyor: "Bu durumda paradoksal olarak yazarın –en azından yazdıklarının kalitesi bağlamında– başına gelebilecek neredeyse en kötü şey, istediği para ve şöhretin tamamını derhal elde etmesidir. (...) Söz konusu yazar artık dünyanın kitaplarına vereceği tepkiye yüzde yüz bağımlıdır." Parks, bu bağımlılık ile ekonomik bağımsızlık arasında bir dengenin mümkün olup olmadığını sorguluyor her seferinde.

Bu bölümün öteki yazıları tümüyle yazarın metniyle ilişkisinde odaklanıyor; yazarın öz kaynakları, değişim olanakları, dil ile olan imtihanı, sıkıştığı noktalar, ikilemleri... Dediğim gibi kitabın en sevdiğim kısımları...

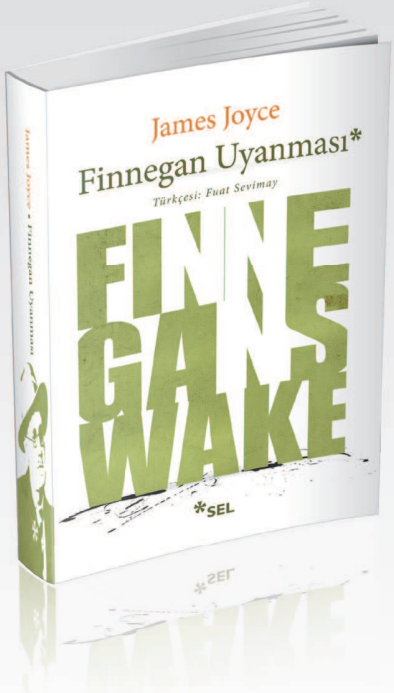

James Joyce
Finnegan Uyanması

Tam metin olarak ilk kez Türkçede...

Türkçesi: Fuat Sevimay

Dağ Yolunda Karanlık Birikiyor
Hüseyin Kıran

Dali'den Karakurbağasına Bazı Düşünceler
George Orwell
Türkçesi: Begüm Kovulmaz

Doğu'ya Yolculuk
Gustave Flaubert
Türkçesi: Yaşar Avunç

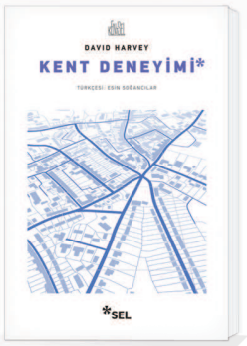

Kent Deneyimi
David Harvey
Türkçesi: Esin Soğancılar

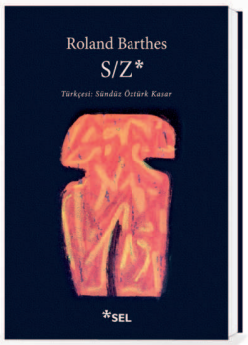

S/Z
Roland Barthes
Türkçesi: Sündüz Öztürk Kasar

Ölümsüz
Vasili Vasilikos
Türkçesi: Fulya Koçak

Karanlık Ruhun Arkeolojisi:
İçimizdeki Kötülük
Peter-André Alt
Türkçesi: Sabir Yücesoy

Cumhuriyetçi Olmak İstiyorsanız Biraz Daha Cesaret
Marquis de Sade
Türkçesi: Işık Ergüden

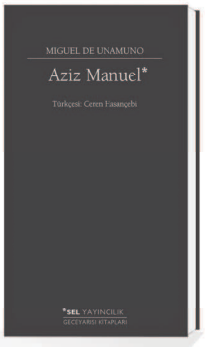

Aziz Manuel
Miguel de Unamuno
Türkçesi: Ceren Hasançebi

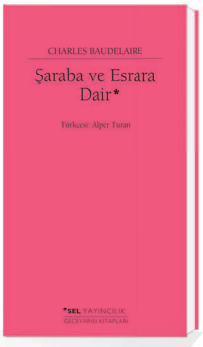

Şaraba ve Esrara Dair
Charles Baudelaire
Türkçesi: Alper Turan

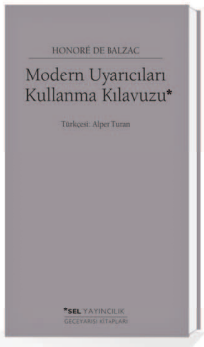

Modern Uyarıcıları Kullanma Kılavuzu
Honoré de Balzac
Türkçesi: Alper Turan

*SEL
YAYINCILIK

selyayincilik SelYayincilik selyayincilik www.selyayincilik.com

küçük İskender thesouljam@gmail.com

HATIRA SARAYDA OTURMAZ

“Refik Durbaş’ın anlattığı hikayelerle, edebiyatımızın güzel insanları, kıyıda köşede gözden kaybolmuş özellikleri ve hatıralarıyla yeniden aramıza katılıyor.

Herkes hatıraları kadardır. Biri bu sözü çok önceden söylemiş olmalı; eğer söylenmediyse yaşadıklarımızın arkasında, önünde, yanında durmayı asla beceremediğimiz demektir. Kimi hatıralar yalnızca kişinin kendi mutluluklarıyla, kederleriyle unutulmazlar arasına girer. Kimi hatıralarsa psikolojiyi altüst eden trajedilerden, facialardan, felaketlerden nemalanır ve ömür boyu başa illet olur. Halbuki bir tür hatıra daha vardır ki başkalarına da lezzetlidir. Güncellikle bağını kopartmış, “tarih magazini” başlığı altında toplanabilecek, ilgilileri meraklandıran bir tür entelektüel dedikodu, tevatür sayılan nokta atışlar, belgeler, iddialar, günlükler ve şehir efsaneleridir onlar.

Pürdikkat incelediğiniz, takip ettiğiniz -başta edebiyatçılar olmak üzere- tüm sanatçıların hayatları ister istemez eserlerinin çözümlenmesinde, yaptıkları göndermelerde, hayal güçlerinin çekirdeğinin nerelere uzandığını varsaymada bize yol göstericidir. Van Gogh’un neler yaşadığını bilmesek elbette resimlerinin değeri azalmaz ama olup bitenden kısmen haberdarsak bakışımız derinleşir, gördüğümüz şeylerin ahengi değişir, hatta yorumlarımız, eleştirilerimiz farklılaşır. Bu bilgiler senaristlerin, oyun yazarlarının, kısaca insan arkeologlarının işine de gelir. Yahya Kemal şiirine aşinayızdır mesela, ancak ne yaşadığı, ne düşündüğü, ne hissettiği konusunda yetersizizdir. Sait Faik için de durum aynı, Oğuz Atay için de, Cahit Sıtkı için de, Tevfik Fikret için de. Liste kabarıktır. Korkuları, hobileri, takıntıları, cinsel tutumları kaybolup gitmiştir; nedeni ya olup bitene canlı tanıklık edenlerin şimdi ölmüş olması ya da bunları toplumla paylaşmanın genel değerleri zedeleyeceği/sanatçıya zarar vereceği endişesidir.

Elbette her sanatçının ilgi çekici bir hayat sürdürdüğü iddia edilemez veya geniş kitleleri etkilemeyen biriyse unutulması mümkündür. Yine de bana benzer kitap kurtlarının içinde ukdedir: “Nasıl biriydi acaba? Bir günü nasıl geçerdi? Dönemi, çevresindeki arkadaşları hakkında biriktirdikleri nelerdi?”

Ondan geriye kalan nesneler küçük ipuçlarıdır aslında; bir yazı takımı, bir çakmak, bir gözlük, bir kıyafet hatıraları şekillendirebilir ama gerçeği dile getirmez. Sanatçıya dair müze enstrümanlarıdır o nesneler. Gider, gezer, belki hüzünle gülümser, çıkarız: Nesneler ketumdur; ser verir, sır vermezler. Çok şey bildikleri kesindir, saklarlar, konuşmazlar.

Sanatçılar aramızdan ayrıldıkları anda özel hayatları biter. Özel hayatları anonimleşir. Hayatları bizim hayatımızdır artık. Herkes nasıl kendi özel hayatına sahipse onların hayatlarına da sahiplenme güdüsüyle her şeyi öğrenmek arzusuna kapılırız. Veya herkesi buna ortak etmeyeyim, en azından benim açımdan öyle. Nâzım’a, Rimbaud’nun bir kısmına, Lorca’ya, Orhan Veli’ye hâkimiyetimiz mümkün; peki Asaf Hâlet

Onları neden bu kadar çok sevdiğimizi hatırlamamız için bu hatıralar.

Ömer Faruk Yaman

ŞİİRİN GİZLİ TARİHİ
Refik Durbaş
Doğan Kitap

Çelebi ne olacak? Neyzen Tevfik ne olacak?

Hatıralar kiminse amaç onu yargılamak, küçümsemek, reddetmek değil, tam tersine onu daha iyi, daha yakından tanıma şansını yakalamaktır. Bebek'te tek başına içen bir Edip Cansever'in o dakika aklından geçenleri merak etmeyen bir şiir okuru boşunadır. Modigliani'ye düşkünlüğüm yaşadıklarıyla yüzleştiğimde aniden artmıştı. Nietzsche'nin Wagner Kaosu, yazdıklarını deşerken hep cebimdeydi. Metin Altıok'un katlini umursamasak şiiri can yakma seviyesini aşağı çekebilir. Bu hayatların tamamı katalizör. Hem o insanları köpürtüyor, hem eserlerini hem de bizi. Birlikte köpürmemiz şart zaten.

> Orhan Veli'nin yatacak yer olmadığında dost evinde duvara dayanarak uyuduğunu kaç kişi bilir aranızda?

Usta şair Refik Durbaş derdime, bu zaafıma derman olmuş ve müthiş bir kitap, bir hatıra arşivi hazırlamış: *Şiirin Gizli Tarihi*. Yüzlerce hissi uyandıran isim birbirinden ilginç hatıralarla bir resmigeçide katılıyor. Orhan Veli'nin yatacak yer olmadığında dost evinde duvara dayanarak uyuduğunu kaç kişi bilir aranızda? Bunu fark eden kişinin o gece aynı evde kalan Yaşar Kemal olması da mı tuhaf sayılmamalı? Turgut Uyar'ın boksör olma hevesinden haberdar mıydınız? Refik Durbaş o şahane duru diliyle böylesi hikayeler anlatıyor okura; edebiyatımızın güzel insanları, kıyıda köşede gözden kaybolmuş özellikleri ve hatıralarıyla yeniden aramıza katılıyor. Ete, kemiğe bürünüp yazdıklarıyla kütüphanemizde ışıldıyor, koltukta yanımıza ilişiyorlar. Onları neden bu kadar çok sevdiğimizi hatırlamamız için bu hatıralar. Refik Durbaş unutulmalarına engel teşkil ederek sıradan insanın hataları, doğrularıyla bir kez daha sil baştan tanımlıyor onları adeta. Bu tür kitapların çoğalmasını istiyorsunuz okurken.

Umutlarımızın, acılarımızın, sevinçlerimizin virtüözü edebiyatçılarla buluşmak için randevu değil, bu kitabı almanız hakkınızda hayırlı olacaktır.

SHERLOCK'UN YENİ SAĞ KOLUNU TAKDİM ETMEKTEN ONUR DUYARIZ; *MARY RUSSELL!*

"ORİJİNAL VE EĞLENCELİ MUAZZAM BİR ÜSLUP – BAŞINDAN SONUNA KADAR SİZİ İÇİNE ÇEKİYOR!"
BOOKLIST

Sherlock Holmes'un bir gün emekli olup da bir kasabada arıcılıkla uğraşacağını duysanız inanır mıydınız?
Evet, doğru duydunuz!
Ta ki en az kendisi kadar zeki ve bir o kadar da kendini beğenmiş küçük Mary Russell hayatına girene kadar...
Bir usta-çırak ilişkisi olarak başlayan bu ilişki, kısa sürede muhteşem bir ikilinin soluksuz maceralarına dönüşüyor.

The New York Times Bestseller yazarı Laurie R. King, "20. Yüzyılın En İyi Polisiye Romanı" ödülünü kazanan *Arıcının Çırağı* ile sizi **tamamıyla yeni maceraların** peşinde iz sürmeye davet ediyor!

Takipte kalın! Bu ikilinin ismini yeni kitaplarla daha çok duyacaksınız!

www.portakalkitap.com portakalkitap KitapPortakal portakal

Mert Tanaydın mert.tanaydin@gmail.com

HUZURSUZ DÜNYAMIZDAN KUZEY'İN ISSIZLIĞINA; KOLTUKTAN KALKMADAN

"Issızlığa, insansız doğaya, daha basit yaşam koşullarına duyduğumuz ihtiyaç...

Huzursuz dünyamızda, kendimize mutluluk getiren bir kişi ya da bir yer bulamadığımız vakit, bunca şiddet ve keder dalgasının arasında boğuluyormuş gibi hissettiğimiz bir hayat sürdürüyoruz. Issızlığa, insansız doğaya, daha basit yaşam koşullarına duyduğumuz ihtiyaç ya da bunca hayhuyun arasında elde edemeyeceğimizi düşündüğümüz abidevi bir zafer hayali, bu dünyanın bakir yerlerini aramaya yöneltiyor aramızdan bazılarını; uygarlığından çıkıp bir kaşif olarak dünyanın uçsuz bucaksız bilinmeyenlerine yöneliyorlar... Hangilerinin aradığını gerçekten bulduğunu bilemeyiz, ama bugünün dopdolu dünyasında biz okurlar, kaşiflerin yolculuklarını okuyarak kendi hayallerimize, imgelerimize, ıssızlığımıza kaçmaya çalışabiliriz. Oturduğumuz yerden buzullara, kutuplara, Alaska'ya, Norveç'e, Kanada'ya en kısa yol, kapağını açtığımız bir kitap olabilir.

On yıl önce, editörü olduğum yayınevinde Edinburghlu genç bir yazarın, Stef Penney'nin Costa Ödülünü kazanmış romanını incelemiştik: Kanada'da, koyu kış koşullarının, kar esaretinin hâkim olduğu daha bakir bir dönemde, 1867'de yaşanan bir cinayette odaklanmış, ıssızlığa kaçan bir oğlanın arandığı bir romandı; daha sonra Bilge Kültür Sanat tarafından Füsun Talay çevirisiyle yayımlandı *Issızlığın Ortasında*. O zaman neden bizim yayınevinden yayımlanması için karar alamadığımızı hatırlamıyorum, ama romanı okurken içinde dolaştığım hem tarihi hem de tehlikeli yaban coğrafyanın beni alışık olmadığım bir huzurla doldurduğunu hatırlıyorum.

Tıpkı çocukken evimizdeki bir "kaşifler ansiklopedisi"nden Evliya Çelebi'nin, İbni Batuta'nın, Marco Polo'nun, daha da çağdaşlardan Everest'e tırmanan Edmund Hillary'nin ve Güney Kutbu'na ilk seyahati gerçekleştiren Roald Amundsen'in hayat hikayelerini ve seyahatlerini büyük bir merakla okuduğum gibi. Büyüyünce doğaya en fazla yaklaştığım zaman üniversitede arkadaşlarımla gittiğim dağcılık kursuydu. Uğur Uluocak'tan teorik dersleri alıyorduk, ama pratiğe çıktığımız gezilerden birinde, Bolu otogarından arkadaşlarıma el sallayıp kente hüsranla

Sedat Girgin

Oturduğumuz yerden buzullara, kutuplara, Alaska'ya, Norveç'e, Kanada'ya en kısa yol, kapağını açtığımız bir kitap olabilir.

geri dönmek durumunda kaldığımda, kar ve keşif merakıma da son vermiştim. Penney'nin gençliğinde mustarip olduğu açık havaya çıkamama korkusundan (agorafobi) dolayı neredeyse tamamı yabani doğada geçen romanı aslında kütüphanelerde yaptığı araştırmalara dayanarak yazmış olması, sanırım benim de doğaya oturduğum kahve koltuklarından okuyarak gidebilmemi cesaretlendirdi.

ZAHMETLİ YÜRÜYÜŞLER, KAMP HAYATI, ÖLÜM-KALIM MÜCADELELERİ...

Yakınlarda Stef Penney, üçüncü romanı *Under a Pole Star*'ı yayımladı ve bu sefer tam teşekküllü bir Kuzey Kutbu'na yolculuk macerası kurgulamış: Çocukluğunda denizci babasıyla Grönland'a seyahat eden Flora adındaki İskoç doğa bilimci kadının, kendi kutup yolculuğundan sonra, romanın geçtiği 1948 yılında tecrübeli bir seyyah ve bilimkadını olarak Kuzey Kutbu'na ulaşacak ilk ekibin arasına seçildiği ve ekipte yer alan Amerikalı bir jeologla girdiği tutku dolu bir aşkın da dahil olduğu, ıssızlıkta yaşanabilecek pek çok tehlikeli maceradan geçtiği bir keşif turunu anlatıyor. Kuzey Kutbu'na yönelen pek çok geminin ve kaşifin başına gelenlere de atıfta bulunulan romanda, beyazların ancak keşfettiği yerlerde yaşayan Inuit yerlilerinden de bahsediliyor.

Keşif yolculukları üzerine bu dönemde yayımlanmış başka yapıtlar da gözüme ilişti: Toronto doğumlu, İrlanda'da büyümüş, ilk romanı *Not Untrue and Not Unkind* ile 2009'da Man Booker adaylarından olabilen Ed O'Loughlin'in yeni romanı *Minds of Winter* mesela. Tarihi gerçeklere de dayanan sırlarla dolu (*HMS Terror* gemisine kadar gerilere uzanan) bir roman olarak, Kanadalı bir adamla İngiliz bir kadının, Kuzey topraklarının farklı dönemlerindeki hallerine uğrayan araştırmalarını kurguluyor.

Alaskalı yazar Eowyn Ivey, Pulitzer Ödülüne de aday gösterilen ve bizde de Feniks Kitap'tan yayımlanan *Kardan Kız* ile Alaska'nın soğuk ve karlı coğrafyasında etkileyici bir anlatı kurgulamıştı zamanında. Geçtiğimiz ağustosta yayımlanan *To The Edge of the Bright World* romanındaysa, 19. yüzyılın sonlarında Alaska'ya yapılan ve yeni evli bir subayın hamile eşinden ayrılmasının getirdiği özlemleri, gerilimleri ve düşünceleri de içeren askeri bir keşif gezisini anlatıyor. (Yabana yol almak, uygarlığın en önemli boyutlarından aşkı ve aileyi terk etmeyi gerektirir mi gerçekten?)

İngiliz doğumlu, Kanada'da büyümüş, arkeoloji eğitimi görmüş, ilk romanı *The House Between Tides* adını taşıyan Sarah Maine'in ikinci romanı *Beyond The Wild River* bu sene yayımlanacak ve İskoçların Kanada'nın kuzeyine yaptıkları bir keşif gezisini merkezine alıyor. Viktorya çağında toplumun önyargılarıyla birlikte dünyayı keşfetme ve yayılma hırsları taşıyan insanların kesiştiği bir aşkı da barındırıyor roman.

Yeni yayımlanan ve yayımlanacak bunca keşif romanlarına bakınırken, birkaç yıl önce aldığım ve kütüphanemde hâlâ okunmak için bekleyen, Hollanda'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde en önemli yazarlarından kabul edilen Willem Frederik Hermans'ın *Beyond Sleep*'ini (Uykunun Ötesinde) çekip okumaya başladım. "Uykunun Ötesinde" genç bir jeolog, memleketi Hollanda'dan kalkıp Norveç'in ıssız kuzeyinde akademik kariyerinde yardımcı olacak bir keşif yapabilmek için bir seyahate çıkar. Ancak Hermans'ın kurgusu, Joseph Heller, Kurt Vonnegut ve hatta Kafka'yı andırır oranda, şapşallıklar, ters-mantıklar, acizliklerle doludur: Çocukken kaybettiği jeolog babasının etkisiyle flütçü olmak yerine jeolog olmayı seçen Alfred Issendorf, memleketinin en önemli edebiyat eleştirmeni annesinin üzerindeki etkisinden de kaçamayarak, Norveçli meslektaşlarının kendisini dolandırdığı paranoyası ve kendi beceriksizliğini örtmek adına büyük bir nam getirecek bir keşif yapabilme hırsıyla ıssızlığa yönelirken umulmadık bir felakete varacaktır.

Zahmetli yürüyüşler, yabancı diyarlarda hazırlıklar, keşfedilmemiş bir yerin kalmadığının idraki, kamp hayatı, en ufak bir hatada amansızca içine düşülen ölüm-kalım mücadeleleri, çadır arkadaşlarıyla yapılan sohbetlerde kişisel sırların ortaya çıkması, birtakım psikanalitik aydınlanmalar, farklı kültürlerin birbirleriyle karşılaştırılması, modern kaşifin bile keşfedeceği çok fazla şeyin bulunduğunu gösteren detaylar. Bu keşif romanlarını okurken yaşadığım en önemli sıkıntıysa, kitaplara gömüldüğüm koltukta kafamı kaldırdığımda, aynı uygarlığın, kentin, memleketin insanlarının hiç bitmeyen acı-tatlı kavgalarına yeniden dönüyor olmam oluyor.

Can Semercioğlu can.semercioglu@gmail.com

DOĞUMDA VE ÖLÜMDE ŞİİRSEL YARATICILIK

Sabahtan Akşama, kısalığı ve yoğunluğuyla hikayenin akışı içindeki düğümleri ve metaforları çözmesi için okuru mücadele etmeye davet eden bir kitap.

Norveç edebiyatının yükselişe geçtiği bir döneme tanıklık ediyoruz. Özellikle Karl Ove Knausgaard'un *Kavgam* serisi, edebiyat alanında sansasyon yaratırken, kısa sürede dünya çapında bir fenomene dönüştü.

Gökçe İrten

Ardından Norveçli diğer yazarlar da tanınmaya, görünürlükleri artmaya başladı. Her ne kadar bunu tek başına, doğrudan Knausgaard'un popülerliğinin bir semptomu olarak sunmak doğru olmasa da, sebebi her ne olursa olsun Norveç edebiyatı dünyada bilinmeye ve okunmaya başladı. Türkiye'de de son birkaç yılda Knausgaard, Kjersti Skomsvold, Erlend Loe gibi yazarların kitapları tercüme ediliyor, ilgiyle karşılanıyor.

Onlara son eklenen kitap ise Jon Fosse'nin *Sabahtan Akşama* isimli novellası oldu. Johannes isimli erkek bir karakterin ilk ve son günlerini ele alan kitapta, doğum ve ölüm teması, iki olgunun benzerlik ve farklılıkları biçiminde anlatılıyor. Kitabın adındaki "sabah" ve "akşam" sözcükleri de şaşırtıcı olmayan biçimde doğum ve ölüme tekabül ediyor.

YAŞAMIN AKIŞI, ÖLÜME DOĞRU

Johannes'in doğumuyla başlayan kitapta ilk etapta sadece anne Marta ve baba Olai ile ebe Anna'nın diyalogları yer alıyor. Bu kısa diyaloglar Johannes'in adının ve kimliğinin tam olarak şekillendiği yerler. Marta'nın üst üste ikinci kez erkek çocuk doğurmasının uğursuzluk getirip getirmeyeceğinden, yaşadığı zorluklardan doğumun ardından gelen rahatlama hissine kadar farklı inanç ve düşünceleri Johannes'in kim olacağının işaretini daha baştan veriyor: "Güzel bir ömür sürer bu adla... Balıkçı olacak Johannes, tıpkı babası gibi..."

Ancak kitabın hiçbir sayfasında Johannes'in nasıl büyüdüğüne, ailesinin ona atfettiği kimliği ve kişiliği nasıl edindiğine ve ondan olmasını beklediği kişiye nasıl dönüştüğüne ilişkin tek bir kelime yer almıyor.

Tam tersine, ilk bölüm bitip de ikincisine geçildiğine karşılaşılan şey, Johannes'in her yanı tutulmuş bir halde, yaşlılığın kendisine verdiği ürperme ve ölüm içgüdüsüne benzer bir hisle beraber uyanışıyla açılıyor. O anda Johannes'in Erne isimli bir kadınla evlendiğini, yedi çocuğu olduğunu ve dul kaldığını öğreniveriyoruz. Doğumdan, ölümün gerçekleşeceği güne bu keskin geçişle Fosse, bize hem tekdüze bir hayatın sözden ve dilden ırak oluşunu hem de ne olursa olsun yaşamın akışının sözün yetişemeyeceği kadar hızlı olduğunu gösteriyor.

> Fosse'nin kitap boyunca virgülden başka hiçbir noktalama işareti kullanmaması, onun aslında yaşam yolculuğunun ebediliğini, sıradanlığını, hızını ve zemininin kayganlığını vurgulayan bir işaret.

Gerçekten de babası gibi bir balıkçı olduğunu öğrendiğimiz Johannes'i, bunu sanki artık geçimini sağlamak için değil de keyif için yapıyormuş gibi anlatıyor Fosse: Sanki Johannes'in yaşamının tek anlamlı noktası buymuş gibi. Johannes, yaşadığını belki de bu anlarda hissediyor. Arkadaşı Peter'le yaptığı her konuşmada bunu görmek mümkün, çünkü Johannes, "kendisini genç ve çevik hissediyordu, tıpkı sabah yatağından kolayca çıkıp odunluğun basamaklarını genç bir adam gibi tırmandığında kendisini çok hafif ve sağlıklı hissettiği gibi."

OKURUNU ARAYAN BİR KİTAP

Kuşkusuz Fosse'nin, kitap boyunca denize vurgu yapmasında Norveç'in balıkçılıkla imlenmiş denizcilik kültürünün etkisinin yanı sıra denizin, daha doğrusu suyun kurucu, yaratıcı ve yok edici gücüne dikkat çektiğini söyleyebiliriz. Çünkü deniz antik Yunan anlatılarından bugüne daima kaosun temsilcisi olarak gösterilmiştir: Anlatılarda her şey kaostan doğar ve kaosun içinde yok olacaktır – böylece kaosa yine güç verecektir, onun yaratıcılığından hiçbir şey eksiltmeyecektir.

Fosse'nin novellasında kurduğu ortamın, antik Yunan dışında, farklı dini ve mistik göndermelere de sahip olduğunun altını çizmek gerekiyor. Örneğin, "baba"nın hem bir kavram hem de bir tema olarak kitabın birçok farklı noktasında ortada oluşu, bir yandan tanrısallığa yapılan güçlü bir gönderme olabilirken, aynı zamanda da içinde bulunduğu öykünün yapısı gereği Hıristiyan inancını, İsa'nın hayatını metaforlarla dile getiren ve belki de onu yeniden kuran bir dayanak noktası haline gelebiliyor.

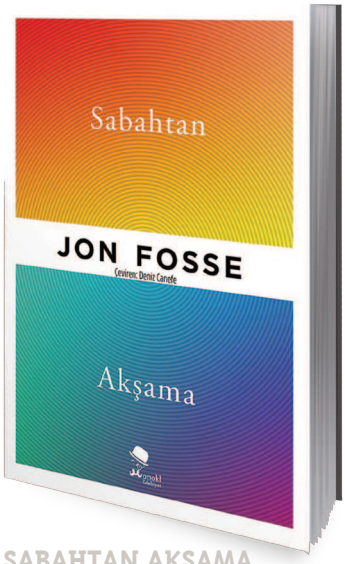

SABAHTAN AKŞAMA
Jon Fosse
Monokl
Çeviren: Deniz Canefe

Ancak yine de *Sabahtan Akşama* için novella terimini kullanmanın ne kadar doğru olacağı tartışmalı. Zira Fosse'nin novellada kullandığı dil, Norveç edebiyatında alışılageldik sadelikle örülü olsa da karakterlerin kurulumunun, öykünün farklı merkezlerinin bulunmasının onu farklı bir dil kullanmaya ittiği açık. Bu bakımdan Fosse'nin evrenide doğum ve ölüm kavramları hayatımızın gerçeğinin sert çekirdeğinden kaynaklanan kırılma noktalarını değil de büyülü bir dünyanın, belki de rüya âleminin esnek duvarlarından sızan sürekliliğin başı ve sonu olmayan çizgisini andırıyor. Fosse'nin kitap boyunca herhangi bir yerde nokta kullanmaması –daha doğrusu virgülden başka hiçbir noktalama işareti kullanmaması– onun aslında yaşam yolculuğunun ebediliğini, sıradanlığını, hızını ve zemininin kayganlığını vurgulayan bir işaret. Fosse, ölüm durduruncaya kadarki yaşamın sürecek olan hareketini radikal bir bilinçakışı tekniğiyle ortaya koyuyor. Onun düzyazı olarak kaleme aldığı metinde okura hissettirdiği şiir duygusu da tam olarak buradan geliyor.

Dolayısıyla öykünün anlatmaya çalıştığı ve Fosse'nin bir şekilde "büyülemeyi" başardığı doğum ve ölüm temalarının derinliğini kavrayabilmek, *Sabahtan Akşama*'nın dikkatlice okunmasını gerektiriyor. Çünkü Fosse'nin satır aralarına gizlediği, şiirsel yaratıcılığıyla maskelediği gerçek'ler ve göndermeler ancak dikkatli ve yaratıcı olmaya meyilli bir okurun gözünden kaçmaz. *Sabahtan Akşama*, kısalığı ve yoğunluğuyla hikayenin akışı içindeki düğümleri ve metaforları çözmesi için okuru mücadele etmeye davet eden bir kitap. ■

CAN GÖKNİL'İN MASASINDAN

Bu yıl içinde 50. sanat yılını kutlayacak olan Can Göknil hem ressam hem yazar; hem çocuklar için yazıp çiziyor hem de yetişkinler için... Dolayısıyla hem fırçalarla haşır neşir hem de kalemlerle; hem boyalarla hem de mürekkeplerle...

Fotoğraf: Pelin Ulca

Ve işte bu masadan çıkmış bir metin; Can Göknil'in halen üzerinde çalışmakta olduğu yeni çocuk kitabı "Mandolin Çalan Pangolin"den tadımlık bir alıntı:

Geçen yıl As, orman bekçisi olan dedesinin yanında, ormanda yaşıyordu. Şimdiye kadar okula başlayamamıştı ama dedesiden okuma yazma öğrendi. Sayıları ise ona ninesi öğretti. Ninesi örgü ustasıydı. Örgü şişlerini eline aldı mı, saya saya ilmekler atarken, üç ekleyip bir sökerken, As ninesini dikkatle izlerdi. Nine ilmekler attığı şişi torununa uzatır, "Sen de say As'cığım, bakalım ben hata yapmış mıyım?" derdi.

Sofrayı kurarken çatal, bıçak ve kaşıkları çekmeceden As alırdı. Yemek sonrası hepsini saya saya yerine kaldırırdı. Yanlışlıkla çöpe düşürmemek için. Bir de sayıları gerçekten sevdiği için. Okulda göreceği aritmetik derslerini şimdiden merak ediyordu. Üstelik iki işlemli problemleri bile başarıyla çözüyordu.

Gelgelelim nineyle dededen ayrılmak, hele ormandaki arkadaşlarıyla vedalaşmak çok zordu. Çocuk bunu düşünürse gözyaşları yüzüne dökülüveriyordu. Ninesi de aynı durumdaydı. As'ı yolculuğa hazırlarken torununa ördüğü renk renk külâhları, şapka ve atkıları valizine koydukça, "Oralarda sakın üşütme kendini," diye fısıldarken sesi titriyordu ama nine hüzün sevmezdi.

"Hadi, neşelenelim As'cığım," der, mandolinini eline alır, şen şen oyun havaları çalarken, tiz sesiyle As'a şarkılar söylerdi. Nine pazarda sattığı örgülerden kazandığı parayla almıştı mandolinini, torununa da öğretmişti çalmayı. Bazen As çalar, nine şarkı söylerdi:

"Keçiyi saldım çayıra..."

As en çok kurbağalı şarkıyı severdi:

"Küçük kurbağa, küçük kurbağa, kuyruğun nerede?
Kuyruğum yok, kuyruğum yok, düştü şu dereye..."

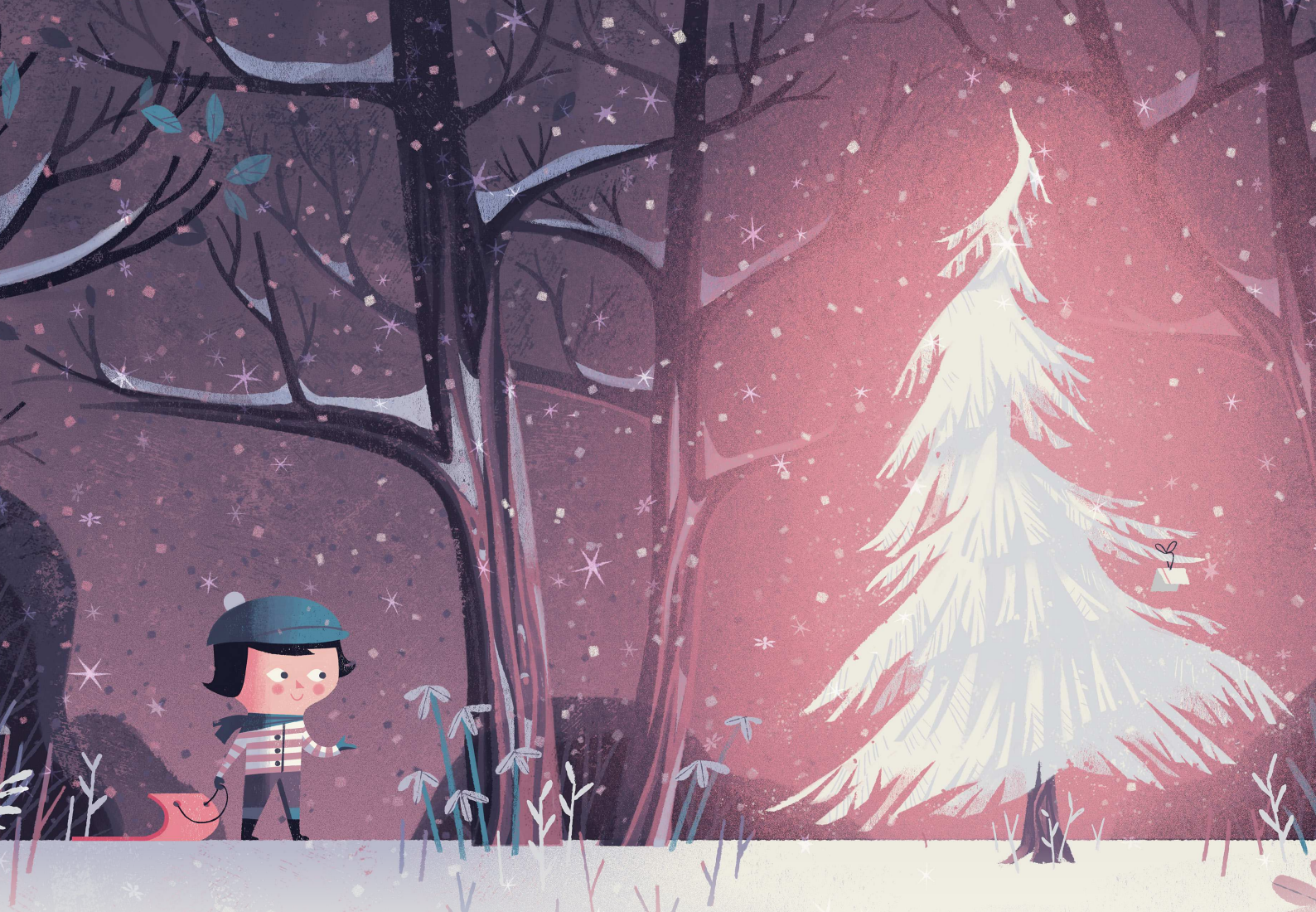

REDHOUSE KIDZ'den sıcacık bir kış masalı...

[illegible] ve üzeri

DİLEK AĞACI

Dilek ağacını bulmak için haritaya veya pusulaya ihtiyacınız yok.

Bir dilek tutmanız ve yanınıza bir arkadaşınızı almanız yeterli...

www.redhouse.com.tr
www.facebook.com/RedhouseYayinlari
www.facebook.com/RedhouseKidz
www.instagram.com/RedhouseKidz

REDHOUSE

kidz
REDHOUSE KIDZ ÇOCUK KİTAPLARI

Haruki Murakami'den büyükler için yazılmış masal tadında bir öykü...

Yalnız bir çocuk, gizemli bir kız ve Koyun Adam... Acaba korkunç yaşlı adamın onları hapsettiği ürkünç kütüphaneden kaçmayı başarabilecekler mi?

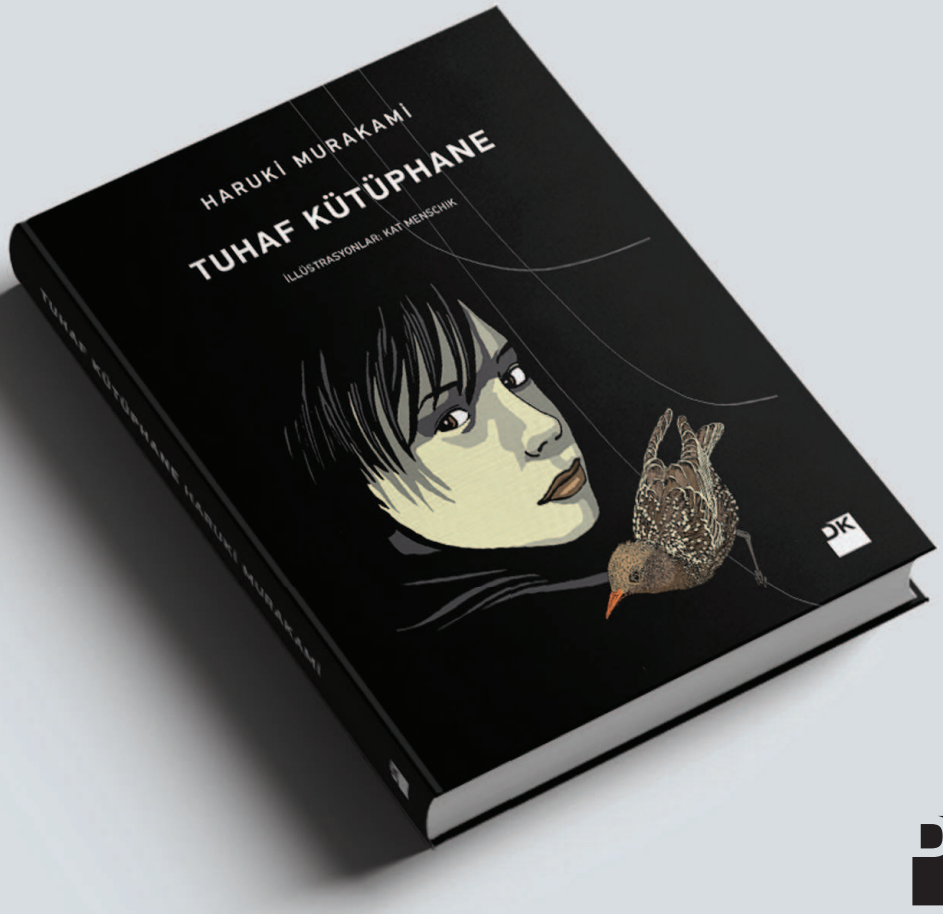

DK DOĞAN KİTAP